

Adila BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

اللغة العربية

4

للمدارس الثانوية
الصف الرابع

4. razred SREDNJE škole

Izdavači: *Federacija Bosne i Hercegovine
Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo*

Za izdavače: *Prof. dr. Fahrudin Rizvanbegović
Mensur Brdar*

Urednici: *Ismet Krnić
Enes Durmišević*

Recenzenti: *Lamija Hadžiosmanović
Mesud Hafizović*

Lektori: *Habiba Hafizović
Fadila Gušo*

Ilustracija
naslovne strane: *TRIO, Sarajevo*

Stručni konsultant: *Salem Obralić*

DTP: *El-Kalem, Sarajevo*

Štampa: *Dom štampe, Zenica*

ISBN 9958-22-020-2. - ISBN 9958-11-009-1

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

UDK 809.27(075.3)

BEGOVIĆ, Adila

Arapski jezik : za IV razred srednje škole / Adila Begović. - Sarajevo :
Ljiljan, [etc.], 1997. - 126 str. : ilustr. ; 24 cm
Na nasl. str. i usp. stv. nasl. na arap. pismu.

ISBN 9958-22-020-2. - ISBN 9958-11-009-1

*Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
rješenjem broj UIP-I-03-65-4572-122/97, odobrilo je ovaj udžbenik u školskoj 1997./98. godini*

Tiraž: 8.000 primjeraka

*Strogo je zabranjeno svako umnožavanje i preštampavanje ovog udžbenika bez odobrenja izdavača.
Neovlašteno kopiranje, umnožavanje i preštampavanje predstavlja krivično djelo iz čl. 100. Zakona o
autorskom pravu (Sl. list RBiH br. 2/92 i 13/94).*

ADILA BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

IV. RAZRED SREDNJE ŠKOLE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA
IZDAVAČKA KUĆA "LJILJAN", SARAJEVO

Sarajevo, 1997.

PREDGOVOR

Potreba za udžbenikom savremenog arapskog jezika za srednje škole podstakla je Ministarstvo za obrazovanje Republike Bosne i Hercegovine da raspiše konkurs za izradu takvih udžbenika.

U Prvoj klasičnoj gimnaziji u Sarajevu još od davne 1954/55. šk.g. u programu je arapski i turski jezik. Cilj je bio da se osposobi jedan kadar mladih orijentalista. To nastojanje podsticala je Katedra za orijentalne jezike otvorena šk.g. 1950/51. Međutim, što se tiče arapskog jezika udžbenika nije bilo sem gramatike autora dr. Sikirića i koautora štampane 1936. god.

Kako sam svoj radni vijek provela u Prvoj gimnaziji i predavala historiju, arapski i turski jezik, pokušala sam da na osnovu svojih bilježaka te dostupnih mi sličnih udžbenika i dugogodišnjeg rada i iskustva sa učenicima napišem za potrebe srednjih škola udžbenike arapskog jezika. Pred sobom sam imala meni dobro poznat uzrast učenika kojima su namijenjeni ovi udžbenici. Nastojala sam da dadem i koncepciju gramatičko-sintaksičkog gradiva i vježbi koje će zainteresirati i motivirati učenika da krene i sam u sistematsko izučavanje ovog zaista lijepog svjetskog i vjerskog jezika i njegove prebogate leksičke i literarne građe.

Udžbenik za sva četiri razreda radila sam prema Nastavnom planu i programu koji je sačinjen u Pedagoškom zavodu Republike BiH. I pored ozbiljne manjkavosti datih programa trudila sam se da udžbenici dobiju kvalitet savremenog jezika, ali i da sačuvaju maksimalni fundus klasičnog arapskog jezika bez koga ne bi bilo moguće ni ući u specifičnosti ovog jezika. Dāti tekstovi su obogaćeni arapskim poslovicama, kur'anskim citatima kao i savremenim literarnim odlomcima. To će, nadam se, omogućiti učeniku da uoči razliku između savremenog i klasičnog jezika te da sa mnogo više interesa prati vlastiti razvoj i svoj uspjeh.

Pri radu sam se koristila gramatikama nekih arapskih autora. Gramatiku autora Caspari-Muller (na njemačkom jeziku) koristili su autori udžbenika izdatih kod nas (Kadić i Bulić te dr. Sikirić) ja sam se koristila i njihovim udžbenicima i pomenutom gramatikom.

Voljela bih da nastavnici kojima su i namijenjeni ovi udžbenici svojim radom ispune sve po njima uočene propuste i da učenicima učenje ovog jezika olakšaju i uljepšaju. Da ih navode na prihvatanje potrebe učenja stranog jezika jer to je putovanje kroz nepoznate predjele ljudskog duha, a učenjem arapskog jezika ti predjeli su neizmjerljivo široki!

Sretna sam što sam mogla iskoristiti ovu šansu da iza mene ostane mali trag mog zanimanja koje sam jako voljela i krajnje korektno obavljala.

Ostaje mi da se nadam i od svega srca želim da ovi udžbenici posluže pored nastavnika i učenika i svima onima koji imaju interes za učenjem arapskog jezika te da u tom pravcu postignu uspjeh.

Autor

SINTAKSA AKUZATIVA

Akuzativ je, kao što nam je poznato, padež objekta. U našem jeziku akuzativ dolazi uz prelazne glagole i predstavlja ime na koje prelazi glagolska radnja. Kad je to ime kao u primjeru: „Naučio sam lekciju“, dolazi uz glagol (samo ili sa mogućim dodacima, npr.: atribut) zove se direktan objekat i ne postoji nikakva varijanta osim ove. Kad je objekat uz prijedlog u našem jeziku, to je dalji objekat i obično je u dativu, a može doći uz neki drugi padež u zavisnosti od toga koji padež traži takav prijedlog, npr.: „Naučio sam lekciju u kući (ili kod kuće, ili prije polaska u školu)“ itd. Ako isključimo nominativ koji je padež subjekta i vokativ koji je padež za dozivanje, dalji objekat može doći uz svaki od ostalih padeža. Npr.:

Govorio sam sa bratom telefonom.

Dao sam tebi knjigu.

Pisao sam riječi u školi.

Išao sam s Ahmedom kući i sl.

Iz ovih primjera vidljivo je da u rečenici može doći i više objekata, što nije ništa neobično i u skladu je sa pravilima naše gramatike. Pri tome se vidi da u rečenici imamo jedan objekat koji je direktan (kao „knjigu, riječi“) i drugi koji je indirektan.

U sintaksi akuzativa u arapskom jeziku, a s obzirom na razliku koja, prirodno, postoji između naša dva jezika, to je drugačije. Kad te akuzative posmatramo kao jednu cjelinu, otkrivamo razliku u odnosu na taj naš indirektni objekat koju ćemo postepeno objasniti, kao i podudarnost u odnosu na direktan objekat, jer i u arapskom jeziku direktan objekat je uz prelazne glagole, npr.:

أَعْطَيْتُ لَكَ كِتَابًا - Dao sam tebi knjigu.

(U ovom primjeru i sastavljena lična zamjenica **كَ** i imenica su u službi objekta, jer je i glagol (kao i u našem jeziku) dvostruko prelazan - dati nekome nešto. Pošto u arapskoj gramatici imamo pojavu da se svaki glagol koji je bio neprelazan može pojačati prijedlogom i on se tada smatra prelaznim, objekat uz takav glagol će zbog prijedloga biti u genitivu, ali se i tada ne govori o nečem drugom nego o objektu kao takvom koji se zove daljim, npr.:

جَلَسْتُ مَعَ صَدِيقِي - Sjedio sam sa prijateljem.

جَلَسْتُ مَعَ صَدِيقِي فِي الْمَدْرَسَةِ - Sjedio sam s prijateljem u školi.

جَلَسْتُ مَعَ صَدِيقِي فِي الْمَدْرَسَةِ سَامِعًا الدَّرْسَ.

Sjedio sam s prijateljem u školi slušajući predavanje.

Sve su to različite varijante arapskih akuzativa, ali da počnemo od onih koje smo do sada sretali i upoznali i koji su češće u upotrebi. Napomenimo samo da arapski akuzativ, sa stanovišta našeg jezika, predstavlja različite varijante priložnih odredaba u našem jeziku. Obradit ćemo jedan po jedan. Najprije da ih nabrojimo:

1. Predikat glagola **كَانَ** i njemu sličnih glagola **وَأَخْوَاتِهَا**
2. Subjekt čestice **أَنَّ** i **إِنَّ** i njima sličnih čestica **وَأَخْوَاتِهَا**
3. Objekat prelaznih glagola **الْمَفْعُولُ بِهِ**
4. Opći objekat **الْمَفْعُولُ الْمَطْلُوقُ**
5. Akuzativ mjesta i vremena **ظَرْفُ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ**
6. Akuzativ uz veznik **وَالْمَفْعُولُ مَعَهُ**
7. Akuzativ stanja **الْحَالُ**
8. Akuzativ izuzimanja **الْمُسْتَثْنَى**
9. Akuzativ kojim se nešto pobliže označava **التَّمْيِيزُ**
10. Akuzativ uzroka ili svrhe **الْمَفْعُولُ لِأَجْلِهِ**
11. Akuzativ riječi za dozivanje **الْمُنَادَى**
12. Subjekt čestica **لَا** i **مَا** kojim se nešto apsolutno negira
13. Predikat čestica **لَا** i **مَا** kad one imaju značenje glagola **لَيْسَ**

Mada arapski jezik nema mnogo glagolskih oblika (s obzirom na vrijeme vršenja glagolske radnje), pomoćni glagoli su brojniji nego što je to slučaj sa jezicima koje mi znamo i učimo. Doduše, pomoćni glagoli u arapskom jeziku nemaju baš istu funkciju kao u nama poznatim jezicima, zato je njihova brojnost jedan od vidova bogatstva leksike više nego što bi bilo bogatstvo gramatike.

Većina tih glagola po svojoj morfološkoj strukturi i nisu nepravilni glagoli u onom smislu kako smo te glagole definisali ranije, tj. da u svojoj osnovi imaju jedan od konzonanata (ا - و - ي). Međutim, s obzirom na konjugaciju, tu ne

postoji razlika između njih. Imaju poznata nam vremena i način konjugacije kao i pravilni glagoli. Isto tako, valja nam napomenuti da svi glagoli koji pripadaju **كَانَ أَخَوَاتُ** nisu pomoćni glagoli, nego mogu imati ulogu i pravih glagola. Takvi glagoli ne mogu se smatrati ni modalnim jer njihova upotreba i nije modalitet ili nije samo modalitet. To ćemo najbolje vidjeti na primjerima.

Pomoćni se glagoli mogu upotrijebiti i kao:

1. kopula pred imenskom rečenicom
2. pomoćni glagol u slaganju prošlih vremena
3. pravi glagol kad u rečenici i nema drugog glagola

Pošto arapski jezik nema kopule (sam, si, je, smo, ste, su) pomoćni glagol stoji pred određenim subjektom imenske rečenice. Subjekt te rečenice tada je u nominativu a predikat u akuzativu. Napred navedeno značenje kopule je onda kad izražava radnju u prezentu i u prošlom vremenu, a ako je izraženo u **الْمُضَارِعِ** može se prevesti i futurom, npr:

كُنْتُ مَشْغُولَةً فَلَمْ أَذْهَبْ. - Bila sam zauzeta i nisam otišla.

أَكُونُ مَشْغُولَةً وَلَا أَذْهَبُ. - Bit ću zauzeta i neću otići.

كَانَ التَّلْمِيزُ رَاسِبًا ثُمَّ صَارَ مُجِدًّا فَفَجَّحَ.

Učenik je bio loš pa je postao marljiv i uspio.

كُنَّا جُهَلَاءُ وَصِرْنَا عُلَمَاءَ. - Bili smo neznalice pa smo postali učeni.

الْجَاهِلُ عَدُوٌّ لِنَفْسِهِ فَكَيْفَ يَكُونُ صَدِيقًا لِغَيْرِهِ.

Neznalica je neprijatelj sebi pa kako će biti prijatelj drugome.

Pomoćni glagoli se zovu i **النَّاقِصُ** zato što kad stoje sami uz subjekat, nemaju potpuni smisao za razliku od onih koji sa svojim subjektom imaju potpuni smisao. Ipak, ima slučajeva kad i ovi glagoli imaju potpun smisao i tada nisu pomoćni, npr.:

كَانَ تَاجِرٌ وَكَانَ لَهُ بَنُونَ. - Bio neki trgovac pa imao sinove.

كُنْتُ فِي الْمَدِينَةِ، كَانَ لِي شُغْلٌ. - Bila sam u gradu, imala sam posla.

كَانَ جَوْ جَمِيلٌ، لِي حَظٌّ طَيِّبٌ. - Imala sam sreću, bilo je lijepo vrijeme.

Rijetko se dogodi i obrnuta radnja, tj. da potpun glagol postane pomoćni, npr.:

كَمَلَ الرَّجُلُ عَالِمًا. - Čovjek postade potpuni učenjak.

Nabrojmo glagole koji se zovu أَخَوَاتٌ كَانَ pošto smo rekli da se tako zovu jer se tako i ponašaju:

أَمْسَى - Večerom biti	O
رَاحَ - Večerom biti	v
أَصْبَحَ - Jutrom biti	i
غَدَاَ - Jutrom biti	g
أَضْحَى - Poslije podne biti	a
ظَلَّ - Danju biti	g
بَاتَ - Noću biti	g
رَجَعَ - Ponovno biti	o
آضَ - Ponovno biti	l
عَادَ - Ponovno biti	i
مَا دَامَ - Trajno biti	t
بَقِيَ - Trajno biti	a
مَا زَالَ - Trajno biti	k
مَا بَرِحَ - Trajno biti	o
مَا انْفَكَ - Trajno biti	d
مَا فَتِيَءَ - Trajno biti	e

كَرَبَ i كَادَ - blizu biti

عَسَى - moguće biti

لَيْسَ - ne biti

Glagoli كَرَبَ i كَادَ - blizu biti, kazuju radnju koja će se naskoro dogoditi.

Njihov je predikat uvijek الْمُضَارِعُ određenom ili zavisnom načinu sa česticom أَنْ

Glagoli kao عَسَى izražavaju nadu da će se predikat skoro dogoditi i, uglavnom, dolaze u zavisnom načinu uz česticu أَنْ. Predikat ovih glagola nikad nije prije svog glagola.

Evo nekoliko primjera glagola koje smo nazvali أَخَوَاتُ كَانَ :

1) إِذَا عُرِفَ الْإِنْسَانُ بِالْكَذِبِ لَمْ يَزَلْ لَدَى النَّاسِ كَذَابًا وَلَوْ كَانَ صَادِقًا

Ako je čovjek poznat po laži, kod ljudi će trajno biti lažljivac pa makar bio iskren.

2) قَالَ الْعَرَبُ مَنْ لَمْ يَحْفَظْ مَا فِي يَدَيْهِ ظَلَّ يُقَلِّبُ كَفَيْهِ وَبَاتَ يَتَمَلَّمُ عَلَى دَفْيِهِ.

Kažu Arapi: „Ko ne zna sačuvati ono što ima u rukama, provede dan praznih šaka a noć prevrćući se.“

3) كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ جَرْمًا. - Siromaštvo je gotovo kao zločin.

4) أَنْتَ لَمْ تَزَلْ تَعِينِنِي فَأَكُونُ لَكَ شَاكِرًا مَا دُمْتُ حَيًّا.

Ti me stalno štitiš i zato ću ti biti zahvalan dok sam živ.

5) فَلَمَّا سَمِعَ هَذَا الْخَبَرَ أَمْسَى فَرِحًا كَادَ أَنْ يَطِيرَ مِنَ الْفَرَحِ.

Pošto je čuo tu vijest, omrknuo je veseo. Gotovo da poleti od radosti.

6) أَصْبَحَ النَّاسُ مِنَ النَّادِمِينَ. - Osvanuli su ljudi kajuci se.

7) مِنْ ذَلِكَ الْوَقْتِ لَمْ يَعُدْ يَخْبِرُنَا عَنْ أَحْوَالِهِ وَلَمْ نَعُدْ نَسْمَعُ مِنْهُ خَبْرًا.

Od toga vremena nismo ponovno imali od njega vijesti niti smo što o njemu čuli.

8) إِذَا أَصْبَحَ فِي شِدَّةٍ صَبَرَ فَعَسَى أَنْ يَفْتَحَ بَابَ السَّلَامَةِ.

Ako (kad) osvane u nekoj nevolji, strpi se, možda se ukaže izlaz.

9) لَا نَكَادُ نَشَاهِدُ مِثْلَ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ. - Nismo ni blizu vidjeli slične stvari.

10) عَسَى أَنْ نَجْتَمِعَ. - Možda se udružimo.

11) لَا نَكَادُ نَجْتَمِعُ. - Nismo blizu toga da se udružimo.

تَمَارِينُ 1 VJEŽBA 1

1. Prevedi sljedeće rečenice:

Čovjek se ne prestaje nadati dok je živ.

Ne misli da je sve zlato što se sija!

Neprestano se sjećam vaše dobrote i neću vas zaboraviti dok živim.

Često je šutnja odgovor.

U bolesti čovjek počinje da cijeni zdravlje.

Čovjek se neprestano uči dok je živ.

Čovječanstvo neprestano napreduje.

Smatrala sam da je iskren prijatelj - ali nije.

Kad je opazio opasnost, počeo plakati od straha.

Zapamti ovaj savjet, možda će ti koristiti!

Nadati se da će se izmiriti.

2. Prevedi i analiziraj, tj. potraži glagolske oblike i objasni ih:

إِخْتَطَفَتْ قِطَّتَانِ جُبْنَةً وَذَهَبَتَا بِهَا إِلَى قَرْدٍ لِكَيَّ يَقْسِمَهَا بَيْنَهُمَا. فَقَسَمَهَا إِلَى قِسْمَيْنِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الثَّانِي وَوَضَعَهُمَا فِي مِيزَانِهِ فَرَجَحَ الْأَكْبَرَ. فَأَخَذَ مِنْهُ شَيْئًا بِأَسْنَانِهِ وَهُوَ يُظْهِرُ أَنَّهُ يُرِيدُ مُسَاوَاتَهُ بِالْأَصْغَرِ، وَلَكِنْ إِذَا كَانَ مَا أَخَذَهُ مِنْهُ هُوَ أَكْثَرُ مِنَ اللَّازِمِ رَجَحَ الْأَصْغَرَ فَفَعَلَ بِهَذَا مَا فَعَلَهُ بِذَلِكَ. ثُمَّ فَعَلَ بِذَلِكَ مَا فَعَلَهُ بِهَذَا وَهَكَذَا حَتَّى كَادَ يَذْهَبُ بِالْجُبْنَةِ. فَقَالَتْ لَهُ قِطَّتَانِ نَحْنُ رَضِينَا بِهَذِهِ الْقِسْمَةِ فَأَعْطَانَا الْجُبْنَةَ. وَقَالَ إِنَّ كُنْتُمَا أَنْتُمَا رَضِيْتُمَا فَإِنَّ الْعَدْلَ لَا يَرْضَى وَمَا زَالَ يَقْدُمُ الْقِسْمَ الرَّاجِعَ مِنْهُمَا كَذَلِكَ حَتَّى أَتَى عَلَيْهِمَا جَمِيعًا فَرَجَعَتِ الْقِطَّتَانِ بِحُزْنٍ.

Sve glagolske oblike koje nađeš u tekstu stavi u الْمَضَارِعُ i الْمَاضِي u oba načina i imperativ.

Pošto izmijenjaš oblike glagola, potraži prigodne riječi i napravi nove rečenice.

Pokušaj prepričati datu basnu. Možeš zamijeniti i lica, i mjesto radnje, i radnju, i vrijeme.

Riječi za basnu:

اِخْتَطَفَ - ugrabiti	سِنٌّ - zub
قَطَّةٌ - mačka	أَظْهَرَ - pokazati se
جَبْنَةٌ - sir	سَاوَى - izjednačiti
قِرْدٌ - majmun	أَكْثَرَ مِنَ الْإِلَازِمِ - više nego što treba
قَسَمَ - podijeliti	رَضِيَ - biti zadovoljan
بَيْنَهُمَا - među njih dvije	أَعْطَى - dati
وَضَعَ - staviti	عَدَلَ - pravda
مِيزَانٌ - vaga	قَصَمَ - gristi, oglodati
رَجَحَ - pretegnuti	أَتَى عَلَى - dovršiti

Riječi za date rečenice (na našem jeziku i one na arapskom jeziku):

كَذَبَ - laž	نَوْعُ الْإِنْسَانِ - čovječiji rod
كَدَى - kod	مُخْلِصٌ - iskren
تَقَلَّبَ - prevrtati, izvrtati	اشْتَغَلَ بِ- baviti se nečim
كَفٌّ - dlan	حَفِظَ - zapamtiti
دَفٌّ - strana	نَصِيحَةٌ - savjet
إِعَانَةٌ - pomoć	تَصَالَحَ - izmiriti se
مَا دَمْتُ حَيًّا - dok živim	سُوءٌ - nevaljalština
طَارَ - prhnuti	صَوْتٌ - glas
شِدَّةٌ - težak položaj, nesreća	أَيْقَظَ - probuditi se
تَمَلَّمَلَ - prevrtati se	زَعَزَعَ - potresati
قَدَّرَ - cijeniti	

GRAMATIČKO GRADIVO PERFEKTA I IMPERFEKTA

Da ponovimo glagolska vremena uopće:

الماضى označava radnju koja je završena bez obzira kad se događala.

الماضى Posebno znači:

a) radnju koja se završila ali se izražava našim historijskim prezentom, kao:

سَأَلَنِي وَذَهَبَ - Upita me i ode.

b) prošlu radnju koja je perfekturiana kao الماضى

كَتَبْتُ إِلَيْكَ فَرَدَدْتُ إِلَيْكَ - Pisala si mi i ja sam ti odgovorila .

c) prošlu radnju koja se dogodila ali ona je tako izražena da se može u svako doba ponoviti (naš gnomski -pripovjedački prezent) kao u poslovicama, kao:

الْعَالِمُ مَنْ تَرَكَ الذُّنُوبَ وَاتَّقَى الْعُيُوبَ .

Učen je onaj koji odbaci grijeha i čuva se poroka.

اتَّفَقَ الْأُمَمُ - Narodi se složiše.

d) prošlu radnju koja se završi kad o njoj govorimo, kao:

قُلْتُ لَكَ هَذَا بِالتَّكْيِيدِ - Rekoh ti to sigurno.

e) molbu ili želju koja tek treba da se dogodi, kao:

سَأَلْتُهَا لِتَسَامِحَنِي .

f) radnju koja se ima dogoditi u budućnosti i to je sigurno, kao:

لَا أَقْمَتُ هُنَا .

الماضى

a) ima značenje davno prošlog vremena kad se nađe u vremenskoj i odnosnoj rečenici i kad to bude veza sa još jednom rečenicom u kojoj je također الماضى kao:

عَرَضَ عَلَيْهِمْ مَا أَمَرَ بِهِ الْمَلِكُ بِنَفْسِهِ. - Iznio im je šta je naredio vladar lično.

لَمَّا وَصَلَ الْغُلَامُ إِلَى الْمَوْضِعِ وَوَلَّى هَارِبًا.

Pošto je dječak prispio na mjesto, dade se u bijeg.

b) iza pogodbenih čestica المضارع ima značenje الماضى kao:

مَنْ جَدَّ وَجَدَّ. - Ko traži naći će.

مَنْ عَزَّزَ. - Ko nadvlada dobije.

c) znači naš futur drugi ili egzakti kad pred pravim glagolom stoji المضارع glagola كان, kao:

نَكُونُ رَجَعْنَا قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ.

Mi (ćemo se) se budemo vratili (vratiti) prije zalaska sunca.

d) الماضى sa česticom قد – وقد i ako iza toga الماضى stoji rečenica u kojoj je također الماضى npr.:

حَدَّثَ مَعَهُ وَقَدْ سَمِعَ هُوَ خَبْرًا. - Razgovarao je s njim a on je već bio čuo vijest.

e) kad ispred nekog glagola stoji الماضى pomoćnog glagola i čestica قَدْ, npr.:

أَخَذَ الشَّيْخُ عِدَّةً مِنَ الْعَصَى وَكَانَ قَدْ رَبَطَهَا فِي حَزْمَةٍ.

Uzeo je starac jedan broj štapova i vezao ih u snop.

المضارع - posebno znači:

a) radnju koja je počela i još traje, npr.:

يَجْمَعُ أَوْلَادَهُ وَيَحْكِي لَهُمْ حِكَايَةً. - Sakupi svoju djecu i priča im priču.

U slučaju da se pred المضارع nađe negativna čestica لا tada se označava pravi prezent, npr:

مَا يَكْتُبُ أَخِي وَظِيفَتُهُ الْآنَ. - Ne piše moj brat svoju zadaću sada.

b) kad se prenose prošli događaji pa se želi postići jači efekat u izrazu, npr.:

وَقَتَعِدُ أَرْقُدُ ثُمَّ أَلْبَسُ وَأَجْرِي. - Ja tada ležim, zatim se oblačim i krećem.

c) prezent koji je u stvari, svevremenska radnja, tj. događa se kad god se ukaže prilika, npr.:

لَا يَحْسُنُ أَنْ يَمْدَحَ الْإِنْسَانَ نَفْسَهُ وَكَوْ كَانَ حَقًّا.

Nije lijepo kad čovjek hvali samog sebe pa makar bila i istina.

d) kad sa pred المضارع nađe čestica لا uvijek znači nepravu sadašnjost, npr.:

لَا يَحِلُّ رِيَاءٌ لَكِنْ إِخْلَاصٌ. - Ne dopušta se licemjerstvo nego iskrenost.

e) المضارع nekog glagola uz pomoćni glagol znači (pravi imperfekt) npr.:

كَانَ يَكْتُبُ وَيُغَنِّي غِنَاءً. - Pisaše i pjevaše pjesme.

f) kad se ispred المضارع nađu čestice لَمْ i لَمَّا onda on ima značenje negativnog vremena koje je prošlo الماضي npr:

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ الشَّمْسَ مُضِيئَةُ الْأَرْضِ. - Zar nisi znao da je sunce zemlju obasjalo.

g) kad imamo dvije glagolske radnje i jedna od njih je rečena prošlim vremenom a u vezi je sa glagolom koji je izražen vremenom koje traje, takva rečenica ima značenje stanja koje se zove الحال i u našem jeziku se može izraziti adverbijalnom oznakom ili cijelom jednopm rečenicom, npr.:

جاء إلى يزورني. - Došao mi je da me posjeti.

دخلت أختي تضحك. - Moja sestra uđe smijući se.

دخل دارَ أبيه وأُمُّه تَنْظُرُ إِلَيْهِ. - Uđe u očevu kuću, a majka ga gledaše.

Svaka od ovih rečenica može biti izražena participiom aktivnim, npr.:

جَاءَتْ أُخْتِي ضاحِكَةً. - dođe moja sestra smijući se

h) المضارع ima uvijek značenja futura kad je ispred njega čestica سوف ili سوف

سَأَرْغَبُ فِي الْخَيْرِ وَأَهْلِهِ. - Interesirat ću se za dobro i ono što je s njim u vezi.

Zatim, kad je pred njim čestica لَنْ npr.:

لَنْ آخِذَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ مِنْكُمْ. - Nikad neću uzeti ove stvari od vas.

Također, المضارع ima značenje futura ako se pojača sa ن npr.:

وَلَقَدْ عَلِمْتُ لَتَأْتِيَنَّ مِنِّي. - Ja svakako znam da ću umrijeti.

1. Sa česticama لَنْ i لَمْ predikat može da stoji prije glagola, može se raći:

نَائِمًا لَمْ يَزَلْ عَامِلًا. - Radnik još uvijek spava.

نَائِمًا لَنْ يَزَالَ عَامِلًا. - Radnik neće neprestano spavati.

2. Može se upotrijebiti i inverzija (obrnut red rijeći), ako to stilski jače djeluje pa se može raći:

مُصْحِيَةً كَانَتِ السَّمَاءُ. - Vedro bijaše nebo.

تَمَارِينُ 2 VJEŽBA

مُنْذُ مُدَّةٍ أَخَذَ النَّهَارُ يَقْصُرُ وَاللَّيْلُ يَطْوُلُ وَنَدَى الْهَوَاءُ وَلَانَتْ حَرَارَةُ الشَّمْسِ الَّتِي صَارَتْ تُبْطِئُ بِالشَّرْقِ وَتُسْرِعُ فِي الْغُرُوبِ . وَكَثِيرًا مَا تَحْتَجِبُ أَثْنَاءَ النَّهَارِ وَرَاءَ السُّحْبِ الْمُتَجَوِّلَةِ فِي السَّمَاءِ فَتَشْعُرُ إِذْ ذَاكَ بِبُرُودَةٍ لَيِّنَةٍ وَوَحْشَةٍ خَفِيفَةٍ . هَذِهِ الْبَسَاتِينُ قَدْ اصْفَرَّتْ فِيهَا الشَّجَرُ وَاكْتَسَى حُلَّةً ذَهَبِيَّةً . وَأَخَذَ الْوَرَقُ يَتَسَاقَطُ عَلَى الْأَرْضِ فَتَتَلَاعَبُ بِهِ الْأَرْيَاحُ وَتَبْعَثُهُ هُنَا وَهَنَا . هُوَ فَصْلُ الْخَرِيفِ قَدْ حَلَّ بَيْنَنَا وَانْتَشَرَ فِي أَسْوَاقِنَا فَمَلَأَ الدُّكَّانِينَ بِأَكْدَاسِ الرُّمَّانِ الْأَحْمَرِ وَالسَّفَرَجَلِ الْأَصْفَرِ وَالتُّفَّاحِ الذَّهَبِيِّ . مَرْحَبًا بِكَ يَا خَرِيفُ ، مَا أَجْمَلَ أَلْوَانَكَ وَمَا أَلْيَنَ هَوَاءَكَ وَمَا أَلَذَّ ثِمَارَكَ ! وَلَكِنْ لِمَاذَا تَأْتِي مَعَكَ بِذَلِكَ الْجَيْشِ مِنَ الْحَشَرَاتِ الْمُقْلَقَةِ .

1. Odgovori na postavljena pitanja:

(١) بِمَاذَا تَشْعُرُونَ فِي الْخَرِيفِ ؟

(٢) كَيْفَ يَصِيرُ وِرْقُ الشَّجَرِ فِي الْخَرِيفِ ؟

(٣) مَا هِيَ غَلَالُ الْخَرِيفِ ؟

2. Odgovori na postavljena pitanja:

Kad počinje jesen?

Kakvi su dani u jesen?

Kakve su noći u jesen?

Kakve koristi imamo od jeseni?

Koji su plodovi jeseni?

Koje godišnje doba dolazi poslije jeseni?

Koje godišnje doba dolazi prije jeseni?

Šta je u jesen najljepše?

Šta u jesen može da smeta?

3. Iz datog teksta izvodi sve glagolske oblike i najprije odredi vrijeme, lice, rod i broj a zatim svaki glagol promijeni u licu i vremenu i napravi nove rečenice.

4. Iz datih glagola koje pronadeš u tekstu napravi složena vremena i nađi nov smisao dobivenim rečenicama koje ćeš konstruisati iz postojećih riječi:

Riječi

الخريف - jesen	أَبْطَأَ - sporo, polahko ići
قَصُرُ - skraćivati (se)	لَيِّنٌ - blag
طال - produljivati (se)	إِصْفَرَ - požutjeti
حَلَّ ، اِكْتَسَى - obući - zaodjenuti	حَلَّ - obući se,
ندى - ovlažiti (se), osvježiti	ذَهَبِيَّةٌ - zlatna
لان - postati blag	تَسَاقَطَ - padati, opadati
حرارة - vrućina	تَلَاعَبَ - poigravati se
بَطِئَ - zakasniti, biti spor	بعثر - razbacati
شرق - izaći, pojaviti se, roditi se sunce	إِنْتَشَرَ - raširiti se, rasprostrijeti se
أسرع - požuriti	أسواق - trgovi
غَرْبٌ - zapad, zalazak	سَفَرَجَلٌ - dunja
إِحْتَجَبَ ، حَجَبَ - sakriti se, izgubiti se	لَوْنٌ جِاَلْوَانٌ - boja
أثناء النهار - za vrijeme dana	ما أَلَيْنَ - kako je blag!
تجول - obilaziti, kružiti	لَذِيذٌ - sladak
شَعَرَ - osjećati	ثَمَرٌ جِ ثِمَارٌ - plod
برودةٌ - vlaga, hladnoća	أَتَى - يَأْتِي - doći
لَيِّنَةٌ - mehkoća, nježnost, blagost	جَيْشٌ - vojska
	مُقلِقٌ - dosadan

JOŠ O POMOĆNIM GLAGOLIMA

Glagoli كان i njemu slični glagoli dolaze (kao što smo to uveliko naučili) u tri slučaja - imaju svoj subjekat i predikat, a mogu služiti i u druge svrhe (kao što znamo). Ovdje bismo htjeli napomenuti samo nekoliko korisnih primjera:

كَانَ الْفَضَاءُ مَجْهُولًا - Kosmos je (bio) nepoznat.

Oni koji upućuju na vrijeme su:

أَصْبَحَ - jutrom biti

أَصْبَحَ الطَّيْرُ مُنْتَشِرًا فِي الْحُقُولِ. - Jutrom se ptice oglase po poljima.

أَضْحَى - do podne biti

أَضْحَى النِّسِيمُ عَلِيًّا. - U podne vjetar duha (blag vjetar) odozgo.

ظَلَّ - podnevom biti

ظَلَّ الْفَلَّاحُ مُكَبِّبًا عَلَى عَمَلِهِ.

Zemljoradnik je u podne bio revnosan u svom poslu.

أَمْسَى - biti večerom

أَمْسَتِ الطَّيْرُ عَائِدَةً إِلَى عَشَائِهَا. - Ptice se vraćaju svojim gnijezdima pred večer.

بَاتَ - biti u noći

بَاتَ الْحَارِسُ يَقْظًا. - Bio je stražar noću budan.

Na postajanje upućuje nas gl. صار kao npr.:

صَارَ الْبَرْتَقَالُ عَصِيرًا. - Narandža je postala sok.

Na negaciju upućuje: gl. ليس, kao:

لَيْسَ الْقَمَرُ الْآنَ سَرًّا مُحَجَّبًا. - Sada mjesec nije prikrivena tajna.

Na **trajanje** upućuju glagoli koji imaju značenje **trajno biti**:

ما زال

ما زال السلام أملاً مُحِبِّباً. - Mir je stalno (uvijek) omiljena nada.

ما بَرِحَ

ما برح رواده عاملين على إقراره.

Njegovi protagonisti trajno rade na njegovom uspostavljanju.

ما انفك

ما انفك الجهود في ذلك دائبةً. - Napor je u tome trajno bio revnostaan.

ما فتىءَ

ما فتىءَ الاستعمارُ مناهضاً له.

Stalno mu je bio suprotstavljen imperijalizam.

Glagoli koji znače trajnost (الاستمرارُ) ne mogu doći kao zamjena glagolu كان

osim ako im prethode čestice za negaciju ما - لا - لم

Na **objašnjenje u trajanju** upućuju:

ما دام

وأوصاني بالصلاة والزكاة ما دمت حياً.

Odredio mi je molitvu i milostinju dok sam živ.

كان

كُنْ عَوْنًا لغيرك يَكُنْ غيرك عَوْنًا لك.

Budi od pomoći drugima pa će i drugi biti od pomoći tebi.

بات

بِتْ صَافِي الْقَلْبِ وَأَصْبِحْ صَافِي الْقَلْبِ.

Omrkni (prenoći) čista srca i jutrom budi čista srca.

Kao što je iz primjera vidljivo, ovi glagoli imaju potpunu konjugaciju (imaju sva tri vremena الامر - الماضي - المضارع).

Oni glagoli ove vrste koji ukazuju na trajnost radnje imaju samo negativan oblik المضارع

Glagoli الماضي ليس - ما دام imaju samo الماضي

كان وأخواتها Predikat glagola

Predikat glagola كان وأخواتها može biti:

- **jedna riječ**, kao npr.:

كَانَ خَالِدُ بْنُ وَلِيدٍ عَبْقَرِيًّا مِنْ عَبَاقِرَةِ الْحُرُوبِ.

Halidu-bnu Walid je bio jedan od genijalnih ratnika.

بات العالمان سَاهِرَيْنِ فِي مَعْمَلَهُمَا.

Dva učenjaka su osvanula (probdjela noć) u svojim laboratorijama.

مَا زَالَ الْمُصَلِّحُونَ آمِلِينَ أَنْ تُوجَّهَ الذَّرَّةُ لِخِدْمَةِ السَّلَامِ.

Reformatori se još uvijek nadaju da će atom biti usmjeren u službu mira.

- **potpuna rečenica** (imenska i glagolska), kao npr.:

صَارَ التَّخْطِيطُ أَسَاسَهُ الْعِلْمِ. - Planiranje je postalo temelj nauke.

مَا بَرِحَتِ الصَّنَاعَةُ تَسِيرُ بِخُطُواتٍ سَرِيعَةٍ نَحْوِ التَّطَوُّرِ.

Industrija neprestano ide brzim koracima prema progresu.

صَارَتِ الطَّيَّارَةُ بَيْنَ السَّحَابِ. - Avion je bio među oblacima.

وَكَانَ الرِّكَّابُ فِي أَمْنٍ وَاطْمِئْنَانٍ. - Putnici su bili u sigurnosti i miru.

Kad subjekat glagola كان bude sa sastavljenom ličnom zamjenicom, zamjenica se vraća predikatu i slaže se s njim, npr.:

كان في المحكمة قضاؤها. - U sudnici su bile njene sudije.

Glagol كان i njemu slični zovu se i „krunji“ zato što njima nije dovoljan no-

minativ, treba im predikat u akuzativu da bi značenje rečenice bilo potpuno. Zovu se još i نَاسِخَةٌ (onaj koji uklanja, prenosi) jer uklanjaju pravila predikata, prenoseći ga iz nominativa u akuzativ.

Glagolski oblik u kome je subjekat implicate sadržan (unutar samog glagolskog oblika) u arapskoj gramatici smatra se rečenicom. On ima sve elemente rečenice (pogotovu ako je uz takav glagol naglašena lična zamjenica). Kad pred takav oblik dođe neki od pomoćnih glagola, može se smatrati da čitava ta rečenica predstavlja predikat pomoćnom glagolu, npr.:

كُنْتُ قَدْ ظَنَنْتُ . - Bila sam mislila.

كَانَ الْمُدْرَسُ يَكْتُبُ . - Pisao je profesor.

Nekad pomoćni glagol može stajati i prije svog subjekta, npr.:

كَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ بَعْضِنَا بَعْضًا .

Dužnost nam je bila da pomažemo jedan drugom.

Ali, ako pred pomoćnim glagolom stoji čestica **إِنْ** i **مَا** predikat ne može da stoji prije svog glagola. Tako se ne može reći.:

كَسُولًا إِنْ زَالَ التَّلْمِيذُ . ili أَقِفْ وَأَقِفًا مَا دُمْتَ أَنْتَ وَأَقِفْ .

nego:

أَقِفْ مَا دُمْتَ أَنْتَ وَأَقِفًا . - Stajat ću dok i ti stojiš.

إِنْ زَالَ التَّلْمِيذُ كَسُولًا . - Učenik je stalno lijen.

Nekad, kao što smo pripomenuli, glagol **كَانَ** i njemu slični mogu doći u službi potpunog glagola, npr.:

الْعَظِيمُ عَظِيمٌ حَيْثُ كَانَ . - Velik je velik ma gdje se nalazio.

To su glagoli :

كَانَ - nalaziti se

أَصْبَحَ - osvanuti

أَمْسَى - omrknuti

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ.

Pa hvaljen neka je Allah kad god omrknete i kad god osvanete.

أَضْحَى - do podne biti

ظَلَّ - ući u podne

بَقِيَ الْحَارِسُ فِي حِرَاسَتِهِ حَتَّى أَضْحَى.

Stražar je ostao na svom stražarskom mjestu čak do podneva.

Kad ظَلَّ znači ostati, potrajati:

لَوْ ظَلَّ الصَّرَاعُ لِأَدَى إِلَى حَرْبٍ عَالَمِيَّةٍ.

Da je sukob potrajao, došlo bi do svjetskog rata.

Kad صَارَ znači, vratiti se:

أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ.

Kad بَاتَ znači prenoćiti:

تَأْوَى الطُّيُورُ إِلَى عُشَائِهَا فَتَبِيتُ.

Kad بَرِحَ znači odvojiti se :

بَقِيَ الْجُنْدِيُّ فِي مَكَانِهِ وَمَا بَرِحَهُ.

Vojnik je ostao na svom mjestu i nije se odvajao od njega.

Glagoli koji označavaju radnju koja će se uskoro dogoditi zovu se أَفْعَالُ

i u njih spadaju : كَرَبَ - أَوْشَكَ - كَادَ. Subjekt tih glagola stoji u nominativu a predikat u akuzativu.

Glagoli koji ukazuju nadu da će se predikat dogoditi zovu se أَفْعَالُ الرَّجَاءِ i u

njih spadaju : عَسَى - حَرَى - إِخْلُوقَ .

Čestice **إِنَّ** i **أَنَّ** i njima slične

Ove čestice su specifične utoliko što pri upotrebi imaju svoj subjekat i svoj predikat - koji se, kao i kod pomoćnih glagola, zovu : **خَبْرُ إِنَّ و أَنَّ** i **اسمِ إِنَّ و أَنَّ** :

Subjekt čestica **إِنَّ** i **أَنَّ** i njima sličnih stoji uvijek u akuzativu - a predikat ćemo objasniti. Dakle, najprije evo tih čestica: **إِنَّ - أَنَّ - كَأَنَّ - لَكِنَّ - لَعَلَّ - لَيْتَ - لَا**:

إِنَّ i **أَنَّ** (zaista) upotrebljavaju se za pojačanje, kao:

إِنَّ الصَّحِيفَةَ لِسَانَ الشَّعْبِ - Zaista su novine jezik naroda.

أَيَقْنْتُ أَنَّ الشَّدَائِدَ صَانِعَةُ الرِّجَالِ - Uvjerila(o) sam se da teškoće stvaraju ljude.

كَأَنَّ (kao); služi za poređenje, kao:

كَأَنَّ الْمُمْرِضَةَ مَلَكٌ رَحِيمٌ - Kao da je medicinska sestra milostivi anđeo.

لَكِنَّ (ali); koristi se kao naknadna (ispravka), kao:

قَضِيَّةٌ بوسنة عَادِلَةٌ وَلَكِنَّ الْعَدُوَّ يَأْبَى حُلْمَهَا

Bosanski problem je pravedan - ali neprijatelj odbija da ga riješi.

لَعَلَّ (možda, vjerovatno); izražava nadu, kao :

لَعَلَّ النَّصْرَ قَرِيبٌ - Možda je pobjeda blizu.

لَيْتَ (kad bi); izražava želju, kao:

لَيْتَ وَجْهَ الْعَدُوِّ يَخْتَفِي مِنَ الْعَالَمِ

Kamo sreće da lice neprijatelja nestane sa ovoga svijeta.

لَا (ne - apsolutna negacija); je čestica koja nema neku vezu sa ovim česticama (po obliku) npr.:

لَا صَوْتٌ أَعْلَى مِنْ صَوْتِ الْمَعْرَكَةِ - Apsolutno nema višeg glasa od glasa borbe.

Predikat ovih čestica kao predikat imenske rečenice dolazi:

1. kao jedna riječ, npr.:

إِنَّ الْمُتَعَلِّمَاتِ نَاجِحَاتٍ فِي الْخِدْمَةِ الْاجْتِمَاعِيَّةِ.

Zaista su obrazovane žene uspješne u društvenom angažmanu.

2. kao imenska i glagolska rečenica, npr.:

إِنَّ الْحَقَّ صَوْتُهُ قَوِيٌّ. - Zaista je glas pravde snažan

لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ بَعْدَ الضِّيقِ فَرَحًا. - Možda će Allah poslije brige dati radost.

3. kao konstrukcija koja podsjeća na rečenicu, npr.:

إِنَّ يَدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ. - Zaista je Božija ruka sa zajednicom.

Čestica إِنَّ čita se kesrom - إِنَّ u sljedećim slučajevima:

1. Kad dođe na početak rečenice, kao:

إِنَّ الْعَدْلَ أَسَاسُ الْحُكْمِ الصَّالِحِ. - Pravda je zaista temelj dobre vlasti.

2. Ako dođe usred odnosne rečenice, kao:

وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُورُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ...

... a bili smo mu dali toliko blaga da mu je ključeve od njega teško mogla nositi gomila snažnih ljudi...

3. Kad dođe poslije glagola قَالَ kao potvrda, npr.:

قَالَ: إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا.

Reče: Ja sam Allahov rob, meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti.

4. Kad dođe na početak rečenice haliyye الْحَال kao:

أَدْرَكْتُهُ وَإِنَّهُ يَرْكَبُ الطَّائِرَةَ. - Stigla sam ga kad je ulazio u avion.

5. Kad dođe pred zavisnu rečenicu kojom se izražava zakletva, kao:

وَاللَّهِ، إِنَّ الْإِيمَانَ قُوَّةٌ. - Tako mi Allaha - vjera je zaista snaga.

6. Poslije čestice حَتَّى čak, kad ova stoji na početku rečenice, kao:

أَعْمَلُ ذَلِكَ حَتَّىٰ إِنَّ صَدِيقِي يَفْعَلُ. - Ja to radim pa čak i moj prijatelj to radi.

7. Poslije čestica kojim se potvrđuje, kao نَعَمْ - أَجَلٌ i sl., npr.:

نَعَمْ، إِنَّ أَحْمَدَ تَلْمِيذٌ مُجِدٌّ. - Da, zaista je Ahmed vrijedan učenik.

8. Poslije čestica أما – ألا – ها eto; to su inače čestice za potvrđivanje, kao:

ألا إِنَّ أَحْمَدَ تَلْمِيذٌ مُجِدٌّ. - Eto, stvarno je Ahmed marljiv učenik.

Ova čestica se čita sa fethom َ kad je:

1. Pred subjektom aktivnog glagola, npr.:

سَرَّيْنِي أَنْكَ فُزْتَ بِجَائِزَةِ الدَّوْلَةِ. - Obradovalo me je da si dobio državnu nagradu.

Ova ista rečenica (bez čestice), ako se glagol pretovori u infinitiv, glasi:

سَرَّيْنِي فَوْزُكَ بِجَائِزَةِ الدَّوْلَةِ.

2. Isto tako se ponaša ova čestica kad je pred subjektom pasivnih glagola (نَائِبُ الْفَاعِلِ), npr.:

عُرِفَ أَنَّ الْقَمَرَ يَسْتَمِدُّ نُورَهُ مِنَ الشَّمْسِ.

Poznato je da Mjesec crpi svjetlo iz Sunca.

3. Zatim kad stoji pred objektom kao, npr.:

أَظْهَرَتِ الْأَحْدَاثُ أَنَّ الْإِسْتِعْمَارَ حَلِيفُ الصُّهَيْوْنِيَّةِ.

Događaji su pokazali da je imperijalizam saveznik cionizma.

4. Kad stoji pred genitivom kao:

وَتَقْتُ بِهِ لِأَنَّهُ صَدِيقٌ فِي سِرِّهِ.

Ja sam siguran(a) u njega jer on je iskren prijatelj u tajni.

5. Kad je apstraktna imenica subjekat u rečenici

رَأَيْتُ مِنْكَ رَجُلٌ عَادِلٌ. - Moje mišljenje je da si ti pravedan čovjek.

6. Pošto je svaka rečenica pred kojom se javlja أَنَّ u stvari, جُمْلَةٌ مَصْدَرِيَّةٌ, a to znači da se umjesto nje uvijek može upotrijebiti infinitiv مصدر i takav se upotrijebi u idafetu (genitivnoj vezi) الاضافة sa subjektom te rečenice, npr.:

فَكَّرْتُ مِنْ أَنْكَ كَاتِبٌ. - Mislio(la) sam da si ti pisac.;

ali se može reći infinitivom, pa će biti: فَكَّرْتُ مِنْ كِتَابَتِكَ.

7. Kad čestica لَوْلَا stoji na početku rečenice, ona ukazuje da se radi o imenskoj rečenici čiji je subjekat riječ koja slijedi ovu česticu pa će se čestica أَنَّ

čitati fathom iza ove negativne čestice, npr.:

كَوْلَا أَنْكَ قَائِلٌ لَأَقُولُ. - Da ti nisi rekao, ja bih.

8. Iza vremenske rečenice koja slijedi poslije čestice لَا a koja se može zamijeniti infinitivom dolazi čestica أَنَّ kao

إِذْهَبْ مَا أَنَّ أَحْمَدَ ذَاهِبٌ! - Idi - dok Ahmed ide!

9. Iza veznika koji povezuju riječi a ne rečenice, kao

بَلَّغْنِي مِنْ سَفَرِ أَحْمَدَ وَأَنَّهُ مُجِدٌّ. - Saznala sam da Ahmed putuje a on je marljiv.

Ova čestica može se čitati i sa fethom ـَ ili sa kersom ـِ kad dolazi poslije veznika وَ ako se radi o pogodbenoj rečenici. Zatim, iza čestice إِذَا kad ona znači iznenađenje. Poslije riječi koja znači „sigurno“, svakako لَا جَرَمَ ili kad se čestica إِنَّ pojavi na početku uzročne rečenice a da u takvoj rečenici nema mjesta uzroku, kao:

جِئْتُ فَإِذَا إِنَّ عَدُوَّنَا مُنْهَزِمٌ. - Došla sam a kad naš neprijatelj poražen.

Ako se čestica إِنَّ pojavi bez pojačanja, onda ona ima svog para u čestici لَا . Takva može stajati i pred imenskom i pred glagolskom rečenicom. Ako se bude radilo o imenskoj rečenici, onda i subjekat i predikat mogu biti u nominativu ili subjekat u akuzativu a predikat u nominativu, kao:

إِنَّ عَدُوًّا لَمُنْهَزِمٌ. - Zaista je neprijatelj poražen.

I čestica أَنَّ može da izgubi svoj „tešdid“ a onda treba, prije svega, paziti da se ne dogodi zamjena sa istim oblikom kad se upotrebljava u المضارع المنصوب npr.: أَنَّ تَذْهَبَ . Može da dođe i pred imensku i pred glagolsku rečenicu i tada se zamišlja lična zamjenica koja se odnosi na rečenicu koja ga slijedi, npr.:

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

Posljednja njihova izjava je: Hvala Allahu, stvoritelju svjetova.

Ako se čestica أَنَّ nađe pred glagolskom rečenicom, ta rečenica može sadržavati jedan od glagola koji se apsolutno ne mijenjaju; ili pred glagolom koji ima potpunu promjenu. Ako se radi o ovom drugom, onda čestica أَنَّ mora

iza sebe imati čestice: لَمْ - لَنْ - سَوْفَ (س) ili neku pogodbenu česticu.

Sve one čestice koje oblikom i upotrebom podsjećaju na أَنْ - إِنْ kao كَأَنَّ - لَكِنَّ mogu, također, izgubiti pojačanje. Iza njih može stajati i imenska i glagolska rečenica. Ako bude imenska, onda i subjekat i predikat stoje u nominativu, npr.:

كَأَنَّ عَدُوَّ قَاتِلٍ . - Kao da je neprijatelj ubica .

إِشْتَرَيْنَا سَيَّارَةً لَكِنْ لَا يُوجَدُ بَتْرُولٌ . - Kupili smo auto - ali nema benzina.

تَمَارِينُ 3 VJEŽBA

1. Prevedi na bosanski jezik:

تَقَدَّمَ الْعِلْمُ وَاسْتَطَاعَ الْإِنْسَانُ أَنْ يُطْلِقَ أَوَّلَ قَمَرٍ صِنَاعِيٍّ سَنَةَ ١٩٥٧م وبذلك صيرنا في عصر الفضاء. وتتابع انتصارات العلم فأطلقت سفن الفضاء ونجح الإنسان في الهبوط على سطح القمر. وأطلق سفنا أخرى تدور حول بعض الكواكب القريبة من الأرض لتصور سطحها وتنقل معلومات عن حالة الجو فيها.

2. Odgovori na pitanja (na arapskom jeziku)

1. Koliko je nauka napredovala u osvajanju svemira?
2. Koje je godine sagrađen i poslan u svemir prvi brod?
3. Ko je bio prvi svemirski pilot?
4. Šta je nauka zatim postigla?
5. Kad je osvojena površina Mjeseca?
6. Kad je puštena još jedna svemirska lađa?
7. Zašto?
8. Šta će čovječanstvo i nauka imati od ovih putovanja?
9. Slažeš li se ti da se ogroman novac troši za ova istraživanja - a na Zemlji ima mnogo siromašnih ljudi?
10. Šta bi ti uradio(la) da si neko ko donosi odluku o tome?

أمثال = poslovice

مَنْ قَلَّ صِدْقُهُ قَلَّ صَدِيقُهُ - Ko je malo iskren, ima malo prijatelja.

(Ko smanji svoju iskrenost smanji svoje prijatelje.)

نَحْنُ نَفَكِّرُ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ - Mi razmišljamo a Allah određuje.

مَنْ تَأَنَّى نَالَ مَا تَمَنَّى - Ko radi polagano (promišljeno) postigne šta želi.

تَنْظِيمُ الْعَمَلِ يُوفِّرُ نِصْفَ الْوَقْتِ - Program u radu uštedi pola vremena .

مَنْ شَبَّ عَلَى شَيْءٍ شَابَ عَلَيْهِ - Ko se razvija u nečemu ostari u njemu.

1. Analiziraj tekst riječ po riječ. Od zatečenih glagola napravi proširenu vrstu (po izboru) i konstruiši rečenice.

2. Uzmi neke od pomoćnih glagola i sa njima konstruiši rečenice onako kako smo ih mi u primjerima pokazali.
3. Uporedi dobivena značenja i komentariši (gramatički gledano).
4. Zatečene glagole „ojačaj“ pomoćnim glagolima koji ti stoje na raspolaganju.

Kod zubara - عِنْدَ طَبِيبِ الْأَسْنَانِ

نَهَارُكَ سَعِيدٌ يَا دُكْتُورُ. - Dobar dan doktore.

أُرِيدُ أَنْ تَخْلَعُوا سِنِّي هَذِهِ. - Hoću da mi izvadite ovaj zub.

هَلْ يُؤَلِّمُكُمْ هَذِهِ السِّنُّ بِاسْتِمْرَارٍ؟ - Da li vas stalno boli taj zub.

لَا، فَقَطْ عِنْدَمَا أَشْرَبُ الْمَاءَ الْبَارِدَ. - Ne boli me, samo kad pijem hladnu vodu.

لَكِنْ يُؤَلِّمُنِي أُسْبُوعًا كَامِلًا. - Ali, bolio me je cijelu sedmicu.

اِفْتَحُوا فَمَكُمْ مِنْ فَضْلِكُمْ إِنَّهُ الْتِهَابٌ فِي الْعَصَبِ.

Otvorite usta, molim, upaljen je živac.

هَلْ سَتَخْلَعُونَهُ؟ - Hoćete li ga izvaditi?

لَا، سَأُحَاوِلُ أَنْ أُعَالِجَهُ. - Ne, ja ću pokušati da ga liječim.

عِنْدَكُمْ سِنٌّ مُسَوَّسٌ فِي فِكِّ أَعْلَى وَسِنٌّ أُخْرَى فِي فِكِّ أَسْفَلِ.

Imate pokvaren zub u gornjoj vilici i jedan u donjoj.

نَعَمْ، أَحِسُّ أَنَّهُ مُسَوَّسٌ. هَلْ يَلْزِمُكُمْ أَنْ تَخْلَعُوهُ؟

Da, ja osjećam da je pokvaren, morate li ga izvaditi?

لَا تَخَافُوا، سَأُعْطِيكُمْ حُقْنَةَ وَلَا تَشْعُرُوا أَلْمًا إِطْلَاقًا.

Ne bojte se, dat ću vam injekciju i nećete osjetiti bol uopće.

غَرَّغَرُوا الْمَاءَ فِي فَمِكُمْ مِنْ فَضْلِكُمْ. - Isperite usta, molim vas.

عِنْدَكُمْ بَضْعَةٌ أَسْنَانٍ يَجِبُ حَشْوُهَا، فَلْأَجَلِ هَذَا زُورُونِي بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مَرَّةً أُخْرَى.

Vi imate nekoliko zuba za popravak koji se moraju popraviti, zato, molim vas, dođite za tri dana ponovno.

الْمَفْعُولُ بِهِ

DIREKTNI OBJEKAT

Akuzativ koji stoji uz prelazne (المتعدى) glagole jeste bliži objekat الْمَفْعُولُ بِهِ npr.: قُلِ الْحَقُّ - govori istinu. الصَّرِيحُ

Ovaj objekat često je zamjenica i to sastavljena, npr.: رَأَيْتُكَ vidjela sam te ili rastavljena رَأَيْتُ إِيَّاكَ tebe sam vidjela(o)

Kad prelazan glagol prenesemo u pasiv - onda se rečenica potpuno promijeni, subjekat joj se izgubi a na njegovo mjesto dođe objekat koji je sada u nominativu i zato se zove نَائِبُ الْفَاعِلِ zamjenik subjekta. Tako će npr.: rečenica

فَتَحْتُ الْبَابَ - Otvorila sam vrata.

فُتِحَ الْبَابُ - Vrata su otvorena.

Ako u nekim slučajevima glagol bude višestruko prelazan pa ima više objekata - pa ako takvu rečenicu pretvorimo u pasivnu - prvi će objekat kao نَائِبُ الْفَاعِلِ doći u nominativu a ostali ostaju nepromijenjeni, npr.:

عَلَّمْتُ أَحْمَدَ اللُّسَانَ - Podučavala sam Ahmeda jezik.

Pasiv će biti: عَلِّمَ أَحْمَدُ اللُّسَانَ - Podučavan je Ahmed jeziku.

Svaki neprelazan glagol, ako to smisao dozvoljava, može se u arapskom jeziku pretvoriti u prelazan kad mu se doda prijedlog. Ako se na isti korijen dodaju dva različita prijedloga, dobit ćemo dva različita značenja, npr: رَغِبَ عَنْْ izbjegavati nešto رَغِبَ فِيْ težiti za nečim مِنْْ plakati zbog, žaliti عَلَىْ plakati za, žaliti.

Kad imamo glagol sa prijedlogom, njegov će objekat doći u genitivu (zbog prijedloga) pa takav objekat zovemo الْمَفْعُولُ بِهِ الْغَيْرِ الصَّرِيحِ dalji objekat, npr.:

ذَهَبْتُ بِوَلَدِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ - Odvela sam dijete u školu.

مَرَرْنَا بِالْحَدِيقَةِ - Prošli smo pokraj parka.

أَجَلَسَنِي عَلَى الْمَقْعَدِ - Posadio me je na klupu.

ضَرَبَهُ بِالْحِجَارَةِ - Udario ga je kamenom.

Pošto nam objekat kazuje riječ na koju prelazi glagolska radnja, to imamo, npr.:

غَرَسَ الْبُسْتَانِي الشَّجْرَةَ.

يُنَسِّقُ الْبُسْتَانِي الْحَدِيقَةَ.

Objekat ne može utjecati na promjenu glagola. Obično je objekat ime (može biti svako ime) koje je u rečenici naznačeno. Može biti lična zamjenica (sastavljena ili rastavljena) npr.:

الْعَرَبُ يُوَحِّدُهُمُ الْهَدْفُ وَالْمَصِيرُ.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ.

U rečenici može biti i više od jednog objekta:

رَأَيْتُكَ وَأَنْتَ مَشْغُولًا.

أَعْطَيْتُ كِتَابًا لَكَ.

Objekat može stajati ispred svakog glagola - ako smo željeli da ga istaknemo, npr.: الْمُدُنُ تُضِيءُ الْكَهْرَبَاءُ.

Ali, obično stoji naprijed (na prvom mjestu) ako je rastavljena lična zamjenica, kao npr: إِيَّاكَ أَعْنِي وَأَسْمَعِي يَا جَارَةَ.

Glagol se može i ispustiti, a objekat ostaje:

a) ako se iz smisla razumije. Kad, npr.: neko pita: مَاذَا قَرَأْتَ؟ odgovor: صَحِيفَةً.

ili zbog potvrde značenja, može se reći: قَرَأْتُ صَحِيفَةً.

Kao odlika pjesničkog stila mogu se i glagol i objekat ispustiti!

I na kraju, objekat može stajati i prije svog glagola, kao npr.:

رِسَالَةً مَزَّقْتُ - Pocijepao(la) sam pismo (ne nešto drugo).

إِبْنَتِي كَلَّمْتُ - Svojoj kćerki sam govorila.

تَمَارِينُ 4 VJEŽBA

1. Prevedi na arapski jezik:

Nas učitelji poučavaju ne samo jeziku nego svakom dobru. Kad učenici ne razumiju lekciju, pitaju učitelja da im objasni. Profesorica nam je na ploči ispisala domaću zadaću. Vrtar otvara vrata naše škole rano ujutro, a čistači očiste školu dan prije, kad se nastava završi. U arapskom jeziku rečenice se dijele na dvije vrste, i to imensku i glagolsku rečenicu. Kad bude vrijeme za molitvu, mi u slobodno vrijeme idemo u džamiju koja je blizu škole i tamo klanjamo. Jesi li čuo nove vijesti na radiju? Njih dvojica su naučili šest kur'anskih sura napamet.

2. Potraži u tekstu akuzativ (koje si do sada naučio) i objasni ih u rečeničkom sklopu.

3. Prevedi sa arapskog jezika - dopuni ispuštene vokale i analiziraj čitav tekst:

يُحِبُّ اللَّهُ الْمُتَّقِينَ عَمَلَهُ - أرشدني المعلم وأرشدك وأرشدته - ما أرشد إلا إياي وإياك وإياه -
 بَنَيْتُ الدَّارَ لِابْنَائِي وَأَسْكَنْتُمُوهَا - قَالَ تَعَالَى: وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا -
 كَرَّمَ اللَّهُ الْوَالِدَيْنِ وَأَمَرَ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِمَا. أَتَدْرِي لِمَذَا؟ عَاشَ الْوَالِدَانِ مِنْ أَجْلِكَ. الْأُمُّ تَعَبَتْ فِي حَمْلِكَ
 وَأَرْضَعَتْكَ مُدَّةً سِنَتَيْنِ. وَهِيَ تُعَانِي الْمَشَقَّاتِ، تَخْدُمُكَ وَتَفْرَحُ لِفَرَحِكَ - وَتَتَأَلَّمُ لِأَلَمِكَ. وَالْأَبُ
 يُحِبُّكَ وَيَسْعَى لِلانْفَاقِ عَلَيْكَ وَيَعِيشُ لَكَ حَتَّى تَكُونَ فِي مُسْتَقْبَلِكَ سَعِيدًا. فَتَذَكَّرُ فَضْلَ الْوَالِدَيْنِ
 وَكُنْ لِهَمَا وَأَنْتِ كَبِيرٌ كَمَا كَانَا لَكَ وَأَنْتِ صَغِيرٌ.

كَلِمَاتٌ

عَاشَ - živjeti

أَحَبَّ - voljeti

مِنْ أَجْلِ - zbog, radi

إِتَّقَى - biti bogobožazan

تَعَبَ - umarati se

أَرَشَدَ - posavjetovati, upućivati

أَرْضَعَ - dojiti

بَنَى - zidati, graditi

فَرِحَ - radovati se

مَشَقَّةٌ - mučnina, teškoća

تَأَلَّمَ - osjećati bol, patiti

دَرَى - znati

مُسْتَقْبَلٌ - budućnost

انْفَاقٌ - opskrba

OPĆI OBJEKAT الْمَفْعُولُ الْمَطْلُوقُ

Opći objekat je glagolska imenica koja dolazi uz sve glagolske oblike (prelazne i neprelazne, one u aktivu i u pasivu) a potječe od istog korijena od koga je i glagol u rečenici ili nekog drugog glagola sa istim značenjem, npr.:

يَتَدَفَّقُ الْمَاءُ فِي بِلَادِنَا تَدَفُّقًا. - Voda obilato izvire u našoj zemlji.

نَبْحَثُ عَنْ كُنُوزِ الصَّحْرَاءِ بَحْثِ الدَّائِبِينَ. - Ustrajno istražujemo blago Sahare.

نَتَّجِهُ فِي ذَلِكَ اتِّجَاهًا عِلْمِيًّا. - Naučno se usmjeravamo u tome.

فَفَزَ الرِّيَاضِيُّ قَفْزَتَيْنِ أَوْ قَفْزَاتٍ. - Gimnastičar je skočio dva ili više puta.

a) Ovo je imenica koja glagosku radnju pojačava, a to znači da glagolska imenica stoji kao atribut, npr.:

تَتَطَوَّرُ الْحَيَاةُ الْعَصْرِيَّةُ سَرِيعًا (تَطَوُّرًا سَرِيعًا). - Savremeni život brzo se mijenja.

b) Ako je مصدر broj koji označava radnju, tj. مصدر المرة npr.:

أُذِيعَ النِّبَأُ أَرْبَعَ إِذَاعَاتٍ (مَرَّاتٍ). - Objavljena je vijest četiri puta.

c) Kad مصدر pokazuje način radnje مصدر الهيئة ili مصدر النوع npr.:

رَجَعَ الصَّفُّ الْقَهْقَرِيُّ (رُجُوعَ الْقَهْقَرِيِّ). - Red se vratio uzmičući (natraške).

Način pokazuje ovaj infinitiv i onda kad iza njega stoji atribut, genitiv ili المضاف إليه ili odnosna rečenica, npr.:

كَلَّمْتُهُ كَلِمَةً لَطِيفَةً. - Lijepo sam mu govorila.

بَكَيتُ بِكَاءِ الطِّفْلِ. - Plakala sam kao dijete.

ضَرَبَنِي الضَّرْبَ الَّذِي لَا يُخْفَى عَلَيْكَ.

Udario me onim udarcem koji je tebi poznat.

Ova vrsta akuzativa (broj ili način radnje) može stajati na prvom mjestu (pred svojim glagolom), npr.:

مَشِيَةَ الْأَسَدِ يَمْشِي. - Korača poput lava (ide lavljim korakom).

Nekad se može ispustiti glagol i upotrijebiti sam infinitiv, npr.:

أَسْمَعُ وَأَطِيعُ - Slušam i pokoravam se; umjesto سَمِعًا وَطَاعَةً

Ova fraza je u upotrebi pri razgovoru starijih sa mlađim ili uopće pri finom ophođenju.

Prilog أَيضًا = također; spada u ovu vrstu. Nastao je od ispuštenog glagola آَضَ - on se povratio

d) Infinitiv koji pokazuje oruđe, npr.:

رَمَيْتُ الْعَدُوَّ قَذِيفَةً. - Bacio sam bombu na neprijatelja.

ضَرَبْتُهُ سَوْطًا. - Udario(la) sam ga bičem.

e) Može stajati sa riječima كُلٌّ وَبَعْضٌ kao مُضَافَيْنِ uz ovaj akuzativ:

تَأَثَّرَ بَعْضَ التَّأَثُّرِ. - Pao je pod utjecaj u izvjesnoj mjeri.

تَمِيلُونَ كُلَّ الْمَيْلِ. - Vi ste osjećali svu naklonost.

f) Može se vezati za ličnu zamjenicu, npr.:

أُقَدِّرُ الْفَنَّ تَقْدِيرًا فَنِيًّا لَا أُقَدِّرُهُ شَيْئًا آخَرَ.

Procjenjujem umjetnost umjetničkom procjenom, ne nečim drugim.

Ovdje zamjenica هـ stoji kao zamjena za مصدر .

g) Može doći uz pokaznu zamjenicu, npr.:

حَسْبِيَ أَنِّي أَرْعَى الْجَمِيلَ هَذِهِ الرَّعَايَةَ.

Smatram da lijepo respektiram ovaj patronat.

Ovdje pokazna zamjenica هَذِهِ ukazuje na مصدر - الرَّعَايَةَ .

تَمَارِينُ 5 VJEŽBA

1. Prevedi tekst, dopuni vokale i odredi akuzativ:

تُثَوِّرُ الْبَرَائِكِينَ فِي بَعْضِ الْجِهَاتِ ثَوْرَانًا شَدِيدًا، فَتَهْدِمُ الْمَنَازِلَ هَدْمًا وَتَدْكُ الْمَبَانِيَ دَكًّا، وَتَقْذِفُ النَّيْرَانَ قَذْفًا مُسْتَمِرًّا، فَيَخَافُ السُّكَّانُ خَوْفًا عَظِيمًا، فَلَا تَسْمَعُ غَيْرَ النِّسَاءِ تَصِيحِ صِيَاحًا وَأَطْفَالِ تَصْرُخِ صُرَاخًا، وَلَا تَرَى إِلَّا رِجَالًا نَكَبَهُمُ الدَّهْرُ نَكَبَتَيْنِ: مَاتَ أَوْلَادُهُمْ وَضَاعَتْ أَمْوَالُهُمْ.

كلمات

صَاحَ - vikati, kričati

بَرَائِكِينَ - vulkani

صَرَخَ - vrištati

هَدَمَ - oboriti, srušiti

نَكَبَ - unesrećiti

دَكَ - sravniti

ضَاعَ - propasti, nestati

قَذَفَ - bljuvati

ثَارَ - bjesniti (vulkan)

Popuni rečenice glagolskim imenicama i to vrstom koja pojačava smisao, broj koji označava radnju i način radnje, tj:

مفعول مطلق مؤكد لفعله

مفعول مطلق مبين لنوع فعله

مفعول مطلق لعدد فعله

..... يفيض النهر

..... سارت السيارة

..... ظهر الهلال

..... نظف حذاءك

..... شفى الدواء المريض

..... تغلى القدر

..... ابتعد عن الشر

Evo nas u jednom restoranu

نحن الآن في مَطْعَمٍ على شاطئ نهر النيل . هذا الصباح كَلَّمْتُ مديرَ المطعم بالتليفون فحجز لنا مائدة لستة أشخاص هم عائلة السيد الحلبي وعائتي . والمائدة قريبة من النافذة . ووضع الجرسون الاطباق على المائدة وبجانبها السكاكين والشوك والملاعق . ثم جاء بالطعام ، اولاً بعصير الطماطم وبعد هذا جاء باللحم والارز والخضراوات والسلطة . وأخيراً بطبق الحلوى والقهوة . هذه الاكلة لذيذة جداً .

a) Kad si preveo(la) izvadi glagole pa ih konjugiraj potpuno

b) Ispričaj jednu situaciju koju si imao(la) u restoranu.

c) Šta je bilo na stolu?

d) Koju vrstu jela najviše voliš?

e) Šta se obično pije uz jelo, a šta poslije jela?

Napravi participe od sljedećih glagola:

وعد - وضع - وجل - لَهَى - ثوى - وَعَى - طوى

Izvadi iz participa glagole:

مُحَرَّنَجِمٌ - مُتَعَلِّمٌ - مُسْتَفْتَحٌ - مُقَهَّقَرٌ

Poveži rečenice:

تجدد الهواء	إن تسمع المذياع
ينفعك عند الحاجة	إذا فتحت نوافذ الحجره
تعرف الأخبار	من يحافظ علي النظافة
يسلم من الامراض	إن تدخر بعض مالك

المَفْعُولُ فِيهِ (mjesto i vremena) AKUZATIV ZA OZNAKU

Ovo je akuzativ koji kazuje mjesto vršenja glagolske radnje i njeno vrijeme, npr.:

سافرَ لَيْلاً وَ مَشَى مِيلاً. - Putovao je noć i prešao milju.

U ovom slučaju prvi dio rečenice je oznaka vremena a druga oznaka mjesta.

vrijeme:

إِنطَلَقَتْ سَفِينَةُ الْفَضَاءِ صَبَاحًا. - Jutros je lansiran svemirski brod.

أَقَمْنَا فِي الْمَصِيفِ شَهْرًا. - Boiravili smo na ljetovanju mjesec.

mjesto:

كُنَّا فِي الْمَصِيفِ نَقْضِي الْوَقْتَ تَحْتَ الْمِظَلَّاتِ أَوْ فَوْقَ الرَّمَالِ أَوْ بَيْنَ الْأَمْوَاجِ.

Na ljetovanju smo provodili vrijeme pod suncobranom na pijesku ili među valovima

vrijeme:

جَاءَ طُلُوعَ الشَّمْسِ. - Došao je kad je sunce izlazilo.

مَاتَتْ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَعَم) مَرْجِعَهُ مِنْ بَدْرٍ.

Umrla je kći Božijeg Poslanika a.s. kada se on vratio iz bitke na Bedru.

mjesto:

كِتَابِي فِي الدَّارِ. - Moja knjiga je u kući.

سَارَ يَمِينًا وَ شِمَالًا. - Hodao je desno - lijevo.

جَلَسْتُ فِي الدَّارِ وَ صَلَّيْتُ فِي الْمَسْجِدِ. - Sjedila sam u kući a klanjala u džamiji.

رَأَيْتُهُ فِي حِينِ كَذَا. - Vidio sam ga tada i tada.

Kao što se iz primjera vidi, imenice (oznake) za vrijeme uglavnom su u akuzativu. Što se tiče oznake za mjesto, obično uz (šest) strana kao što su:

فَوْقُ - iznad, تَحْتُ - ispod, يَمِينٌ - desno, شِمَالٌ - lijevo, أَمَامٌ - ispred, خَلْفٌ - iza;

ili izraza:

إِذَا، حِذَا، تَلْقَاءَ، بَيْنَ - prema; koji su, u stvari, prijedlozi nastali od imenica, dolazi ime u genitivnoj vezi, npr.:

جَلَسْنَا أَمَامَ الدَّارِ. - Sjedili smo pred kućom.

وَقَفْتُ فِي وَسْطِ الْمَدِينَةِ. - Zastala sam usred grada.

Oznake mjesta i vremena idu katkad sa prijedlogom i, razumljivo, u genitivu. Dolazimo do onog pravila po kome se određuje padež ili služba u rečenici a naziva se مَحَلًّا po mjestu i لَفْظًا po izgovoru. Npr.: kao što smo rekli فِي وَسْطِ je genitiv مَحَلًّا a لَفْظًا akuzativ jer je u rečenici oznaka za mjesto.

Obadvije ove oznake dijele se na ograničene i neograničene. Tako su oznake za vrijeme ograničene na vrijeme koje je u okviru ove vremenske kategorije koja se kreće u određenim okvirima, kao:

سَاعَةٌ - sat, يَوْمٌ - dan, أُسْبُوعٌ - sedmica, شَهْرٌ - mjesec, سَنَةٌ - godina.

Neograničenim se smatra vrijeme koje nije u nekom okviru kao:

مُدَّةٌ، بُرْهَةٌ، حِينٌ، وَقْتُ - vrijeme, trajanje.

Akuzativ ograničenog mjesta (imena mjesta) je onaj čija se radnja događa u okviru koji je predstavljen slikom neke stalne i specijalne prostornosti kao:

igralište, kuća, škola, bogomolja.

Što se tiče neograničenog mjesta, to je, kao što smo rekli, šest strana:

أَمَامٌ - قُدَّامٌ - وَرَاءُ - خَلْفٌ - فَوْقُ - تَحْتُ

zatim: يَمِينٌ - يَسَارٌ - شِمَالٌ.

Ovdje pribrajamo imenice koje svojim smislom ukazuju na stranu a dolaze u genitivu sa prijedlogom, kao: جَانِبٌ - نَاحِيَةٌ - جِهَةٌ - وَجْهٌ.

U neograničeno mjesto (gdje se radnja događa) spadaju i imenice mjera za dužinu kao:

arapske mjere za dužinu su:

مِيلٌ - 400 koraka

فَرَسَخٌ - tri milje

بَرِيدٌ - 12 milja

Danas se upotrebljava i izraz كيلومتر - kilometar npr.:

سَافَرَ مِيلًا (أو بريدا أو فرسخًا). - Išao je milju (berid ili farsah).

أَكَلْنَا بِجَانِبِ الْحَدِيقَةِ. - Jeli smo pokraj parka.

Sve riječi koje se upotrebljavaju u smislu oznake za mjesto i vrijeme vršenja ili trajanja radnje dijelimo na promjenljive i nepromjenljive.

Promjenljivi su oni izrazi koje upotrebljavamo okvirno kad se kaže npr.:

يَوْمُكَ يَوْمٌ مُّبَارَكٌ. - Tvoj dan je blagoslovljen dan.

الْمِيلُ ثُلُثُ الْفَرْسَخِ وَالْفَرْسَخُ رُبْعُ الْبَرِيدِ.

Milja je (iznosi) trećinu farsaha - a farsah je četvrtina barida.

Nepromjenljivi su izrazi koji se uvijek upotrebljavaju sa prijedlogom ili one riječi koje su upotrebom slične prijedlogu kao:

عَوَضٌ - بَيْنَا - بَيْنَمَا - قَبْلُ - بَعْدُ - لَدُنْ - عِنْدَ

nikad - dok - prije - poslije - kod.

Kažemo npr.:

كُلُّهُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ. - Sve je od Allaha.

Ako se, uz ovakve oznake nađu glagoli, kao npr.: دَخَلَ - ući, سَكَنَ - stanovati, نَزَلَ - odsjesti onda oznaka za mjesto, ako je ograničena, stoji bez prijedloga, npr.:

دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ. - Ušao je u školu.

سَكَنْتُ دَارًا. - Stanovala je u nekoj kući.

Sve imenice vremena dolaze u službi akuzativa svejedno da li su neograničene (kao što smo rekli حِينَ - وَقْتٌ - مُدَّةٌ itd.) i upućuju na vrijeme koje nije utvrđeno po trajanju ili su upotrijebljene u الإضافة ili وصف npr.:

إِسْتَمَرَ الزَّلْزَالُ لَحْظَةً. - Zemljotres je potrajao trenutak.

إِنْقَطَعَ التَّيَّارُ الْكَهْرَبِيِّ مُدَّةً. - Prekinuo se dotok električne energije neko vrijeme.

بَدَأَتِ الدَّوْرَةُ الرِّيَاضِيَّةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. - Sportska sezona je počela u petak.

إِنْتَهتْ مَسَاءُ الْخَمِيسِ - Prošla je (završila se) noć četvrtka.

Imenice mjesta dolaze u akuzativu samo kad su neograničene, kao što smo rekli - to su npr.: تَلْقَاءَ - بَيْنَ - وَسَطًا kao i kod šest strana (تَحْتَ - فَوْقَ itd.) zatim imenice mjesta koje ukazuju na određene izraze za mjeru (kao مَيْلٌ - فَرْسَخٌ) npr.:

عِنْدَ الشَّدَائِدِ تُعْرَفُ الْإِخْوَانُ . - U mucu se upozna prijatelj.

مَكَثَ الْفِدَائِيُّونَ يَوْمَ الْخَمِيسِ مُنْتَظِرِينَ فِي لِقَاءِ الْعَدُوِّ.

Ostali su dobrovoljci do četvrtka u očekivanju kako bi se sukobili sa neprijateljem.

تَنْطَلِقُ الطَّائِرَاتُ بَيْنَ السُّحُبِ . - Avioni su uzletjeli među oblake.

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ . - Džennet (raj) je pod nogama majki.

الْحَقُّ فَوْقَ الْقُوَّةِ . - Pravo je iznad sile.

مَشَيْتُ عَلَيَّ قَدَمِي مَيْلًا أَوْ فَرْسَخًا . - Pješačila(o) sam milju ili farsah.

Što se tiče imenica mjesta koje su ograničene, kao što smo rekli (kuća, hram, igralište), zatim ulica شارع klub النادي uvijek su sa prijedlogom, npr.:

إِجْتَمَعْنَا بِالنَّادِ . - Skupili smo se u klubu.

Nekad oznaka za mjesto ili vrijeme može stajati i prije riječi za koju je smislom vezana pa se može reći npr:

فَوْقَ الْجَبَلِ نِمْتُ . - Spavala sam na brdu .

Riječ koja je vezana za ove oznake može biti ispuštena ako je iz smisla razumljiva - npr.: kad bismo pitali:

هَلْ كَتَبَ الْحَسَنُ دَرَسًا . - Je li Hasan pisao zadaću?

- a odgovor bi glasio:

كَتَبَ الْحَسَنُ . - Pisao je Hasan.

- ili se može ispustiti čak i riječ na koju se ove imenice mjesta (vremena) odnose, npr.:

Neko pita:

متي سافرت؟ - Kad si putovala?

Odgovor je jednostavno:

يوم السبت - U subotu.

Napomena:

Promjenljivim se zovu imenice mjesta i vremena kad se ne upotrebljavaju priloški kao: يوم - ليلة - ميل itd.

Kad se npr. kaže:

يومك مبارك - Tvoj dan je blagoslovljen dan

Prilog قط nikad upotrebljava se da njime obuhvatimo prošlost, npr.:

ما رأيته قط - Nisam ga nikad vidio(la).

Prilog عوض nikad obuhvaća buduće vrijeme npr.:

لا أفعله عوض - Neću to učiniti nikad.

Oba ova priloga u službi akuzativa mjesta i vremena uvijek su u negativnoj rečenici. Dok بينا، بينما služe da pokažu akuzativ vremena trajanja jedne radnje, npr.:

بينما (بينما) أنا جالس حضر فلان - Dok sam ja sjedio, neko je došao.

عند and عند malo se razlikuju po upotrebi jer se عند upotrebljava priloški uz konkretne i apstraktne pojmove, za prisutne i odsutne - dok se عند ne upotrebljava na taj način pa se kaže npr.:

هذا القول عندي صواب - Ovaj govor za mene je ispravan.

- a ne može se reći: هو لدني صواب.

Dakle, عند ide samo uz prisutne pojmove.

Može se reći npr.:

عندي مال - Ja imam posjed.

- pa makar to bilo i odsutno, a ne može se reći: لدني مال (osim samo ako je prisutno).

تَمَارِينُ 6 VJEŽBA

1. Prevedi sa arapskog:

فِي رُكْنٍ مِنْ أَرْكَانِ « كَازِينُو » رَأْسِ الْبَرِّ جَلَسْتُ وَحْدِي . مَعِيَ كِتَابِي لَعَلِّي أَسْأَلُ فَأَقْرَأُ . وَرَأْسُ الْبَرِّ لَمْ تَزْدَحِمَ بَعْدَ بِالْمُصَيِّفِينَ فَيَنْعَمُ فِيهَا مِثْلِي بَعِيشَ هَادِيءٍ اسْتِجْمَامٍ مُرِيحٍ . جَلَسْتُ أَحْمَلِقُ فِي الْبَحْرِ بَعْدَ غَيْبَةِ عَنْهُ طَوِيلَةٍ فَإِنِّي لَمْ أَرَهُ مِنْذُ شُهُورٍ مَعَ حُبِّي لَهُ وَشَوْقِي إِلَيْهِ وَكَرِهْتُ أَنْ أَفْتَحَ الْكِتَابَ فَالْبَحْرُ نَفْسَهُ كِتَابٌ مَفْتُوحٌ وَهُوَ كِتَابٌ حَيٌّ وَمَا فِي يَدِي كِتَابٌ مَيِّتٌ وَهُوَ يُوْحِي بِأَفْكَارٍ تَقْلِيدِيَّةٍ .

Riječi

كَرِهَ - mrziti	سَاءَ - dosaditi, dojaditi
مُبَكَّرٌ - onaj koji je podranio	إِزْدَحَمَ - pritijesniti se, stiskati se
تَقْلِيدِيٌّ - tradicija, običaj	نَعِمَ - uživati
قَلَّدَ - gl. oponašati	اسْتِجْمَامٌ - odmor, oporavak
رُكْنٌ - ugao	حَمَلَقَ - gledati uporno, usredsrediti se
رَأْسُ الْبَرِّ - vl. ime mjesta	

2. Nađi sve akuzative المفعول فيه i upotrijebi ih u nekim drugim rečenicama.

3. Od glagola u tekstu napravi participe i imperative pa u tom smislu izmijeni tekst.

4. Od datih riječi konstruiši rečenice:

صَحَابَةُ الْهِمَّةِ - aktivan, ambiciozan	شِعَارٌ جَاشِعِرَةٌ - lozinka, grb, obilježje
خَطٌّ يَدَوِيٌّ - rukopis	اِفْتَاتِحِيَّةٌ - preliminaran
مُهَذَّبٌ - učtiv, odgojen	فَتْحٌ اِعْتِمَادٍ - davanje akreditiva
سَعْرٌ جَاسِعَارٌ - cijena, kurs, tečaj	مَكْتَبُ الْاِسْتِعْلَامَاتِ - informacije
لَا مَحَالَهَ - bezuslovno, nesumnjivo	مَكْتَبُ التَّحْرِيرِ - redakcija
اِعْمَلِ الْمَعْرُوفَ - budi tako dobar	رُؤُوسُ الْاَمْوَالِ - kapitalisti
كِرَّةٌ مُضَادَّةٌ - protunapad	سِيَّاسِيُونَ - političari

1. Rukopis koji si tražio od mene je u tvojoj biblioteci.
2. Odgojen i lijepo vaspitan mlad čovjek postigne uspjeh u životu.
3. Kurs američkog dolara u banci je svaki dan drugačiji.
4. Mi ćemo u OUN-u tražiti bezuslovnu kapitulaciju našeg neprijatelja.
5. Nesumnjivo će biti teško razgovarati o miru sa agresorom.
6. Budi tako dobar pa mi potraži kod svoje kuće ovakvu knjigu.
7. Preliminarni razgovori o miru održat će se u Americi.
8. Naš predsjednik poslao je ambasadora u Egipat i on je jučer predao akreditive predsjedniku njihove vlade.
9. Naši novinari primaju informacije iz cijelog svijeta.
10. Redakcija lista *Slobodna Bosna*, po mome mišljenju, jedna je od boljih kod nas.
11. Kapitalisti su i ranije i danas vodili brigu o svojim interesima.
12. Svjetu je uvijek potreban određen broj dobrih političara, bez njih bi malo šta bilo kako treba.

Poveži rečenice

يَحْتَرِمُهُ النَّاسُ

إِنْ تُمَارِسَ الرِّيَاضَةَ الْبَدَنِيَّةَ

يَعْلُو شَأْنَ الْإِسْرَةِ

مَنْ يَتَّقَنَ عَمَلَهُ

يَتَخَلَّفُ عَنْ أَقْرَانِهِ

إِذَا تَوَدَّى الْإِمَامَ وَاجِبَهَا

يَقْوِي جِسْمَكَ

مَنْ يَتَوَانَى فِي عَمَلِهِ

AKUZATIV UZ VEZNIK **المفعول معه** وَ

المفعول معه je imenica u akuzativu koja kazuje da je riječ poslije u značenju onoga šta je rečeno glagolom. Npr.:

إِسْتَيْقَظْتُ وَ طُلُوعَ الْفَجْرِ. - Probudio sam se sa svanućem (zore).

يَتَرَاوَعُ الْإِسْتِعْمَارُ وَ وَعِيَ الشَّعْبِ. - Kolonijalizam uzmiče pred sviješću naroda.

يُغَنِّي الْمَطْرِبُ وَ إِيقَاعَ الْمَوْسِيقِي. - Pjevač pjeva u skladu muzike.

Kao što se iz primjera vidi, ovaj akuzativ je upotrijebljen i kad nije bilo pridruženosti. Jer, npr.: zora i čovjek nisu udruženi kao što nisu udruženi imperijalizam i narod ili pjevač i muzika.

المفعول معه o kome govorimo, najadekvatnije se prevodi našim prijedlozima - s, sa- ili prilozima koji imaju takav smisao (pored, pokraj i sl.). Da bi zadovoljio pravila po kojim se upotrebljava, **المفعول معه** ne može doći prije riječi za koju je vezan, npr:

أُتْرِكَ الْمَغْتَرَّ وَ الدَّهْرَ. - Prepusti oholog (uobraženog) vremenu!

Kad se pojavi kao veznik, nema pridruživanja, npr.:

تَخَاصَمَ أَحْمَدُ وَ عَمْرُو. - Posvađali se Ahmed i Amr.

تَخَاصَمَ أَحْمَدُ وَ عَمْرًا. : ali - Posvađao se Ahmed sa Amrom.

U prvom primjeru ne znamo kad i zašto su se posvađali ali znamo da se radnja dogodila. Jesu li se oni posvađali sa nekim ili se svaki ponaosob svađao, ne znamo.

U drugom primjeru oni su se između sebe posvađali, i to je iz riječi Amr vidljivo.

Evo još nekoliko primjera:

إِذْهَبْ وَ الشَّارِعَ الْجَدِيدَ. - Idi uzduž nove ulice!

سَارَ الْأَمِيرُ وَ الْجُنْدَ. - Otišao je zapovjednik s vojskom.

تمرينات 7 VJEŽBA

... إِيهِ يَا كَأْسَ الْبُطُولَةِ، يَا عُنْوَانَ الْفَخْرِ وَرَمَزَ الْعِزِّ وَالنَّصْرِ، تَتَطَّلَعُ لِمَرَآكِ الْعُيُونُ وَتَهْفُو لِلْفَوْزِ بِكَ
الطَّمُوحَةَ، تَقَعُ عَلَيْكَ الْأَبْصَارُ فَتَرْقُصُ أَفئِدَةً، وَتَهْتَزُّ قُلُوبٌ وَتَتَدَافِعُ آمَالٌ.

فِي يَوْمِكَ يَا كَأْسَ الْبُطُولَةِ تُضَيِّقُ السَّبِيلَ بِالْمُتَفَرِّجِينَ وَتَزْخُرُ الْمَقَاعِدُ بِالنَّظَارَةِ وَيَوْمَ الْمَلْعَبِ مَنْ
شَغِفَ حُبًّا بِكُرَةِ الْقَدَمِ. يَدْفَعُهُ إِحْسَاسٌ لَا يُقَاوِمُ وَيَحْدُو بِهِ شُعُورٌ لَا يُكْبِحُ وَحَتَّى أَوْلَيْكَ الَّذِينَ صَرَفَتْ
نَفْسَهُمْ عَنِ هَذَا النَّوعِ مِنَ اللَّعْبِ يَتْرُكُونَ الشُّغْلَ وَيَنْصَرِفُونَ عَنِ الْعَمَلِ وَيَنْدَفِعُونَ لِحُضُورِ الْمُبَارَاةِ.

وَفِي يَوْمِكَ يَا كَأْسَ الْبُطُولَةِ يَسْتَعِدُّ كُلُّ فَرِيقٍ لِلِقَاءِ الْهَائِلِ وَيَتَهَيَّأُ لِلْمَعْرَكَةِ الْحَاسِمَةِ وَهُوَ يُمْنِي
نَفْسَهُ بِالنَّصْرِ وَالْغَلْبَةِ. يَتَخَيَّرُ لِأَعْيِيهِ لِلنُّضَالِ وَيُعِدُّ الْعُدَّةَ لِلنِّزَالِ، وَيُظْهِرُ مِنْ فَتُونِ اللَّعْبِ مَا يُشِيرُ الدَّهْشَةَ
وَالْعَجَبَ. يَشْعُرُ كُلُّ لَاعِبٍ بِعِظَمِ الْمَسْئُولِيَّةِ وَيَرَى الْهَفْوَةَ الصَّغِيرَةَ ذَنْبًا لَا يَمَحُوهُ الْإِعْتِدَارُ. أَمَّا
تَسْجِيلُ الْهَدَفِ فِي يَوْمِكَ فَأَمْرٌ تَهْتَزُّ لَهُ قُلُوبٌ فَرِحًا وَتَتِيَهُ بِهِ نَفُوسٌ وَتَتَعَاضَمُ بِهِ شُجُونٌ وَأَحْزَانٌ.

محمد الامجد قديية (باختصار)

كلمات

إِسْتَعَدَّ - spremati se

نِزَالٌ - utakmica, borba

فَرِيقٌ - tim, momčad

دَهْشَةٌ - iznenađenje, čuđenje

تَهَيَّأَ لَ - pripremati se za

مَسْئُولِيَّةٌ - odgovornost

مَعْرَكَةٌ - borba, okršaj

هَدَفٌ - pogodak

حَاسِمَةٌ - definitivna,

شَجَنٌ جَدُّ شُجُونٌ - tuga, žalost

مَنَّى بِ - gajiti nadu u

مَرَأَى - prizor

غَلْبَةٌ - pobjeda

طَمُوحَةٌ - ambicija, pohlepa

تَخَيَّرَ - odabrati, probrati

أَفئِدَةٌ - srce, razum, duša

نِضَالٌ - borba, nadmetanje

إِهْتَزَّ - drhtati

تَدَافَعُ navirati (želje)

كُرَّةُ الْقَدَمِ - nogomet

ضَاقَ postati tijesan

لَا يُقَاوِمُ - neodoljiv

سُبُلُ putevi

مُبَارَاةٌ - utakmica

تَفَرَّجَ promatrati

تَعَاظَمَ - povećati se

زَخَّرَبَ napuniti se

1. Prevedi tekst i analiziraj riječ po riječ ovako:

إِهْتَزَّ glagol VIII vrsta 3. lice m.r. znači drhtati; itd.

2. Odgovori na sljedeća pitanja:

1. Kojem klubu ti pripadaš?
2. Kako se zove tvoj klub?
3. Voliš li ti nogomet?
4. Koji sport ti voliš?
5. Ideš li na utakmice?
6. Koji je igrač tvoj ~~omiljeni~~? omiljeni
7. Koji sport najviše voliš?

AKUZATIV IZUZIMANJA ^{المستثنى}

Imenica koja dolazi u rečenici poslije ^{إلا} osim, kao i onih čestica koje imaju isto ili slično značenje označava izuzetak - izdvajanje iz nekog mnoštva zove se u arapskom jeziku ^{المستثنى}. To je imenica za koju u našem jeziku kažemo da predstavlja izuzimanje. Ako se radi o rečenici koja je potpuna i potvrdna, onda je riječ o kojoj govorimo riječ izuzimanja u akuzativu - kažemo da se radi o akuzativu izuzimanja npr.:

لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ إِلَّا الْمَوْتَ. - Za svaku bolest ima lijeka osim za smrt.

عَادَتِ الطَّائِرَاتُ مِنَ الْمَعْرَكَةِ إِلَّا طَائِرَةً. - Vratili su se avioni iz borbe osim jednog.

Čestice za izuzimanje su:

إِلَّا - غَيْرٌ - سِوَى - خَلَا - عَدَا - حَاشَا - مَا عَدَا - مَا خَلَا - سِوَى - بَيْدَ

Izuzimanja sa česticom ^{إلا} ima u tri slučaja:

1. Ako je rečenica potpuna, afirmativna i ako joj je riječ iz koje izuzimamo navedena ^{المستثنى} je u akuzativu, npr.:

قَرَأْتُ صُحُفَ الْيَوْمِ إِلَّا صَحِيفَةً.

Pročitala sam današnje novine osim jedne stranice.

قَرَأْتُ صُحُفَ الْيَوْمِ إِلَّا صَحِيفَتَيْنِ.

Pročitala sam današnje novine osim dvije stranice.

2. Ako je rečenica potpuna li negativna, onda će iza čestice riječ biti ili u akuzativu ili u nominativu, npr.:

لَا تَظْهَرُ الْكُوكَبُ نَهَارًا إِلَّا النَّيِّرِينَ.

Danju se ne pojavljuju zvijezde, osim dvije svijetleće (planete).

لَا تُنْشَرُ الْكُتُبُ إِلَّا الْجَيِّدَةُ مِنْهَا (أَوْ جَيِّدَةٌ).

Ne publiciraju se knjige, osim onih koje su dobre.

المستثنى منه - ono iz čega se izuzima - u ovakvim situacijama smatrat će se

zamjenom *بَدَلٌ*, npr.:

لَا أُعْجَبُ بِالْمَسْرَحِيَّاتِ إِلَّا الْهَادِفَ مِنْهَا.

Ne dopadaju mi se pozorišni komadi osim nekih stranih (među njima).

3. Njegova promjena s obzirom na mjesto u rečenici - ako rečenica bude negativna - *المستثنى منه* ne bude spomenut dovest će ga u funkciju predikata u nominativu, kao *الخبر*, npr.:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ.

Muhammed, a.s., samo je poslanik, bilo je (i prošlo) i prije njega poslanika..

a) Može biti i nominativ subjekta *المبتدأ*, npr.:

A na Božijem Poslaniku je samo da objavi. - وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ.

b) Može da preuzme funkciju subjekta glagoske rečenice u nominativu; npr.:

مَا رَفَعَ شَأْنَ الْأُمَّمِ إِلَّا الْعِلْمُ وَالْأَخْلَاقُ.

Ništa ne podiže ugled narodima osim nauke i morala.

c) Može preuzeti funkciju zamjenika subjekta u nominativu *نائب فاعل*, npr.:

لَا يُسْتَذَلُّ إِلَّا الضَّعِيفُ.

d) Može biti u službi objekta *مفعول به* u akuzativu, kao:

مَا قُلْتُ إِلَّا كَلِمَةَ الْحَقِّ - Rekao(la) sam samo istinitu riječ.

ili: Nisam rekao ništa osim istinitu riječ.

e) Može biti *الحال* akuzativ, kao:

مَا فَتَحَ الْعَرَبُ بَلَدًا إِلَّا نَاشِرِينَ لِلْحَضَارَةِ وَالْعَدَالَةِ.

Arapci nisu osvojili nijedan grad a da nisu podizali civilizaciju i pravdu.

f) Može biti kao akuzativ uzroka *المفعول لأجله* kao npr.:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ.

A poslali smo te samo zbog milosti prema svijetovima.

g) Može doći u genitivu, poslije prijedloga, kao npr.:

لا تَعْتَمِدْ إِلَّا ذِي ثِقَةٍ . - Ne oslanjaj se osim na vrlo pouzdana.

Čestice za izuzimanje mogu biti *غَيْرٌ* i *سِوَى*, kao npr.:

زُرْنَا الْآثَارَ الْبُسْنَوِيَّةَ غَيْرَ أَسْوَاقٍ .

Posjetili smo kulturne spomenike Bosne osim trgova.

Ove dvije čestice uvijek su u *إِضَافَةٌ* ali, ipak, preuzimaju na sebe službu čestica *إِلَّا*. Stajat će u akuzativu ako dođu u afirmativnoj rečenici - a *مُسْتَثْنَى* bude spomenut, kao npr.:

فَازَ السَّبَّاحُونَ غَيْرَ سَبَّاحٍ . - Pobijedili su plivači, osim jednog.

Ako rečenica bude negativna, akuzativ ovih čestica će biti *بَدَل* a *مُسْتَثْنَى* spomenut, kao npr.:

مَا فَازَ السَّبَّاحُونَ غَيْرَ سَبَّاحٍ . - Nisu pobijedili plivači, osim jednog.

Ako, s obzirom na njihovo mjesto u rečenici (a rečenica bude negativna), *مُسْتَثْنَى* ne bude spomenut, bit će u genitivu, npr.:

مَا فَازَ غَيْرُ سَبَّاحٍ (أَوْ سِوَى سَبَّاحٍ) . - Samo je jedan plivač pobijedio.

مَا شَجَّعْتُ غَيْرَ سَبَّاحٍ . ili - Samo sam jednog plivača bodrila.

Kao što se iz primjera vidi, riječi - imenice *سِوَى* i *غَيْرٌ* pojavljuju se u funkciji *المُضَافِ إِلَيْهِ* pa *المُسْتَثْنَى* dolazi kao

Poslije čestica *حَاشَا* - *عَدَا* - *خَلَا* dolazi akuzativ ili genitiv, kao:

تُدارُ الآلاتُ بالكهرباءِ خَلَا قَلِيلاً مِنْهَا .

Alati rade na električni pogon, sem malog broja.

U akuzativu će biti riječ kad *مُسْتَثْنَى* preuzima funkciju prvog objekta, kao u navedenim primjerima, a u genitivu poslije prijedloga, kao:

تُدارُ الآلاتُ بالكهرباءِ خَلَا قَلِيلاً مِنْهَا .

تُدارُ الآلاتُ بالكهرباءِ عَدَا قَلِيلاً مِنْهَا .

تُدارُ الآلاتُ بالكهرباءِ حَاشَا قَلِيلاً مِنْهَا .

Pred česticama *خلا* i *عدا* ne dolazi *ما* kao u gornjim primjerima, ali u pjesmi (stihu) dođe, kao:

ألا كلُّ شَيْءٍ ما خلا الله باطلٌ. - Sve osim Allaha ništavno je.

و كلُّ نعيمٍ لا محالة زائلٌ. - A sva blagostanja sigurno su prolazna...

Čestice *حاشا* - *عدا* - *خلا* upotrebljavaju se i kao prijedlozi i tada zahtijevaju genitiv.

Tri su vrste *الاستثناء*, i to:

1. *المستثنى* spojeno izuzimanje je onda kad ono što se izuzima bude od iste vrste od koje i ono iz čega se izuzima *المستثنى منه*, kao:

جاءني الأصدقاء إلا أحمدًا. - Došli su mi prijatelji, osim Ahmeda.

2. *المستثنى منه* i *المستثنى* rastavljeno izuzimanje; to znači da su različiti vrsta, kao:

جاءني الناس إلا كلبًا. - Došli su mi ljudi, a ne pas.

3. *المستثنى منه* napušteno izuzimanje - to znači da *المستثنى* nije nikako spomenut, kao:

ما جاءني إلا أحمدٌ. - Došao mi je samo Ahmed.

O upotrebi svake od ovih vrsta već smo govorili. Recimo sada još samo neke pojedinosti, kao npr.:

Kad se radi o rastavljenom izuzimanju - a rečenica bude negativna, *المستثنى* će biti **samo u akuzativu**, npr.:

ما جاءني أحدٌ إلا أحمدٌ. - Niko mi nije došao, samo Ahmed.

4. *المستثنى المفرغ* dolazi iza nepotpune rečenice a bit će u onom padežu u kome bi stajala imenica i da nema čestice *إلا*. Drugim riječima, znači, da ovdje čestica *إلا* stoji samo formalno i da nema nikakvu funkciju, kao:

ما ذهب إلا بأحمد. - Otišao(la) sam samo sa Ahmedom.

ما ضربت إلا كلبًا. - Udarila sam samo psa.

سَمِعَنِي إِلَّا أَحْمَدُ - Samo me je Ahmed čuo.

Spomenimo još česticu مَا عَدَا i glagole لَا يَكُونُ i لَيْسَ uz koje je الْمُسْتَثْنَى uvijek samo u akuzativu.

قَامَ الرِّجَالُ مَا عَدَا وَاحِدًا - Ustali su ljudi osim jednog.

Nekad غَيْرٌ znači drugi (neki drugi) ini a ne česticu za izuzimanje - tada je ta imenica atribut ali je u funkciji الْمُضَافِ , kao:

الْكَلَامُ غَيْرٌ كَذِبٌ ! - Druga neka riječ, ne laž!

Ako se prije čestice إِلَّا nađe neko neodređeno ime u pluralu, i ta čestica će značiti „drugi“ (neki, ini) npr.:

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا .

Da zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi a ne Allah, poremetili bi se (القرآن).

الْأَسْتِثْنَاءُ ali, je nepromjenljiva i uvijek je iza nje rastavljeno izuzimanje بَيْدَ - npr.: الْمُنْقَطِعُ

صَدِيقَتِي وَأَسِعَةُ الْقَلْبِ بَيْدَ أَنَّهَا كَسَلَانَةٌ . - Moja prijateljica je široka srca ali je lije-na.

Definicija akuzativa izuzimanja glasi:

المُسْتَثْنَى إِسْمٌ يُذَكَّرُ بَعْدَ أَدَاةِ الْأَسْتِثْنَاءِ مُخَالَفًا لِمَا قَبْلَهَا فِي الْحُكْمِ .

- Ime koje dolazi prije čestice وَالْإِسْمُ الَّذِي يَقَعُ قَبْلَ أَدَاةِ الْأَسْتِثْنَاءِ يُسَمَّى مُسْتَثْنَى مِنْهُ .

za izuzimanje zove se مُسْتَثْنَى مِنْهُ - ono iz čega (koga) se izuzima

تَمَارِينُ 8 VJEŽBA

وَلَقَدْ جَاهَدَ لِإِنهَاضِ الْمُسْلِمِينَ دِينِيًّا وَعِلْمِيًّا وَمِنْ تَلَامِيذِهِ فِي هَذَا الْمِضْمَارِ الشَّيخُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ.
 وَلِتَحْقِيقِ هَذِهِ الْغَايَةِ كَتَبَ كَثِيرًا وَتَحَدَّثَ كَثِيرًا وَأَمَلَى كَثِيرًا. وَكَانَ يَعْتَقِدُ أَنَّ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ هُوَ الَّذِي
 أَيْقَظُ تَفْكِيرَ الْمُسْلِمِينَ، وَنَهَضَ بِهِمْ، فَلَمَّا انصَرَفُوا عَنِ تَعْلِيمِهِ تَأَخَّرُوا، لِأَنَّهُمْ غَرِقُوا فِي أَفْكَارِ الْآخِرِينَ
 وَدَانُوا بِكَثِيرٍ مِمَّا يَبْرَأُ مِنْهُ الْإِسْلَامُ الصَّحِيحُ. كَمَا اعْتَقَدَ أَنَّ الْمُسْلِمِينَ لَوْ فَهَمُوا حَقِيقَةَ الْإِسْلَامِ مَا خَضَعُوا
 لِحَاكِمٍ مُسْتَبَدٍّ، وَمَا اسْتَكَانُوا إِلَّا بِاللَّهِ وَمَا طَلَبُوا الْعَوْنَ إِلَّا مِنَ اللَّهِ.
 وَكَانَ يَقُولُ: مَا أَكْثَرَ الصُّحُفَ السِّيَاسِيَّةَ وَالْعِلْمِيَّةَ وَالْأَدَبِيَّةَ فِي هَذِهِ الْبِلَادِ، مَعَ أَنَّ أَهْلَهَا فِي حَاجَةٍ
 إِلَى صَحِيفَةٍ أَبْسَطَ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، إِلَى صَحِيفَةٍ تَقُولُ لَهُمْ: اغْسِلُوا أَرْجُلَكُمْ، اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ، اغْسِلُوا
 أَثْوَابَكُمْ.

(من دكتور أحمد الحوفى - عن جمال الدين الأفغانى)

كلمات

raditi po svojoj volji - استَبَدَّ	unaprijediti, preporoditi - نَهَضَ بِـ
pomoć, saradnja - عَوْنٌ	buđenje, preporod - اِنهَاضِ
časopis, novine - صَحِيفَةٌ	proći, minuti - اِنصَرَفَ
jednostavan - بَسِيطٌ	osloboditi se, biti nevin - بَرَأَ -
oprati - غَسَلَ	biti ubijeden, vjerovati, biti uvjeren - اِعْتَقَدَ
biti revnostaan, boriti se - جَاهَدَ	

2. Sviđa mi se kritika ovog pisca ali mi se ne sviđa ova knjiga. Ja sam boravio(la) u Kairu i posjetio(la) sam kulturne spomenike Egipta - sve, osim Doline kraljeva (grobница kraljeva). Nećete postići svoj cilj u životu, osim radom i marljivošću. Ja ne znam govoriti ni jedan jezik, osim svog maternjeg, to jest bosanskog jezika. Nije mi ni jedan čovjek iskren prijatelj, osim moje sestre. Majka je bila na trgu i kupila mnogo voća i povrća, osim jabuka. Idem na utakmicu svaki dan, osim nedjelje. Idem u pozorište, osim kad je opera - ne volim muziku.

في البريد Na pošti

1) هل تعملُ معي معرُوفاً و تدلُّني على مَكْتَبِ الْبَرِيدِ؟

Hoćete li biti tako dobri i uputiti me ka zgradi pošte?

2) إِنَّهُ بَعِيدٌ جَدًّا لَانَ تَذْهَبَ مَاشِيًّا. - To je dosta daleko da biste išli pješice.

3) أَنْصَحُكَ أَنْ تَذْهَبَ بِسَيَّارَةٍ. - Savjetujem vam da idete autom.

4) شُكْرًا لَكَ عَلَى نَصِيحَتِكَ. - Hvala vam na savjetu.

5) أَيْنَ يُمَكِّنِي أَنْ أَشْتَرِيَ بَعْضَ الطُّوَابِعِ؟

Gdje bih mogao(la) da nabavim nešto maraka?

AKUZATIV SPECIFIKACIJE التَّمْيِيزُ

Akuzativ koji pobliže objašnjava riječi općenitog značenja zove se التَّمْيِيزُ (masdar glagola مَيَّرَ - specificirati). Njime se označavaju - pojašnjavaju mjere i brojevi. Uvijek je neodređen i slijedi riječ zbog koje je u rečenici.

Arapski gramatičari ga definiraju kao riječ koja uklanja nejasnoću i objašnjava želju, nastojanje i sl. npr.:

اشْتَرَيْتُ قِنْطَارًا قُطْنًا. - Kupio(la) sam kintar pamuka.

Riječ „kintar“ je, nejasna, jer iza nje mogu stajati razna obilježja kao npr: قُطْنٌ - pamuk, ثُومٌ - bijeli luk, بَصَلٌ - crveni (ili crni) luk i tome slučno.

Riječ قُطْنًا u gornjoj rečenici objasnila je ono što je u količini kupljeno. Ta „nejasnoća“ se u arapskoj gramatici naziva مُبْهَمٌ a riječ koja je objašnjava zove se تَمْيِيزٌ - specificiranje.

Prema tome, riječ قِنْطَارًا je مُبْهَمٌ - nejasan, a riječ قُطْنًا je تَمْيِيزٌ - pojašnjenje.

Pojašnjenja ima dvije vrste المَمْيِيزُ نَوْعَانِ, i to:

مَلْحُوظٌ - onaj koji se podrazumijeva, uzet u obzir i

مَلْفُوظٌ - onaj koji je izrečen, izgovoren.

مَلْفُوظٌ je ime koje vidljivo uklanja svaku nejasnoću i stoji prije riječi koju treba pojasniti, kao npr.:

اشْتَرَيْتُ رِطْلًا مِسْكًَا. - Kupio sam ritlu mosuša (ritl je 144 dirhema).

اشْتَرَيْتُ صَاعًا تَمْرًا. - Kupio sam sa'an datula (sā' šuplja mjera za žito=kasabat 24 šake)

اشْتَرَيْتُ عِشْرِينَ كِتَابًا. - Kupio sam dvadeset knjiga

مَلْفُوظٌ je, dakle, riječ koja pojašnjava nejasno a ima je četiri vrste, i to:

1. **اسْمَاءُ الْوَزْنِ - imenice mjerā npr.:**

اشْتَرَيْتُ جَرَامًا ذَهَبًا. - Kupio sam gram zlata.

اشْتَرَيْتُ دِرْهَمًا فِضَّةً. - Kupio sam dirhem srebra.

اشْتَرَيْتُ كِيلُو قَصْدِيرًا. - Kupio sam kilo kalaja (kostira).

اشْتَرَيْتُ قِنْطَارًا نَحَاسًا. - Kupio sam 256,4 kilograma bakra.

2. **اسْمَاءُ الْكَيْلِ - imenice manjih mjerā npr.:**

بَاعَ الْفَلَّاحُ إِرْدَبًا قَمْحًا وَ كَيْلَةَ أَرْزًا وَ قَدْحًا سَمْسِيمًا.

Prodao je seljak irdeb pšenice, kilu riže i kadah susama.

3) **اسْمَاءُ الْمِسَاحَةِ - mjere za duljinu, prostor i površinu npr.:**

بَاعَنِي التَّاجِرُ مِتْرًا صَوْفًا وَ ذِرَاعًا حَرِيرًا.

Prodao mi je trgovac metar vunene tkanine i aršin (manje od metra - podlaktica) svilene tkanine.

رَزَعَ الْفَلَّاحُ فِدَانًا قُطْنَا وَ قِيرَاطًا زَهْرًا.

Posijao je zemljoradnik fedan (4200 m² otprilike) pamuka i palac (oko 175,035 m²) cvijeća.

4. **إِسْمُ الْعَدَدِ - ime poslije brojeva npr.:**

السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا. - godina je 12 mjeseci

الشَّهْرُ ثَلَاثُونَ يَوْمًا أَوْ وَاحِدٌ وَ ثَلَاثُونَ يَوْمًا. - mjesec je 30 dana ili 31 dan

الْيَوْمُ أَرْبَعٌ وَ عِشْرُونَ سَاعَةً. - dan je 24 sata

السَّاعَةُ سِتُونَ دَقِيقَةً. - sat je 60 minuta

Akuzativ specifikacije za mjere i prostor (duljina, površina) dolazi i u إضافة ili sa prijedlogom مِنْ pa se može reći, kao:

اشْتَرَيْتُ رِطْلَ مِسْكِ - Kupio sam ritl mošusa ili اشْتَرَيْتُ رِطْلًا مِنْ مِسْكِ .

1. Što se tiče التمييز za broj, valjalo bi se vratiti brojevima (kao vrsti riječi) o kojima je bilo govora u udžbeniku za drugi razred.

Da, ipak, nešto ponovimo:

- od broja 3 do 10 ono što se nabraja dolazi u genitivu množine,
- uz brojeve 100 i 1000 ono što se nabraja dolazi u genitivu jednine,
- od broja 11 do 99 ono što se nabraja dolazi u akuzativu jednine, kao npr.:

احْدَى عَشْرَةَ سَنَةً - jedanaest godina

أَخَذْتُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ رِيحَانَةً - Uzeh dvadeset pet bosiljaka.

خَمْسٌ تَفَاحَاتٍ - pet jabuka

مِائَةٌ رُمَانَةٌ - stotinu narova

أَلْفٌ سَفْرَجَلَةٌ - hiljadu dunja

- broj 1 (واحدٌ – واحدةٌ) i 2 (اثنان – اثنتان) uvijek slijede svoju riječ uz koju stoje
- tako je npr.:

تَحَدَّثَ فِي الْحَفْلِ وَاحِدٌ. - Jedan (neko) je govorio na priredbi.

تَحَدَّثَ فِي الْحَفْلِ اثْنَانِ. - Dvojica su govorila na priredbi.

تَحَدَّثَتْ فِي الْحَفْلِ اثْنَتَانِ. - Dvije su govorile na priredbi.

Obično u ovakvoj situaciji i broj i ono što se broji zadržavaju svoj oblik, kao npr.:

فِي الْمَسْرُحِيَّةِ بَطْلٌ. - U kazališnom komadu je jedan glavni junak.

فِي الْمَسْرُحِيَّةِ بَطْلَانٌ. - U kazališnom komadu su dva glavna junaka.

فِي الْمَسْرُحِيَّةِ بَطْلَتَانِ. - U kazališnom komadu su dvije glavne junakinje.

ili kao u konstrukciji, npr.: u govoru uzvišenog Allaha: (iz sureta يوسف)

إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا. - Vidio sam 11 zvijezda.

(التوبة iz sureta)

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا. - Broj mjeseci u Allaha je dvanaest.

ili (iz sureta البقرة)

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا.

Rekosmo udari svojim štapom (po) kamenu i poteče iz njega dvanaest izvora.

Može da dođe vezan, kao:

U knjizi je 21 tema i 92 stranice - في الكتاب واحدٌ وَعِشْرُونَ موضوعاً واثنتانِ وَتِسْعُونَ صفحةً.

2. Brojevi od 3 do 9 bit će u inverziji sa onim što se broji u muškom i ženskom rodu - svejedno da li je prost, složen ili poslije veznika. Kad je o prostom broju riječ, kao npr.: u govoru Allaha velikog:

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا.

On je njemu (vjeru) nad njima sedam noći i osam dana uzastopnih bio pre-pustio.

Ako je složen sa deset, kao:

في المعسكر الصيفي للمتفوقين تسعة عشر طالبا وثلاث عشرة طالبة.

U ljetnom kampu za uspješne (odlične) je 19 studenata i 13 studentica.

Kad je veznikom vezana (مَعْطُوف) kao

تَزَوَّجَ الرَّسُولُ السَّيِّدَةَ خَدِيجَةَ وَ سِنُهُ خَمْسَةٌ وَعِشْرُونَ عَامًا.

Oženio je Božiji Poslanik gospođu Hadidžu kada je imao 25 godina.

3. Broj 10 dolazi u suprotnosti od onog što se broji kao npr:

عَشْرَةُ رِجَالٍ - 10 ljudi

عَشْرُ نِسْوَةٍ - 10 žena

Ako broj deset bude složen (sa još nekim brojem), onda će se slagati sa ovim što je brojeno, kao npr:

خَمْسَةَ عَشَرَ رَجُلًا - 15 ljudi

خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً - 15 žena

هذه التمثيلية المُسَلَّسَةُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ حَلَقَةً. - Ova drama ima trinaest nastavaka.

4. Desetice brojeva od 20 do 90, te brojevi 100 i 1 000, zatim kad su ta dva

broja مُضَافٌ , neće se ništa mijenjati ni u muškom ni u ženskom rodu, kao u riječima Allaha milostivog npr.:

وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً.

Mi odredismo da čas susreta sa Musaom bude kad se napuni trideset noći i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispunilo za četrdeset noći .

Temjiz brojeva ima tri pravila:

1. Da bude genitiv plurala uz brojeve od 3 do 10, kao npr.:

فَضِينَا فِي الرَّحْلَةِ خَمْسَ لَيَالٍ وَسِتَّةَ أَيَّامٍ. - Na izletu smo proveli pet noći i šest dana.

2. Da bude u jednini u akuzativu uz brojeve od 11 do 99 npr.:

فِي الْكِتَابِ مُقَدِّمَةٌ وَأَحَدَ عَشَرَ فَصْلًا فِي تِسْعِينَ صَفْحَةً.

Knjiga ima predgovor i 11 poglavlja na 90 stranica.

3. Da bude u genitivu jednine sa brojevima 100 i 1 000, npr.:

أَلْفٌ سَيِّدَةٍ وَثَلَاثَةُ آلَافٍ رَجُلٍ. - 1 000 (gospođa) žena i 3 000 (muškaraca) ljudi.

Promjena (إِعْرَاب) brojeva

1. Brojevi od 11 do 19 su nepromjenljivi i završavaju se na fethu َ na oba dijela složenog broja, kao npr.:

فَرِيقُ كُرَّةِ الْقَدَمِ أَحَدَ عَشَرَ لَاعِبًا. - Nogometni tim ima jedanaest igrača.

2. Dva broja 12 (اثْنَا عَشْرًا وَاثْنَا عَشْرَةَ) mijenjaju svoj prvi dio (اثْنَا وَ اثْنَا) po promjeni za dvojinu (اثْنِي وَ اثْنِي) a drugi dio ostaje na fethu َ npr:

السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا. - Godina je 12 mjeseci.

إِنَّ فِي السَّنَةِ اثْنِي عَشَرَ شَهْرًا. - Zaista je u godini 12 mjeseci.

تَشْتَمِلُ السَّنَةُ عَلَى اثْنِي عَشَرَ شَهْرًا. - Godina obuhvaća 12 mjeseci.

فِي الْكِتَابِ اثْنَا عَشْرَةَ صُورَةً تَوْضِيحِيَّةً. - U knjizi je 12 ilustriranih slika.

12. *إِنَّ فِي الْكِتَابِ اثْنَيْ عَشَرَ صُورَةً تَوْضِيحِيَّةً.* - Zaista je u knjizi 12 ilustrovanih slika.

13. *يَشْتَمِلُ الْكِتَابُ عَلَى اثْنَيْ عَشَرَ صُورَةً تَوْضِيحِيَّةً.* - Knjiga sadrži 12 ilustracija.

3. Brojevi (koje smo spomenuli) promjenljivi su svejedno jesu li u jednini, vezani veznikom, ako su desetice, ili brojevi 100 i 1000 i riječi uz njih kao dio njihovog إضافة kao npr.:

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ.

Oni koji imanja svoja troše na Allahovom putu liče na onoga koji posije zrno iz koga nikne sedam klasova a u svakom klasu 100 zrna (القرآن)

Određeni i neodređeni brojevi

Broj, kao što smo do sada iz primjera vidjeli, može biti neodređen a može se i odrediti određenim članom ال a određen će biti kad npr.:

a) broj bude složen pa na prvi njegov dio dodamo određeni član, npr.:

فصولُ المدرّسةِ الخمسةِ عشرَ مُكْتَمِلَةٌ الْعَدَدِ.

Petnaest školskih odjeljenja je popunjeno.

b) Kad broj bude إضافة u na drugi dio genitivne veze المضاف إليه stavi se određeni član ال

ظَفَرَ فِي مُسَابَقَةِ الشُّعْرِ ثَلَاثَةُ الشُّعْرَاءِ الْأَوَائِلِ.

Na takmičenju poezije pobijedila su tri prva pjesnika.

c) Ako bude broj vezan, određeni član ال doći će i na oba dijela معطوف و عليه kao npr.:

إِشْتَرَكَ فِي مُسَابَقَةِ الْجُرِيِ الْخَمْسَةُ وَالْعِشْرُونَ تَلْمِيذًا.

Na takmičenju u trčanju učestvovalo je 25 učenika.

d) Ako broj bude u deseticama, broj se odredi ال kao npr.:

أُلْقِيَتِ الْعِشْرُونَ مُخَاضِرَةً الْمَعِدَّةُ لِلْبِرْنَامِجِ الثَّقَافِيِّ.

Održano je dvadeset predavanja pripremljenih za program iz kulture.

Ako se od brojeva pojavi oblik فاعل , onda to ukazuje na redne brojeve, kao druga i drugi الثانية و الثاني tako sve do 10 - ali se onda kaže:

التَّاسِعَةُ عَشْرَةَ - devetnaesta الحَادِي عَشَرَ - jedanaesti i tako sve do 99.

Oblik فاعل se upotrebljava tako da slijedi riječ na koju se odnosi u rodu (muški i ženski rod) u broju, kad je vezan, kad dođe kao jednina ili kao složen broj, kao npr.:

هاجَرَ الرَّسُولُ إِلَى الْمَدِينَةِ فِي الْعَامِ الثَّلَاثِ وَالْخَمْسِينَ مِنْ عُمُرِهِ وَتُوِّفِيَ فِي السَّنَةِ الثَّلَاثَةِ وَالسِّتِينَ.

Prešao je Božiji Poslanik u Medinu u svojoj pedeset trećoj godini a preselio je na ahiret u šezdeset trećoj godini.

Već smo spominjali da se u složenim brojevima javlja fetha َ na oba dijela složenog broja od 11 do 19 kao npr.:

يُحْتَفَلُ بِالْمَوْلِدِ النَّبَوِيِّ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ.

Rođenje Božijeg Poslanika a.s. proslavlja se dvanaestog rebīu-l-ewwala.

Često se ovaj akuzativ, kao što smo vidjeli iz primjera, smatra subjektom kao u primjeru:

أَحْمَدُ قَوِيٌّ عَقْلًا ili أَحْمَدُ قَوِيٌّ عَقْلُهُ .

Ako se iza broja 100 ili 1000 (uz koje brojeve stoji u genitivu) dođe još neki broj - na taj će se broj dodati imenica u broju i padežu koji zahtijeva broj koji je iza veznika, npr:

101 knjiga - مِائَةٌ كِتَابٍ وَ كِتَابٌ

1003 noći - أَلْفٌ لَيْلَةٍ وَ ثَلَاثَ لَيَالٍ

150 knjiga - مِائَةٌ وَ خَمْسُونَ كِتَابًا

Brojati se može početi od manjeg broja ka višem i obratno ob višeg broja ka manjem.

Ako se uz naziv mjeseca upotrijebi neodređen redni broj, on će biti المضاف nazivu mjeseca, npr.:

رَابِعُ الْمُحَرَّمِ - četvrtog muharrema

Ako redni broj ima لام التعريف određeni član, onda između toga broja i naziva

mjeseca stoji prijedlog مِنْ , kao:

فِي الرَّابِعِ مِنَ الْمُحَرَّمِ - četvrtog muharrema

Pošto se u arapskom jeziku (u islamskom svijetu) vrijeme računa po Hidžri, koja je ravna mjesечеvoj godini, računa se i datum prema noćima, a ne danima. Uz to se za prvu polovinu od 15 dana - kaže „noći koje su prošle“ خَلَتْ ili خَلَّتْ za one koje su preostale, od 15. do kraje mjeseca. Korijen ovih izraza je u glagolima خَلَا i بَقِيَ. Tako će biti npr.:

لِلرَّابِعِ عَشْرَةَ لَيْلَةً خَلَّتْ مِنْ رَمَضَانَ. - 14. ramazana

لِلرَّابِعِ عَشْرَةَ لَيْلَةً بَقِيَتْ مِنْ رَمَضَانَ. - 16. ramazana

Kao što se iz gornjih primjera vidi, pred glavnim brojem stoji prijedlog ل.

Glavnim brojem izražavaju se i godine kalendara. Prije glavnog broja stoji riječ سنة ili عام u akuzativu ili u genitivu sa prijedlogom فِي npr:

لِللَّيْلَتَيْنِ مِنْ رَمَضَانَ سَنَةً (فِي سَنَةٍ) سَبْعٍ وَمِائَتَيْنِ وَ أَلْفٍ بَعْدَ الْهَجْرَةِ.

Drugog ramazana 1207. poslije Hidžre.

Suprotno od temjiza koji je označen kao onaj koji je izgovoren (rečen), ovo je temjiz koji se iz rečenice razumije الملحوظ npr.:

مُحَمَّدٌ جَدِيدٌ نَفْسًا. - Muhamed je dobar po duši.

وَجَعَلْنَا الْأَرْضَ عَيُْونًا. - I učinili da iz zemlje izvori provru.

أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفْرًا. - Od tebe sam bogatiji i jačeg sam roda.

وَأَمْتَلَأَ الْإِنَاءَ مَاءً. - Posude je napunio vodom.

مِصْرٌ أَكْثَرُ الْبِلَادِ الْعَرَبِيَّةِ عَدَدًا.

Egipat je najveća arapska zemlja po broju stanovnika.

الملحوظ Stanja temjiza

1. Temjiz o kome je riječ nekad se prenese na subjekat, kao:

طَابَتِ الْأَسْكَندَرِيَّةُ هَوَاءً.

Aleksandrija je ugodna (povoljna, dobra) u pogledu klime.

U pogledu klime Aleksandrija je ugodna.

Osnovna misao rečenice je

طابَ هَوَاءُ الاسْكَندَرِيَّةِ - Ugodna je aleksandrijska klima - pa je subjekat preu-

zeo na sebe funkciju temjiza.

2. Temjiz se može prenijeti i na objekat, kao npr.:

غَرَسْنَا الارْضَ شَجَرًا - Zemlju smo zasadili stablima.

a u osnovi je bilo: غَرَسْنَا شَجَرَ الارْضِ .

3. Može se prenijeti i na subjekat imenske rečenice المبتدأ , kao npr.:

أنا أَكْثَرُ مِنْكَ تَجْرِبَةً - Moje je iskustvo veće od tvoga.

U osnovi je bilo: تَجْرِبَتِي أَكْثَرُ مِنْ تَجْرِبَتِكَ .

Obje ove vrste temjiza uvijek su u akuzativu.

Čestice u službi temjiza

Ima nekih riječi koje ne pripadaju brojevima (kakve mi znamo) ali su im po značenju jako slične i zato ih nazivamo zamjena za brojeve كُنَايَاتِ الْعَدَدِ a najče-

šće u upotrebi su: كَمْ - كَأَيِّنْ - كَذَا - بَعْضٌ - نَيْفٌ

1. Upotrebljavamo كَمْ upitno i predikatno.

Kad je كَمْ upitno, njime se pita o broju, kao npr.:

كَمْ مَرَّةً؟ - Koliko puta?

كَمْ دَوْلَةً انْضَمَّتْ إِلَى الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ؟

Koliko je država uključeno u Organizaciju ujedinjenih naroda?

Temjiz će ovdje biti u jednini u akuzativu ako ne bude sa prijedlogom. Ako, pak, dođe prijedlog, pojavit će se genitiv ili će ostati akuzativ, npr:

فِي كَمْ سَنَةٍ (أَوْ سَنَةً) تَمَّ بِنَاءُ الْمَدِينَةِ؟

Za koliko godina je izgrađen (podignut) grad?

بِكَمْ دِينَارٍ (أَوْ دِينَارًا) إِشْتَرَيْتَ هَذِهِ التَّحْفَةَ النَّادِرَةَ؟

Za koliko dinara si kupila(o) ovaj rijedak poklon?

2. **كَمْ** kao predikatska sintagma može imati i više od jednog temjiza koji mogu biti u إضافة ili sa prijedlogom **مِنْ**, kao npr.:

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ... (القرآن)

Koliko malih skupina nadvlada mnogobrojne skupine uz pomoć Allaha...

U ovoj vrsti temjiza uz **كَمْ** nema potrebe za odgovorom. To nije slučaj kad **كَمْ** ima službu upitne sintagme. Može biti u jednini ili u množini, kao:

كَمْ بَطَلٍ بُوَسْنَوِيٍّ سَجَّلَ التَّارِيخَ بِطَوْلَتِهِ!

Koliko je bosanskih heroja čije je herojstvo zabilježila historija!

كَأَيِّنَ - koliko - kao i predikatska sintagma **الْخَبْرِيَّةِ** i uz ovu česticu može doći više temjiza, a ni ona ne traži odgovor. Temjiz uz nju može biti u jednini uvijek sa prijedlogom **مِنْ**, kao npr.:

كَأَيِّنَ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ. (القرآن)

Koliko divljih zvijeri ne pripravlja sebi hranu, Allah hrani i njih i vas.

كَذَا - toliko, ovako - ima uza se neodređen temjiz koji dolazi u jednini ili u množini u akuzativu - a sama čestica dolazi ili ponovljena ili vezana, kao npr.:

سَجَّلَ الْفَرِيقُ فِي الْمُبَارَاةِ كَذَا هَدَفًا.

Na utakmici je momčad zabilježila toliko pogodaka.

بِضْعٍ - nekoliko (od 3 do 9) - može stajati uz oba roda.

Što se tiče temjiza, riječ **بِضْعٍ** bit će muškog roda - kad brojeno bude ženskog roda i obrnuto: Stajat će u ženskom rodu **بِضْعَةٌ** kad brojeno bude muški rod. Temjiz ove riječi će biti množina u genitivu kad ona stoji, samostalno, a u akuzativu kad je složena ili vezana kao npr:

قَضَيْنَا فِي الْمَصِيفِ بِضْعَةَ أَسَابِيعَ.

Na ljetovanju smo proveli nekoliko sedmica.

قَابَلْتُ بِضْعَةَ عَشَرَ صَدِيقًا. - Srela sam deset i više prijatelja.

نَيْفٌ -toliko ova se riječ upotrebljava uz bilo koji broj od 1 do 9 i obično dolazi u istom obliku i za muški i za ženski rod, kao npr.:

قَرَأْتُ لَشَوْقِي نَيْفًا وَعِشْرِينَ قَصِيدَةً.

Pročitala sam dvadeset i nekoliko kasida od Ševkija

تمرينات 9 VJEŽBA

1. Prevedi rečenice na bosanski jezik, vokaliziraj i analiziraj!

إِشْتَرَيْتُ خَمْسَةَ عَشْرَ قَلَمًا وَسِتَّ عَشْرَةَ وَرَقَةً - قضينا في السفر عشرين يوماً وأربع وعشرين ساعة - إلتقينا في السوق خمسة عشر رجلاً وخمس عشرة امرأة - إقرأ الباب الثالث في الصفحة الخامسة والعشرين - كم فرساً عندك؟ عندي كثير من أفراسك - بكم دينار إشتريت هذا؟ أعطاه كذا ديناراً - وإن يكن منكم مائة صابرة يغلبوا مائتين وإن يكن منكم ألف يغلبوا (savladati) ألفين بإذن الله والله مع الصابرين - إشتريتُ جراماً من ذهب - باع الفلاح فداناً برسيميا (او فدان برسيم (djetelina) أو فداناً من برسيم إن هذا أخى له تسع تسعون نعجةً (ovca) - في هذه التمثيلية اشترك أربعة عشر ممثلاً.

2. Prevedi na arapski jezik:

Arapski mjeseci imaju dvadeset devet ili trideset dana. Učestvuje stotinu pilota na stotinu aviona. Pod ekspertizom إختبار se nalazi još 400 pilota. U vrtu je 1.000 stabala i 1.000 plodova voća. Gimnastičkoj utakmici prisustvovalo je 100 djevojaka i 300 mladića. Dvije sedmice imaju 14 dana. Izložbu je posjetilo 450 posjetilaca. Četvrti razred je napredniji od drugih. Na ispitu iz svih predmeta bilo je 11 muškaraca i 11 djevojaka. Četrnaestog dana lunarnog (mjesečevog) kalendara u noći se pojavi pun mjesec.

3. Iz datih tekstova (sa bosanskog i arapskog jezika) povadi sve akuzative i objasni njihovu upotrebu.

Od glagola u tekstu izvedi akuzative i konstruiraj rečenice.

Sve vježbe radi pismeno!

U apoteci

1) من فضلكم أعطوا لي شيئاً من زيت الخروع. - Molim vas, dajte mi malo ricinusa.

2) يلزمني أي دواءٍ لأخراج البلغم. - Treba mi neki lijek protiv kašlja.

3) كيف يُشربُ؟ - Kako se uzima?

4) إذا أردتَ فإني أحلّيه لك. - Ako želiš, ja ću ti ga zasladiti.

5) اشْرَبْ زَيْتَ الْخَرْوَعِ بَبَعْضِ الشُّرْبِ الْحُلُوِّ.

Popij ricinus sa nekim slatkim napitkom.

6) أَرِيدُ أَيْضًا زُجَاجَةً قَطْرَةً صَغِيرَةً. - Treba mi jedna mala bočica kapljica.

7) مَا نَوْعُ الْقَطْرَةِ الَّتِي تُرِيدُهَا؟ - Koju vrstu kapljica želite?

8) أَنَا مُحْتَاجٌ إِلَى سُلْفَاتِ الزِّنْكِ وَمَاءِ الْوَرْدِ. - Treba mi cinkov sulfat i ružina voda.

9) وَ أَيْضًا بَعْضَ الْقُطْنِ وَ صَبْغَةَ الْيُودِ وَ الشَّاشِ. - Također, zavoj, malo joda i vate.

الْمَفْعُولُ لِأَجْلِهِ AKUZATIV UZROKA ILI SVRHE

Ime u akuzativu koje objašnjava razlog glagolske radnje i uzrok rezultata te radnje zove se akuzativ uzroka ili svrhe الْمَفْعُولُ لِأَجْلِهِ

Pogledajmo ove primjere:

(١) يُسَافِرُ الطَّلَبَةُ إِلَى أَوْرُبَا طَلَبًا لِلْعِلْمِ .

(٢) عَاقَبَ الْقَاضِي الْمُجْرِمَ تَأْدِيبًا لَهُ .

(٣) قُمْ احْتِرَامًا لِأَسْتَاذِكَ .

(٤) تَصَدَّقْتُ عَلَى الْفَقِيرِ أَمَلًا فِي الثَّوَابِ .

(٥) صَفَحْتُ عَنِ السَّفِيهِ حِلْمًا .

(٦) تَجَاوَزْتُ عَنْ هَفْوَةِ الصَّدِيقِ إِبْقَاءً عَلَى مَوَدَّتِهِ .

Razmotrimo malo izraze; طَلَبًا، تَأْدِيبًا، احْتِرَامًا، أَمَلًا، حِلْمًا، إِبْقَاءً i otkrit ćemo da su to sve imena u akuzativu, i to nije ništa neobično i nepoznato. Ali, šta smo iz toga razumjeli? Ono što smo razumjeli jeste da su studenti otputovali u Evropu. Znamo li pobliže nešto zbog čega su npr.: otputovali? Znamo jer imamo objašnjenje u riječima طَلَبًا لِلْعِلْمِ . Tako sad znamo razlog putovanja studenata u Evropu.

Sad razmotrimo sve gore navedene primjere koji se svi zovu الْمَفْعُولُ لَهُ . Najlakše bismo u svakoj rečenici otkrili الْمَفْعُولُ لِأَجْلِهِ kad bismo tražili odgovor na pitanje o razlogu vršenja radnje kao:

لِمَاذَا تَصَدَّقْتَ عَلَى الْفَقِيرِ؟ - Zašto si dao milostinju siromahu?

Odgovor bi bio:

أَمَلًا فِي الثَّوَابِ . - Radi dobrog djela.

Prema onome što smo izložili, pravilo ove vrste akuzativa glasi, kao što smo istakli na početku, a to je:

إِسْمٌ مَنْصُوبٌ يُبَيِّنُ سَبَبَ الْفِعْلِ وَعِلَّةَ حُصُولِهِ .

Uvjet pod kojim se može iskoristiti ovaj akuzativ jeste da subjekat za obje

glagolske radnje bude isti i da vršenje glagolske radnje bude istovremeno. Ovaj akuzativ uvijek je infinitiv i slijedi u rečenici odmah iza glagola ili imena slična glagolu. Obično je مُجَرَّدٌ - čist ili je u الاضافة ili je izgubio određeni član pa je المضاف .

Ako se radi o slučaju kad je subjekat za glagolske radnje isti, ova oznaka dolazi kao infinitiv u akuzativu, npr.:

زُيِّنَتِ الْمَدِينَةُ إِكْرَامًا لِلْقَادِمِ . - Okićen je grad iz poštovanja prema psjetiocu.

Ako se radi o istovremenosti radnje glagola, ova oznaka dolazi većinom s prijedlogom, kao npr.:

أَصْفَحْتُ عَنْهُ لِلشَّفَقَةِ بِهِ . - Oprostio(la) sam mu iz sažaljenja.

Ali, malo je slučajeva s prijedlogom za rečenicu u kojoj je isti subjekat, kao što je malo slučajeva za rečenicu u kojoj je istovremena radnja i da je upotrijebljen akuzativ.

Ali, ako oba ova razloga za upotrebu الْمَفْعُولُ لِأَجْلِهِ nisu zadovoljena (tj. nije nijedan od njih zadovoljen), onda ova oznaka dolazi s prijedlogom, kao:

جَلَسْتُ لِلتَّعَبِ . - Sjeo sam zbog umora.

لَهُ حَرَارَةٌ بِسَبَبِ مَرَضٍ . - Imao je temperaturu zbog bolesti.

سَأَذْهَبُ لِلِقَاءِ مَعَهُ . - Otići ću radi susreta s njim.

تمرينات 10 VJEŽBA

1. Prevedi, dopuni vokale i analiziraj pa izvadi akuzativ svrhe:

يَزُورُ مِصْرَ كَثِيرٍ مِنَ السَّائِحِينَ تَرْوِيحًا عَنِ النَّفْسِ فَيَذْهَبُونَ إِلَى الصَّعِيدِ رَغْبَةً فِي مُشَاهَدَةِ مَا بِهِ مِنَ
الْآثَارِ الَّتِي بَنَاهَا الْقُدَمَاءُ إِظْهَارًا لِنَبُوغِهِمْ، وَشَيْدُوهَا تَمْجِيدًا لِمُلُوكِهِمْ وَالَّتِي أَنْطَقَتْ أَلْسِنَةَ النَّاسِ بِالثَّنَاءِ
إِعْتِرَافًا بِفَضْلِهِمْ وَجَعَلَتْ كُلَّ مِصْرِي يَفْخَرُ إِعْجَابًا بِآبَائِهِ الْأَمْجَادِ.

2. Dodaj na sljedeće rečenice akuzativ uzroka ili svrhe:

(١) وَقَفْتُ لِلْمُعَلِّمِ ...

(٢) عَطَفْتُ عَلَى الصَّغِيرِ ...

(٣) لَا يَسْتَذْكُرُ مُحَمَّدٌ دُرُوسَهُ ...

(٤) يُرَتِّبُ عَلِيٌّ كُتُبَهُ ...

(٥) حَضَرْتُ فِي السَّاعَةِ الثَّلَاثَةِ ...

(٦) كَافَأَنِي أَبِي ...

(٧) أَعْطَيْتُ الْفَقِيرَ خُبْزًا ...

3. Napiši pet rečenica u kojima će biti direktan objekat sastavljena lična zamjenica koja će se povezati sa akuzativom uzroka.

Napiši pet rečenica u kojima će se naći odnosna zamjenica koju poveži sa akuzativom uzroka

Napiši pet rečenica u kojima će se naći pokazna zamjenica koju treba povezati sa akuzativom uzroka.

4. Odgovori na pitanja:

(١) لِمَ تَجَدُّ فِي إِسْتِذْكَارِ دُرُوسِكَ؟

(٢) لِمَاذَا تَنْشَأُ مَلَاجِيءَ الْيَتَامَى؟

(٣) لِمَ يَحْرُصُ الْوَالِدَانُ عَلَى تَرْبِيَةِ أَوْلَادِهِمَا؟

(٤) لِمَ لَا تَقْتَرِبُ مِنَ الثَّعْبَانِ؟

الكلام

مِنْ فَضْلِكُمْ هَلْ يُمَكِّنِي أَنْ أَسْتَخْدِمَ تَلِيفُونَكُمْ؟

Molim Vas, mogu li se poslužiti vašim telefonom?

طَبَعًا، تَفَضَّلُوا بِكُلِّ سُرُورٍ. - Naravno, vrlo rado, izvolite!

أَشْكُرْكُمْ شُكْرًا جَزِيلًا. - Hvala Vam lijepo.

هَلْ يُمَكِّنِي أَنْ أُنْظُرَ إِلَى دَلِيلِ تَلِيفُونِيَّ؟ - Mogu li pogledati telefonski imenik?

كَمْ أُجْرَةُ هَذَا التَّحَدُّثِ؟ - Koliko košta ovaj razgovor?

AKUZATIV STANJA الحَال

Akuzativ stanja الحَال , kao što se iz samog imena vidi - jeste neodređeno ime u akuzativu koje objašnjava stanje subjekta ili objekta u rečenici ili obadva ova rečenična elementa zajedno, kao npr.:

تَكَلَّمْ صِدْقًا وَانْقُلِ الْخَبَرَ صَحِيحًا. - Govori iskreno i tačno prenosi vijesti.

Evo primjera kad الحَال označava stanje objekta u kur'anskoj rečenici:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا...

O Vjerovjesniče, mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radnosnih vijesti i kao poslanika koji opominje.

Evo primjera kad الحَال objašnjava stanje subjekta i objekta zajedno, kao:

صَافِحِ اللَّاعِبِ مُنَافِسَهُ مُتَحَابِّينِ.

Pošto mu je služba u rečenici određena, on mora uvijek biti u vezi sa glagolom, ili onom riječi koja ima glagolsko značenje, ili je glagolu slična.

Ovog akuzativa ima tri vrste:

1. حال المفرد je oznaka stanja koja nije ni rečenica ni ono što je slično rečenici a slijedi imenicu kojoj pripada u rodu i broju, npr.:

وَاجَهَ الصُّعَابَ قَوِيًّا. - Snažno se suprotstavio teškoćama.

وَاجَهَا الصُّعَابَ قَوِيَّيْنِ. - Snažno su se suprotstavili teškoćama njih dvojica.

وَاجَهُوا الصُّعَابَ أَقْوِيَاءَ. - Oni su se snažno suprotstavili teškoćama.

وَاجِهِي الصُّعَابَ قَوِيَّةً! - Suprotstavila se snažno teškoćama!

2. الْجُمْلَةُ الْحَالِيَّةُ je imenska ili glagolska rečenica, npr.:

نَنْتَصِرُ عَلَى الْعَدُوِّ وَنَحْنُ يَدٌ وَاحِدَةٌ.

Savladali smo neprijatelja, a mi smo kao jedna ruka.

سَرَى الْفِدَائِيُّ لَيْلًا وَيَتَسَلَّلُ نَحْوَ الْعَدُوِّ.

Dobrovoljac se kretao noću da se privuče do neprijatelja.

Uvjet da rečenica bude potpuna jeste da između oznaka stanja i riječi čije se stanje označava kao veza bude *و* ili lična zamjenica koja se iskaže ili pomišlja, npr.:

لَنْ نَغْفَلَ وَالْعَدُوُّ مُتَرَبِّصٌ.

Nećemo nipošto biti opušteni a neprijatelj je pripravan.

Nekad dođu *و* i zamjenica zajedno, npr.:

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ.

Boje se ljudi, a ne boje se Allaha a On je s njima (Kur'an).

3. *الْحَالُ شِبْهُ جُمْلَةٍ* dolazi sa genitivom uz prijedlog ili česticu:

رَأَيْتُ الطَّيُورَ بَيْنَ الشَّجَرِ وَالزَّهْرِ. - Vidjela sam ptice među stablima i cvijećem.

4. Nekad može tajati i više oznaka *الحال* uz jednu riječ čije stanje označavaju

npr. *صاحب الحال*:

قَرَأْتُ الْقِصَّةَ مُسْتَمْتِعًا يُعْجِبُنِي خَيَالُهَا.

Pročitala sam priču sa uživanjem, sviđa mi se njena ideja.

سَمِعْتُ الْأَنْبَاءَ مُصْغِيًا مُسْتَبْشِرًا. - Slušala sam vijesti napregnuto radosno.

5. Nekad *الحال* stoji prije riječi koju slijedi - (او فعلها) , kao:

بَزَعُ الْقَمَرُ سَاطِعًا ili سَاطِعًا بَزَعُ الْقَمَرُ. - Blistavo se pojavio mjesec.

6. Nekad se riječ koja je u vezi sa *الحال* ispusti - ako se iz smisla daje razumjeti npr.:

هَنِيئًا مَرِيئًا - dobar tek, prijatno

تَحِيَّةً وَسَلَامًا! - sa srećom!

أَهْلًا وَسَهْلًا - dobrodošli (ako je neko zahvalio na gostoprimstvu, npr.:)

7. Kad postoji međusobni odnos kao kod sličnosti - *تَشْبِيهٌ* , kao:

بِعْتُهُ يَدًا بِيَدٍ وَكَلَّمْتُهُ فَاهَ إِلَى فِي.

Prihvatio sam ga rukom za ruku a govorio sa usta na usta (približio usta ustima).

8. Kad iznosimo neki red - تَرْتِيبٌ kao:

a) يَدْخُلُونَ رَجُلًا رَجُلًا. - Ulaze jedan po jedan (jedan za drugim).

. اقْرَأُوا الْكِتَابَ بَابًا بَابًا. - Čitajte knjigu poglavlje za poglavljem.

b) Nekad bude zamjenica sama kao:

وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ.

Sidite - rekosmo Mi - jedni drugima ćete neprijatelji biti.

c) Ili kad su zajedno i jedna i druga veza - و i lična zamjenica, kao:

... إزأšli su iz svojih kuća, a bijaše ih na hiljade!

Ili dođe oznaka ili prijedlog sa imenicom, kao:

رَأَيْتُ الْهَيْلَالَ بَيْنَ السَّحَابِ وَأَبْصَرْتُ شِعَاعَهُ فِي الْمَاءِ.

Vidjela(o) sam mladađak među oblacima i ugledah njegovu sjenku u vodi.

ili ako tih oznaka ima više kao:

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا.

A kada se Musa, svom narodu ljut i tužan vratio.

9. Kad je u pitanju cijena, kao:

بَعْتُ الشَّيْءَ رَطْلًا بِدِرْهَمٍ وَاشْتَرَيْتُهُ ذِرَاعًا بِدِينَارٍ.

Prodala(o) sam nešto za dirhem po ritlu (vrsta mjere) a kupila(o) za dinar po ziran (mjera).

10. Ili kad stoji kao atributivna sintagma, kao:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ.

Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli.

الحال ima uza se riječ koja označava عامل - regens koja veže oznaku stanja za riječ čije stanje označava - صاحب الحال .

عامل je ono što prethodi kao glagol ili glagolu slična riječ koja izaziva promjenu druge riječi u toj rečenici, kao:

. إنَّ هذا الشيء عجيب . - Zaista je to čudno.

. كأنَّ قلوب الطير رطباً و يابساً . - Kao da su srca ptica tiha i ukočena.

Što se tiče الحال , nekad mu nema atributa a ako dođe iza الحال , onda je neodređen, kao:

. جاء راكباً رجلاً . - Došao je nekakav čovjek jašući.

Ili kao specifičan, npr:

جاءهم كتاب من عند الله مُصدِّقٌ لما معهم

A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni.

Ili ga slijedi negacija ili slično negaciji, kao

و ما أهلكتنا من قرية إلا و لها كتاب معلوم .

A mi smo uništili gradove samo u određeno vrijeme (oni imaju poznatu Knjigu).

لا يبيغ امرءٌ على امرئٍ مُستسهلاً!

Neka niko ni od koga lahko ne traži pomoć!

Pošto se radi o vrlo specifičnom akuzativu, hajde da ukratko rezimiramo ono što smo o njemu izložili. Počnimo od toga da je riječ o neodređenom imenu (glagolskoj imenici koja se u arapskom jeziku zove المصدَّرُ).

Akuzativ stanja se može izraziti i:

a) participom aktivnim svih vrsta proširenih glagolskih vrsta:

. ألقى كلمةً واقفاً . - Održao je govor stojeći.

b) Presentom glagola koji je došao iza nekog glagola u perfektu, npr.:

. جاء أخِي يَحْمِلُ حَقِيبةً في يَدِهِ . - Došao mi je brat noseći torbu u ruci.

c) prošlim vremenom - الماضي - dva glagola između kojih mora kao veza - الرابطةُ -

biti و الحال - , npr:

. خَرَجَ مِنَ الْبَيْتِ وَ هُوَ قَرَأَ الْجَرِيدَةَ . - Izašao je iz kuće čitajući novine.

Evo najjednostavnijih primjera ovog akuzativa:

a) جاء ضاحكاً . - Došao je smijući se.

b) رَأَيْتُهُ ضَاحِكًا . - Vidjela sam ga smijući (se) (a on se smije).

c) يَخْرُجُ وَهُوَ يَضْحَكُ . - Izlazi smijući se.

Svaki od ovih primjera može se izraziti i cijelom rečenicom, samo tada između rečenica mora biti veznik و او الحال – npr.:

a) جاء و هو يضحك .

b) رَأَيْتُهُ وَهُوَ يَضْحَكُ .

c) خرج و هو يضحك .

Kad je riječ o prevođenju ove i ovakvih konstrukcija ponovimo:

a) najčesće se prevodi glagolskim prilogom sadašnjim (ili prošlim, mada je sadašnji češći)

b) našim instrumentalom

. قَابَلَنِي خُبْزًا . - Dočeka me je sa hljebom.

c) genitivom

. أَعْطَانِي كَأْسًا مَمْلُوءَةً مَاءً . - Dao mi je čašu punu vode.

d) sa „kako“

. التَّقَيْتُ الْجُنْدِيَّ يَحْمِلُ بِنْدُقِيَّةً . - Srela sam vojnika kako nosi pušku.

تمرينات 11 VJEŽBA

في السوق الدولية

كانت السوق عامرة بالمعروضات من الآلات الحديثة والمصنوعات والمنسوجات وأنواع الأثاث والآلات المنزلية وغيرها. وقد ذهبت أسرة أحمد إلى المعرض ومضت في أنحائه سعيدة تستعرض ما فيه ويبحث كل فردٍ منها عما يريد. ذهب أحمد إلى قسم الكتب وأخذ يقلب القصص متأملاً فيها باحثاً عن الجديد منها. وذهبت زينب وأُمُّها إلى قسم الملابس وأخذتا تتنقلان فيه مسرورتين بجمال المعروضات ومتانتها واعتدال أثمانها. وتنقل الأب بين الآلات الهندسية والكتابية يتأمل الآلات حسابية أو كاتبة ليشتري منها ما يوفر عليه وقته وجهده.

وعاد أفراد الأسرة فرحين بما شاهدوا من مبتكرات رائعة ومعروضات جديدة تعمل متنافسة على طريق التقدم.

كلمات

السوق الدولية	ملابس
عامرة	اعتدال
معرض	تمن
حديثة	هندسية
مصنوعات	تأمل
منسوجات	وفر على
آلات منزلية	مبتكر
أنحاء	تقدم
قلب	

1. Prevedi dati tekst, dopuni ispuštene vokale uz pomoć riječi koje su vokalizirane, te odgovori na sljedeća pitanja:

1. Šta je to međunarodni sajam?
 2. Šta je na sajmu izloženo?
 3. Gdje se obično održavaju takvi sajmovi?
 4. Za vrijeme rata u Zenici smo imali takav sajam svake godine, zar ne?
 5. Ko je išao da posjeti sajam?
 6. Šta je razgledao Ahmed i šta je tražio?
 7. Šta je tražio otac?
 8. Šta si ti tražio(la) na sajmu?
 9. Šta je na sajmu tražila majka, a šta sestra?
 10. Jesu li otišli sa sajma kući zadovoljni?
 11. Zašto?
 12. Može li se na sajmu vidjeti industrijski napredak zemlje?
 13. Opiši nam jedan svoj posjet nekom sajmu. Ako nisi nikad bio na sajmu, ti nam opiši svoj posjet nekoj drugoj izloži, knjiga na primjer ili slika.
2. Iz datog teksta izvadi sve akuzative. Ako ima akuzativ stanja, analiziraj ga i zamijeni općim akuzativom ili direktnim objektom.

3. Prepričaj i napiši sljedeći tekst (pošto si ga prepričao/la):

وَمَرَّتِ الْأَيَّامُ وَعَلِيٌّ لَا يَدْرِي مِنْ أَمْرِ الدَّعْوَةِ شَيْئًا. حَتَّى دَخَلَ الدَّارَ فِي أَحَدِ الْأَيَّامِ فَوَجَدَ النَّبِيَّ
 وَزَوْجَهُ خَدِيجَةَ يُصَلِّيَانِ فَدُهَشَ لِمَا رَأَى، وَوَقَّفَ مُتَحِيرًا لَا يَعْرِفُ مَاذَا يَفْعَلَانِ.
 فَلَمَّا فَرَغَا مِنَ الصَّلَاةِ ذَكَرَ لَهُ الرَّسُولُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ بُعِثَ إِلَى النَّاسِ لِيُرْشِدَهُمْ إِلَى تَوْحِيدِ اللَّهِ
 وَعِبَادَتِهِ، ثُمَّ دَعَاهُ إِلَى الْإِسْلَامِ. فَفَكَّرَ عَلِيٌّ قَلِيلًا ثُمَّ قَامَ فَنَامَ.
 وَفِي الصَّبَاحِ قَدِمَ عَلِيٌّ الْغُلَامُ عَلَى ابْنِ عَمِّهِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَاسْلَمَ، وَنَطَقَ بِالشَّهَادَتَيْنِ، قَائِلًا
 أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَرِحَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِإِسْلَامِ ابْنِ عَمِّهِ الصَّغِيرِ عَلِيِّ ابْنِ
 أَبِي طَالِبٍ وَقَالَ لَهُ: إِنَّكَ أَوَّلُ صَبِيٍّ يَدْخُلُ الْإِسْلَامَ! هَنِيئًا لَكَ يَا عَلِيُّ!

كلمات

دَعَا إِلَى - pozvati (nekoga) u, na	فَرِحَ - obradovati se
أَسْلَمَ - primiti islam	هَنِيئًا لَكَ - čestitam ti! Nazdravlje!
نَطَقَ - govoriti	دَعْوَةٌ - poziv
شَهَادَةٌ - vjerovanje	زَوْجَةٌ - supruga

صَلَّى - moliti se

تَوْحِيدٌ - jeditstvo

مُتَحِيرٌ - zatečen, iznenađen

عِبَادَةٌ - molitva

1. هَلْ عِنْدَكُمْ شَقَّةٌ لِلإِجَارِ؟ - Imate li stan za iznajmljivanje?

2. أ تُرِيدُهَا فِي الطَّابِقِ الْأَوَّلِ أَمْ فِي الطَّابِقِ الثَّانِي؟

Hoćete li stan na prvom ili drugom katu?

3. أُرِيدُ وَاحِدَةً فِي الطَّابِقِ الثَّلَاثِ. - Hoću stan na trećem katu.

4. أ تُرِيدُهَا مَفْرُوشَةً؟ - Hoćete li namješten stan?

5. نَعَمْ مَفْرُوشَةٌ مِنْ فَضْلِكُمْ! - Da, namješten, molim vas!

6. أُرِيدُ شَقَّةً أَمَامِيَّةً. - Hoću stan naprijed.

7. أُرِيدُ شَقَّةً خَلْفِيَّةً. - Hoću dvorišni stan.

8. أُرِيدُهَا تُطَلُّ عَلَى الْبَحْرِ. - Hoću stan okrenut prema moru.

9. هَذِهِ الشَّقَّةُ كَبِيرَةٌ عَلَيَّ. - Ovaj stan je veliki za mene.

10. أُرِيدُ غُرْفَتِي نَوْمٍ فَقَطْ. - Hoću samo dvije spavaće sobe.

11. عِنْدِي وَاحِدَةٌ بِهَذَا الْوَصْفِ. - Imam jednu koja odgovara vašem zahtjevu.

Evo još nekoliko rečenica u kojima ćemo الحال podvući sa jednom crtom a صاحبه sa dvije crte, npr:

يَذْهَبُ الْعَامِلُ إِلَى الْمَصْنَعِ مَاشِيًا. - Radnik ide u tvornicu pješice.

الْأُمُّ تَحِيطُ الْمَلَابِسَ جَالِسَةً. - Majka šije odjelo sjedeći.

تَغْسِلُ سَعَادُ الْأَطْبَاقَ وَأَقْفَةً. - Suada pere suđe stojeći.

تَصْطَادُ هَذَا الصَّيَّادُ السَّمَكَةَ صَغِيرَةً. - Ovaj je ribolovac ulovio malu ribu.

1) Popuni sljedeće praznine u rečenicama izaberi pravu, kao (po smislu):

خرج النبيُّ من مَكَّةَ (مُهَاجِرًا - سَاجِدًا)

لَجَأَ إِلَى غَارِ ثَوْرٍ (دَاعِيًا - مُطْمَئِنًّا)

لَقِيَهِ الْأَنْصَارُ فِي الْمَدِينَةِ (مُتَّفَرِّقِينَ - مُكَبِّرِينَ)

أَنْشَدَ الْأَنْصَارُ الْأَنْشِيدَ (مُبْتَهَجِينَ - مُسْرِعِينَ)

2) Odgovori na sljedeća pitanja rečenicom:

- كَيْفَ يَسْتَقْبِلُ النَّاسُ فَصْلَ الرَّبِيعِ؟

- كَيْفَ تَلْقَى صَدِيقَكَ؟

- كَيْفَ تَجْلِسُ فِي الدَّرْسِ؟

- كَيْفَ تَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟

- كَيْفَ تَقَابِلُ الْعَائِدَ مِنَ السَّفَرِ؟

٣) من جنود الوطن العاملين: التلميذ في مدرسته والصانع في مصنعه والفلاح في حقله - اكتب

عن أثر في رفع شأن الوطن والنهوض به فما ستكتب؟

SUBJEKAT ČESTICE لَا ZA POTPUNU NEGACIJU

إِسْمٌ لَا لِنَفْيِ الْجِنْسِ

Među akuzative u arapskom jeziku ubraja se i subjekat čestice koja negira vrstu kao takvu pa se zove لا النَّافِيَةُ لِلْجِنْسِ. Arapski gramatičari ovu česticu ubrajaju među one koje se zovu . Njome se negira njen subjekat pod određenim uvjetima. Najprije, što to znači negiranje vrste? Kad se na početku rečenice nađe ova čestica (a nije svaka čestica لَا sa ovom snagom). Znamo da se obadva glagolska vremena mogu negirati ovakvom česticom, ali samo oblikom, po značenju ove dvije čestice nemaju neke veze) pred neodređenim imenom, tada ona znači negiranje svih jedinica (pojedinih) koje potpadaju pod isto značenje. Npr.:

لا كِتَابَ يَخْلُو مِنْ فَائِدَةٍ. - Nema nijedne knjige od koje nema koristi.

Uvjet da ova čestica ima svoj subjekat (i predikat) jest:

- da ime uz koje stoji ova čestica bude neodređeno نَكْرَةً ,
- da riječ uz koju stoji bude u nekoj vezi sa riječju koju ova čestica negira,
- da se uz česticu nađe prijedlog što neće pojačati negiranje kao takvo.

Kad subjekat čestice لَا dođe u genitivu مضاف ili konstrukciji sličnoj genitivu شبيها مضاف ni مضاف ili bude u jednini (jednina المفرد ovdje ne znači ni مضاف ni شبيها بالمضاف), taj će subjekat biti u akuzativu:

لا مُتَقِنَ عَمَلٍ يَضِيعُ أَجْرُهُ. - Nema vještog (dobro urađenog) posla koji je izgubio svoju cijenu (koji nema svoju cijenu).

Ako taj subjekat dođe u dvojini glasit će: لا مُتَقِنَيَّ عَمَلٍ يَضِيعُ أَجْرُهُمَا .

Ako taj subjekat dođe u dvojini ž. r. glasit će: لا مُتَقِنَتَيَّ عَمَلٍ يَضِيعُ أَجْرُهُمَا .

Ako taj subjekat dođe u množini m.r. glasit će: لا مُتَقِنِي عَمَلٍ يَضِيعُ أَجْرُهُمْ .

Ako taj subjekat dođe u množini ž.r. glasit će: لا مُتَقِنَاتٍ عَمَلٍ يَضِيعُ أَجْرُهُنَّ .

Ako konstrukcija pred kojom se nađe čestica لَا bude شبيها بالمضاف slična genitivnoj vezi bit će, npr.:

لا مُتَقِنًا عَمَلًا يَضِيعُ أَجْرُهُ.

Ako riječ pred kojom se nađe čestica لَا bude u jednini, bit će, npr.:

لا مُنَافِقَ مَحْبُوبٌ. - Nema smutljivca koji je omiljen.

لا مُنَافِقَيْنِ مَحْبُوبَانِ. - Nema dva smutljivca koji su omiljeni, itd.

Ako se ispusti predikat čestice, to znači da je iz smisla razumljiv:

الْعِلْمُ لَا شَكَّ أَسَاسُ نَهْضَةِ الْأُمَّمِ (و لا شك في ذلك).

Nauka je, bez svake sumnje, temelj napretka naroda.

Predikat čestica ما و لا kad imaju značenje glagola لَيْسَ

Glagol لَيْسَ smo sreli u lekciji o pomoćnim glagolima أخوات كان (a i ranije je bilo o njima riječi) pa ovdje nećemo ponavljati ta pravila. Napomenimo samo da se u oba ova slučaja moraju strogo odvojiti ove čestice koje traže akuzativ od onih koje se uobičajeno upotrebljavaju kao negativne čestice.

المنادي VOKATIV

Nećemo zaobići ni padež koji je spomenut u lekciji o deklinaciji imena - ali ga arapski gramatičari ubrajaju među akuzative, a evo i zašto:

a) riječ koja slijedi iza čestice za dozivanje a bude u genitivnoj vezi bit će u akuzativu pa bila u jednini, dvojini ili množini:

يا عَبْدَ اللَّهِ اسْمِعِ الصَّدِيقَ الْوَفِيَّ! - Abdullah, slušaj pouzdana prijatelja!

يا ذَا الْعِلْمِ لَا تَضِنَّ بِعِلْمِكَ عَلَى غَيْرِكَ! - Učenjače, ne uskrati svoje znanje drugom!

يا حَكَمَ الْمُبَارَاةِ كُنْ يَقْضًا عَادِلًا! - Sudijo, na utakmici budi pravičan i budan!

Kao što se iz primjera vidi, المنادي može biti u jednini, ali on može doći i u dvojini ili množini, kao:

يا حَكَمِي الْمُبَارَاةِ!.....! - Vas dvojica sudija, budite pravedni i budni!

يا مُذِيعِي الْأَنْبَاءِ حَافِظُوا عَلَى سَلَامَةِ النَّطْقِ! - Spikeri, pazite na pravilan izgovor!

يا مُذِيعَاتِ الْأَنْبَاءِ حَافِظْنَ عَلَى سَلَامَةِ النَّطْقِ! - Spikerice, pazite na pravilan izgovor!

Ako bude konstrukcija koju smo nazvali „slična genitivnoj vezi“, bit će:

يا مَبْعُوثًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ أَنْتَ سَفِيرٌ لِبِلَادِكَ!

Ti koji si poslan da studiraš, ti si ambasador svoje zemlje!

Ako ime bude određeno i stavimo ga u situaciju da dozovemo, između određenog člana i ove čestice (koja, kao što smo vidjeli, ima snagu određenog člana) mora se staviti čestica أَيُّهَا za m.r. i أَيُّهَا čestica za ž.r. jer bi se, u suprotnom, našla dva elementa kojima se neko ime određuje a to je nemoguće!

Pred riječ koju dozivamo može doći pokazna zamjenica npr.:

يا هَذَا الْفَتَى اغْتَنِمِ الشَّبَابَ قَبْلَ الْكِبَرِ - Mladiću, iskoristi mladost prije starosti.

Nekad čestica za dozivanje može izostati, kao npr.:

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَعْنَا

Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo.

Na kraju evo čestica koje se zovu أَدْوَاتُ النَّدَاءِ (čestice za dozivanje): - يَا - أَيَّا -

أَيُّ وَ الهمزة - هَيَّا - أَيُّ - الهمزة

i hemze za ono što je blizu, هَيَّا za ono što je daleko, te uobičajeno يَا za svako dozivanje.

تمرينات 12 VJEŽBA

... أما صالون الحلو فد كان صغير يعد في الزقاق أنيقاً ذو مرآة ومقعد غير أدوات الفن. وصاحبها شاب متوسط القامة ميال للجذانة بيضاوى الوجه، بارز العينين، ذو شعر مرجل ضارب للصفرة على سمرة بشرته يرتدى بدلة ولا يفوته لبس المريلة اقتداءً بكبار الأسطوات!

لبث هذا ن الشخصان في دكانيهما في حين أخذت الوكالة الكبيرة المجاورة للصالون تغلق أبوابها وينصرف عملها وكان آخر من غادرها صاحبها السيد سليم علوان يرفل في جبته وقفطانه فاتجه صوب الحانطور الذى ينتظره على باب الزقاق وصعد إليه فى وقار وملا مقعده بجسمه المكتز يتقدمه شاربان شركسيان ودق الحوذى الجرس بقدمه فرن بقوة وانحدرت العربة ذات الحصان الواحد إلى الغورية في طريقها إلى الحلمية وأغلق البيتان فى الصدر نوافذ هما اتقاء البرد ولاحت أنوار المصابيح وراء خصاصها وكاد المدق يغرق في الصمت لولا أن مضت قهوة كرشة ترسل أنوارها من مصابيح كهربائية عشش الذباب بأسلاكها وراح يؤمها السمار ... «زقاق المدق» iz romana Nedžiba Mahfuza

كلمات

صالونُ الحلو - salon ljepote

عدّ - brojiti, ubrajati

أنيقٌ - pristojan

مرآةٌ - ogledalo

أدوات الفن - zanatski pribor

ميالٌ للجذانة - sklonost debljanju

بارز العينين - buljook

ذو شعرٍ مرجلٍ - počesljane kose

إقتناداً ب - po uzoru na

كبارُ الأسطوات - veliki majstori

لبث - boraviti, ostati

إنصرف - napuštati, završavati

رَفَلَ - zamotavati se, ogrtati se

حانطورٌ - kočija, fijaker

إنتظر - očekivati

وقارٌ - dostojanstvo

يتقدم - ići ispred

شاربان - brkovi

شركسيان - čerkeski (brkovi)

الفورية - ime četvrti

الحلمية - ime četvrti

نوافذ - prozori

لَا ح - zasijati, zasvijetliti

عَشَّشَ - ugnijezditi se

مَصَابِيحُ - svjetiljke

دُبَابٌ - muhe

خِصَاصٌ - otvori, mušepci

أَسْلَاكٌ - žice

غَرَقَ - tonuti

سَمَّارٌ - siledžije

صَمْتٌ - tišina

Pročitao(la) si nekoliko redaka romana زقاق المدق i upoznao(la) arapskog nobelovca. Pošto je rano govoriti o stilu i jeziku ovoga vrlo plodnog pisca (koji još i danas piše), odgovori na nekoliko pitanja (na arapskom):

- 1) Kako se zove pisac romana?
- 2) Gdje se događa radnja?
- 3) Koji su ljudi prisutni u toj uličici?
- 4) Čime se bave?
- 5) Opiši nam nekoliko likova iz romana?
- 6) Kako si ti vidio(la) jedan dan u kafani „Kirše“?
- 7) Zašto سَنَقْرٌ - pomoćnik kahvedžije ne ukazuje pažnju „našem šejhu“?
- 8) Kako se završava jedan dan u sokaku?

Napomena: Kraj teksta je u vježbi br. 17.

الْجُمْلَةُ الشَّرْطِيَّةُ POGODBENA REČENICA

Hajde da prvo definiramo ovu vrstu rečenica u našem jeziku. I u našem jeziku ovo je vrsta složenih rečenica. Njeni dijelovi u našim gramatikama nazivaju se protaza i apodoza, tj. zavisna i nezavisna rečenica. Mi, zatim, razlikujemo realne od irealnih rečenica po tome što su u realnim rečenicama i uslov i pogodba mogući, dok u irealnim nisu. U našem jeziku ima i tzv. potencijalna pogodba koja i jeste i nije moguća, što zavisi i od drugih momenata.

I u arapskom jeziku, također, imamo složenu rečenicu u kojoj su dvije rečenice vezane određenim veznikom ili veznicima a koja se naziva الْجُمْلَةُ الشَّرْطِيَّةُ. Rečenica koja izražava uslov (pogodbu) zove se الشَّرْطُ a druga koja na taj uslov odgovara zove se الْجَوَابُ ili الجزاء, tj. posljedica.

Nabrojat ćemo najčešće upotrebljavane pogodbene veznike (što ne znači da smo nabrojali sve). Kao što se iz navedenog vidi, oni se mogu kombinirati sa nekim drugim česticama.

حُرُوفُ الشَّرْطِ ili أَدَاةُ الشَّرْطِ Pogodbene čestice

إِذَا - kad, ako, kadgod (uvijek u realnoj pogodbi) uvijek uz الماضي

لَوْ (لَوْ أَنَّ) - da, u irealnoj pogodbi

إِنْ (وَإِنْ) - ako, iako, u potencijalnoj pogodbi, uvijek uz المضارع المجزوم

إِذْ - pošto, jer, tada

مَا - što god - uvijek uz المضارع المجزوم, što

مَهْمَا - što

أَيْنَمَا - gdje god

حَيْثَمَا - gdje god

أَنَّى - gdje god

حَيْثُ - koliko god

المضارع المجزوم - متى - kada, uvijek uz

kad god - متى ما

المضارع المجزوم - كيفما - kako god, uvijek uz

(إن لا) - إلا - ako ne, jedino, samo (nastalo od لا)

إذما - إذا - kad god i

كُلَّمَا - svaki put kad

لَوْ لَمْ - da nije i

ما - dok (traje)

أَيْنَ - gdje

مَنْ - ko

أَيُّ - koji

ما - što

Ovo i jesu zamjenice o kojima smo već davno govorili i naučili ih, ali to su, eto, riječi koje se mogu upotrijebiti i u drugim uslovima sa drugim smislom.

NAPOMENA: Na جواب الشرط stoje često veznici و - ف - ل . O njihovoj upotrebi smo već nešto rekli. Nekad čestice لَوْ i أَنْ nemaju službu pogodbenih veznika, nego se u sprezi sa veznikom و upotrebljavaju u dopusnoj rečenici, npr.:

اذهب من هنا و لو كنت أخي! - Idi odavde premda si mi brat!

U suštini, postoje, zapravo, dvije vrste pogodbenih veznika, i to:

1. Čestice koje dva glagola stavljaju u skraćeni način المضارع المجزوم
2. Čestice koje ne traže skraćeni način (jusiv) ili المضارع المجزوم

O česticama koje dva glagola stavljaju u skraćeni način (jusiv) ili المضارع govorili smo dosta kad je bilo riječi o načinima pa zato da vidimo ove druge koji ne dolaze uz jusiv, kao:

1. إِذَا je, u stvari, prilog za buduće vrijeme a znači **kad**.

إِذَا سَادَ التَّعَاوُنُ الدُّوَكِيُّ قَلَّتْ أَسْبَابُ الْحَرْبِ.

Kad međunarodna saradnja zavlada, umanjit će se uzroci rata.

إِذَا يُذَكَّرُ اسْمَ اللَّهِ تَخَشَعُ الْقُلُوبُ.

Kada se Allahovo ime spominje, srca su ganuta.

وَإِذَا تَتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا ... (القرآن)

Kad im se riječi naše kazuju, govore: „Već smo čuli“.

Četica إِذَا upotrijebljena u rečenici izražava sigurnost obiju radnji u budućnosti. Zato se ta rečenica zove realna pogodbeno rečenica.

2. لَوْ - **da** - omogućava izostanak posljedice zbog izostanka uslova. Za radnju takve rečenice koja je suprotna onome što uistinu jest ili uistinu nije kažemo da je irealna pogodba. Za takvu pogodbu znamo da se nije dogodila a neće se ni dogoditi, npr.:

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ.

Kad bi Allah ljude zbog njihovih grijeha kažnjavao - ništa živo na Zemlji ne bi ostavio.

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً.

Da su namjeravali izaći sigurno bi za to pripremili potrebno.

Kad جَوَابٌ (posljedica) dođe u الماضي (afirmativnom), osjeća se nastojanje da se pojača sa بِاللَامِ , a ako bude negativan, onda je bolje da se ne navodi - kao u gornja dva primjera.

3. لَوْ لَا - **da ne** - obilježava negiranje posljedice الجواب (zbog) prihvatanja uslova (za) kao npr.:

لَوْ لَا الْفَلَّاحُ لَأَقْفَرَتِ الْحُقُولُ. - Da nije zemljoradnika opustjela bi polja.

لَوْ لَا الْكِتَابَةُ مَا حُفِظَ التُّرَاثُ الْفِكْرِيُّ.

Da nije pisma ne bi se sačuvalo duhovno naslijeđe.

Poslije لَوْ لَا dolazi uvijek ime u nominativu koje je subjekat imenskoj rečenici čiji je predikat ispušten uz uslov da bude afirmativan. Zato je uslov

شرط imenska rečenica.

Posljedica ovakve rečenice الجزاء je kao i kod čestica لَوْ .

Može biti i određena ako الماضي bude afirmativan. Ako je الماضي negativan onda se ne određuje:

4. كَلَّمَا - **kad god, ma kad, svaki put kad** - obilježava obnavljanje događanja posljedice جواب zbog ponavljanja događanja uslova شرط. Dolazi uvijek sa الماضي kao npr.:

كَلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا.

Kad god bi Zakarija ušao k njoj u hram, našao bi kod nje hrane.

كَلَّمَا رَبَطْنَا مَاضِيَنَا بِحَاضِرِنَا لَمْ تَتَعَثَّرْ نَهْضًا.

Svaki put kad smo vezali našu prošlost za našu sadašnjost, nije naš razvoj posrtao.

5. لَمَّا je prilog u značenju حين - **u doba (vrijeme), kad, čim** . Uz ovu česticu u obje rečenice ide الماضي , kao:

لَمَّا ظَهَرَ الْإِسْلَامُ رَدَّ إِلَى الْمُسْتَضْعَفِينَ حُقُوقَهُمْ.

Kad se pojavio islam, potlačenima je vratio njihova prava.

Kao što se iz gornjih primjera vidi, između uslova i posljedice الْجَوَابُ وَالشَّرْطُ nije bilo veznika ف. U određenim slučajevima koje ćemo objasniti ta veza mora postojati.

To su sljedeći slučajevi:

1. Da جواب الشرط bude imenska rečenica, kao:

إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ فَاللَّهُ نَاصِرٌكُمْ.

Ako vi Allaha pomažete, Allah će biti vaš pomagač.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ . - *Kome Allah ukaže pravi put, bit će na pravom putu.*

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ.

Ako vi budete nezahvalni, pa Allah je od vas nezavisan.

Dopušta se izostavljanje veznika (ف) kad se radi o rečenici koja ima imensko značenje za iznenađenje, kao:

وإن تُصِبَّهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ.

Kad ih pogodi nevolja zbog onoga što su njihove ruke činile, tada očajavaju.

2. Kad جواب الشرط bude rečenica kojom se nešto traži طلبية može biti zapovijed, zabrana, upit, želja i nada kao npr.:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنَ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا ...

Kad se Kur'an uči, vi ga slušajte i šutite...

إِنْ تَتَصَدَّقْ فَلَا يُبْطِلْ صَدَقَتَكَ بِالْمَنْ وَالْأَذَى.

Ako učiniš dobročinstvo, nemoj to pokvariti prigovorom i uvredom.

إِنْ حَدَّثْتُكَ بِالسَّرِّ فَهَلْ تَكْتُمُهُ؟

Ako ti povjerim tajnu, hoćeš li je čuvati?

3. Kad جواب الشرط bude nepravilan glagol, npr.:

مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا. - Ko nas vara nije naš.

إِنْ تَتَعَاوَنُوا عَلَى الْخَيْرِ فَنِعْمَ مَا تَصْنَعُونَ.

Ako surađujete u dobru, divno je to što uradite.

إِنْ تَصْبِرُوا عَلَى الشَّدَّةِ فَعَسَى أَنْ تَنْفَرِحَ.

Ako se strpite u nevolji, možda će se razvedriti.

4. Ako جواب الشرط bude negativan glagol sa negativnom česticom ما , npr.:

إِذَا وَعَدْتُ فَمَا أُخْلِفُ الْوَعْدَ.

Ako sam obećao(la), neću iznevjeriti obećanje.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ.

Ako okrenete glavu - pa ja od vas ne tražim nikakvu nagradu.

5. Kad جواب الشرط bude negativan المضارع sa česticom كُنْ kao:

إِنْ تَضَبَّطَ نَفْسَكَ عِنْدَ الْغَضَبِ فَلَنْ تَضِيَعَ الْأَمْرُ مِنْ يَدِكَ.

Ako sebe kontroliraš u srdžbi, stvar ti neće izmaći iz ruke.

6. Kad جواب الشرط bude glagol pred kojim stoji قَدْ

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ.

Ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.

7. Kad جواب الشرط bude glagol pred kojim stoji سَوْفَ ili سَ

مَنْ يَرْتَحِلْ فَسَيَكْسِبُ خَيْرَةً وَمَعْرِفَةً.

Ko putuje on će sakupiti iskustvo i znanje.

Što se upotrebe glagola u pogodbenim rečenicama tiče, on može stajati ili u الماضي ili المضارع المجزوم (skraćenom načinu) - Dakle, ili su u obje rečenice الماضي ili المضارع المجزوم ili, pak, stoji الماضي u prvoj a المضارع المجزوم u drugoj ili obrnuto. Evo primjera:

لَوْ فَعَلْتَ لَكَ خَيْرًا. - Da si to učinio(la) bilo bi ti bolje.

لَوْ أَنْصَفَ النَّاسُ لَأَسْتَرَّاحَ الْقَاضِي.

Kad bi ljudi bili pravedni, sudija bi bio miran (odmorio bi se).

لَوْ عَلِمْتُ لَفَعَلْتُ. - Da sam znao(la), učinio(la) bih.

إِذَا لَمْ تَسْتَطِعْ شَيْئًا فَدَعَهُ. - Ako nešto ne možeš, ostavi to.

إِذَا سَاءَ فِعْلٌ أَمْرٌ سَاءَتْ ظُنُونُهُ. - Kad čovjek zlo radi, zlo i misli.

إِنْ تَصَبَّرْتَ تَنَلْ. - Ako se strpiš, postići ćeš.

الماضي u pogodbenim rečenicama uvijek se prevodi ili prezentom ili futur-rom. Ako nam treba prošlo vrijeme (perfekat), upotrijebit ćemo pomoćni glagol كان npr.:

إِنْ كُنْتَ وَعَدْتَ فافعل. - Ako si obećao, uradi.

Jedino uz česticu لَوْ i bez pomoćnog glagola glagol se može prevesti perfek-
tom, npr:

لَوْ سَمِعْتُ لَكَلَّمْتُ. - Da sam čuo (čula), ja bih govorio(la).

Uz česticu لَوْ stoji nekad i čestica أَنْ ako je rečenica imenska, npr.:

... لوَأَنَّ الْأَطْفَالَ لَعَبُوا - Da su se djeca igrala.

Uz česticu لو na drugom dijelu rečenice obično stoji ل npr.:

لَوْ جِئْتَ لَكَ خَيْرًا - Da si došao, bilo bi ti bolje.

لَوْ لَا الْأَصْدِقَاءُ لَهْلَكَ الْإِنْسَانُ - Čovjek bi propao da nije prijatelja.

U pogodbi se nekad može ispustiti posljedična rečenica الجزاء ako to smisao dopušta, kao npr.:

إِنْ كَتَبْتَ وَإِنْ لَمْ تَكْتُبْ فَأَكْتُبُ - Ako napišeš (u redu je), ako ne napišeš, ja ću.

الجملة المصدرية

Pošto se u arapskom jeziku svaki oblik glagola smatra rečenicom (on to u stvari, i jeste jer ima sve elemente rečenice - ima radnju, radnika, vrijeme radnje), ova rečenica bi se mogla nazvati „infinitivskom“. Ona je podređena rečenica koja počinje veznicima لَوْ i إِنْ, ali ona nije ni u kakvoj vezi sa pogodbenom rečenicom الجملة الشرطية. Ime je dobila po tome što se može upotrijebiti uvijek umjesto glagola u rečenici. Dakle, umjesto ma kog oblika glagola u rečenici može se upotrijebiti مصدر (infinitiv) toga glagola, npr.:

أفكرُ كتابتكُ ili أفكرُ أنكُ تكتبُ - Mislím da pišeš.

لا يحسنُ ضربُ الإنسانِ أخاهُ. ili لا يحسنُ أنْ يضربَ الإنسانُ أخاهُ.

Nije lijepo da čovjek tuče svoga brata.

تقولُ سمعكُ ili تقولُ ما تسمعُ - Reci šta si čuo.

Kad se upotrijebi المصدر na mjesto glagola, onda je uvijek المضارع uz imenicu ili zamjenicu koja je subjekat u ovoj rečenici. Svaka ovakva rečenica stoji u nekom padežu. Na isti način - u istom slučaju, rečenica može biti i atribut.

Evo vrsta rečenica koje mogu stajati u nekom padežu:

1. Rečenica koja je na mjestu predikata imenskoj rečenici:

العلمُ يرفعُ قدرَ صاحبه. - Nauka podiže vrijednost svoga vlasnika.

2. الحال rečenica, npr.:

دَخَلُوا دَارَهُمْ يَضْحَكُونَ. - Uđoše u kuću smijući se.

3. المفعولُ به , npr.:

قال إني صديقك . - Reče: Ja sam ti prijatelj.

4. Kad je rečenica المضاف إليه , npr.:

هذا الرجلُ أعطيتُ له كتاباً. - Ovo je čovjek (kojem) sam dao knjigu.

5. جواب الشرط ako počinje sa إذا ili فإِ , npr.:

فإن تولَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ ... - Ako se okrenete, pa ja ne tražim od vas...

6. Kad je rečenica atribut, npr.:

و جاء رجلٌ من أقصى المدينة يسعى .

Dode čovjek iz krajnjeg dijela grada žureći se.

7. Rečenica koja dolazi poslije neke druge rečenice koja je već bila u nekom padežu, npr.:

زَيْنَبُ تَشْتَغِلُ وَ تُغْنِي . - Zejneba radi i pjeva.

تمرينات 13 VJEŽBA

1. Prevedi na rapski jezik:

Ko radi dobro (dobra djela) uspjjet će.

Čini dobra djela pa će i tebi dobro činiti.

Da su svi ljudi pametni, svijet bi propao.

Govori istinu, makar ti škodila.

Kad govoriš, govori istinu a kad radiš, radi promišljeno.

Ako učiniš dobro zlom čovjeku, neće ti zahvaliti.

Kad nešto počneš, dovrši ga.

Ako ne možeš pomoći djelom, pomozri riječju.

Ko kopa jamu svome bratu, pada u nju.

Ko se trudi nađe a ko kuca dokuca (otvori mu se).

2. Prevedi sa arapskog jezika:

مَنْ لَمْ يَكُنْ تَعْظِيمُهُ لِمُعَلِّمِهِ بَعْدَ أَلْفِ مَرَّةٍ كَتَعْظِيمِهِ فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ فَلَيْسَ بِأَهْلٍ الْعِلْمِ. إِنْ يَكُنِ الشُّغْلُ مَجْهَدَةً فَإِنَّ الْفِرَاقَ مَفْسَدَةٌ. إِنْ قَصُرَتْ يَدَاكَ عَنِ الْجَزَاءِ فَلْيَطْلُ لِسَانُكَ بِالثَّنَاءِ. مَنْ كَثَرَ كَلَامُهُ كَثُرَ غَلَطُهُ. مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا أَكْثَرَ ذِكْرَهُ. لَوْلَا أَنَّ اللَّهَ لَطُفَ بِنَا لَصَارَتْ مُصِيبَتُنَا عَظِيمَةً. إِنْ قَسَمَ لِي اللَّهُ النَّجَاةَ يَقْدِرُ أَنْ يُخَلِّصَنِي بِطُرُقٍ كَثِيرَةٍ وَإِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَنِي فَلَا بُدَّ مِنَ الْمَوْتِ - مَنْ عَمِلَ بِرَأْيِهِ فَقَدْ ضَلَّ.

كلمات

ثَنَاءٌ - zahvala

حَفَرَ - kopati

حَرَبَ - rasrditi se

حُفْرَةٌ - jama

عَجَلَ - žuriti se

لَا بُدَّ مِنْ - ne može se izbjeći, mora biti

نَدِمَ - kajati se

ضَلَّ - zalutati

إِسْتِقَامَةٌ - raditi kako treba

ضَرَّ - štetiti, škoditi

إِخْلَافٌ - ne održati riječ

نَفَعٌ - koristiti

إِثْتَمَنَ - povjeriti

بِالتَّأْنِي - promišljeno

إِحْسَانٌ - činiti dobro

مُجْهِدَةٌ - trud, napor

تَعْظِيمٌ - poštovanje

فِرَاعٌ - nerad

شُغْلٌ - zanimanje

جَزَاءٌ - nagrada, plata

الكلام

Privatni smještaj - الْمَسْكَنُ الْخَاصُّ

هَلْ يُمَكِّنُنِي أَنْ أَسْكُنَ فِي شَقَّةٍ؟ - Mogu li stanovati u privatnom stanu?

هَلْ يُمَكِّنُنِي أَنْ أَسْكُنَ فِي الْغُرْفَةِ؟ - Mogu li stanovati u privatnoj sobi?

لَنَا غُرْفَةٌ بِسَرِيرَيْنِ. - Imamo sobu sa dva kreveta.

هَلْ يُمَكِّنُنِي أَنْ أَحْصِلَ عَلَى فِرَاشٍ إِضَافِيٍّ؟ - Mogu li dobiti još jedan pomoćni ležaj?

هُنَا سَرِيرٌ لِطِفْلٍ. - Tu je jedan ležaj za dijete.

هَلْ عِنْدَكُمْ حَمَّامٌ؟ - Imate li kupaonicu?

هَلْ يُوجَدُ الْمَاءُ السَّاحِنُ طُولَ يَوْمٍ؟ - Ima li tople vode cijeli dan?

أَيْنَ يُمَكِّنُنِي زَرْبَ السَّيَّارَةِ بِالْمَوْقِفِ؟ - Gdje mogu parkirati auto?

أَمَامَ الْبَيْتِ؟ - Pred kućom?

وَرَاءَ الْبَيْتِ؟ - Iza kuće?

فِي الْحَدِيقَةِ؟ - U dvorištu?

هَذِهِ غُرْفَتُكُمْ. - Ovo je vaša soba.

هُنَا هُوَ الْحَمَّامُ وَهَنَّاكَ مَغْسَلٌ (مِرْحَاضٌ). - Ovdje je kupaonica a tamo je WC.

هُنَا خُرُوجٌ إِلَى السَّطْحِ. - Tu je izlaz na terasu.

يُمْكِنُكُمْ أَنْ تَرُشُوا وَتَتَشَمَّسُوا فِي سَطْحِ. - Na terasi se možete tuširati i sunčati.

مَا أُجْرَةُ غُرْفَةٍ؟ - Koliko stoji soba?

هَلْ نَسْتَطِيعُ إِحْضَارَ الْفُطُورِ فِي غُرْفَتِنَا؟ - Možemo li spremati doručak u svojoj sobi?

GLAGOLI KOJI UKAZUJU NA POČETAK RADNJE

أَفْعَالُ الشَّرْعِ

Glagoli koji ukazuju na početak radnje zovu se أفعالُ الشَّرْعِ neki ih (kod nas) zovu inkoativni. To su بَدَأَ - طَفِقَ - أَخَذَ - أَنْشَأَ - أَقْبَلَ - هَبَّ - جَعَلَ - عَلِقَ - قَامَ - شَرَعَ

Ima ih mnogo - a mi smo nabrojali neke od njih. Iz svega što smo do sada rekli o pomoćnim glagolima proizlazi da pomoćnih glagola onako kako ih pozna i upotrebljava bosanski jezik u arapskom jeziku i nema. Pri tome mislimo na one koji samo dolaze u toj službi (proširena vremena npr.), kao i one koji, zadržavajući svoje značenje, mogu da se upotrijebe i na drugi način. Otuda dolazi i naziv za čitavu jednu kategoriju glagola - koja, uglavnom, služi za postizanje najadekvatnijeg značenja.

Što se tiče konjugacije tih glagola, neki su je zadržali (kao جَعَلَ - بَدَأَ - أَخَذَ i dr.), a neki ne mogu da primjene ni jedan oblik potpuno - u vremenu, načinu, participu ili imenu glagolske radnje (kao npr.: كَيْسَ ili slični njemu).

أفعال المقاربة

Evo primjera za glagole koje smo upoznali أفعال المقاربة, kao npr.:

كَادَتْ الْمِيَاهُ تَدْخُلُ كُلَّ الْقَرْيِ. - Skoro je u sva sela ušla i voda.

أَوْشَكَتِ الْأَزْمَةُ أَنْ تَنْفَرَجَ. - Skoro će se kriza razriješiti.

كُرِبَ الصَّبْحُ أَنْ يَطْلُعَ. - Skoro će svanuti. (Skoro će se pojaviti jutro).

Predikat uz ove glagole uvijek dolazi u المضارع المرفوع (određenom načinu) ili المضارع المنصوب (zavisnom načinu) sa česticom أَنْ - da.

أفعال الرجاء

Evo primjera za glagole koje smo upoznali أفعال الرجاء, kao npr.:

فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ.

A Allah će sigurno pobijedu ili nešto drugo od sebe dati.

حرى الطبُّ أنْ يُعالجَ الأمراضَ المُستعصيةَ.

Nadati se da će medicina početi da liječi neizlječive bolesti.

اخْلَوْلَقَتِ الثَّقَافَةُ الشَّعْبِيَّةُ أَنْ تَعُمَّ الرِّيفَ.

Nadati se da će narodna kultura obuhvatiti selo.

Glagoli أفعال الشُّرُوعِ (inkoativni)

أَخَذَ النَّسِيمُ يُدَاعِبُ الْأَشْجَارَ فَشَرَعَتْ الْغُصُونُ تَتَمَايَلُ.

Počeo je povjetarac milovati drveće pa su se grane počele ljuljati.

وَهَبَّتِ الطُّيُورُ تُغَرِّدُ. - Počele su ptice cvrkutati.

وَقَامَ الْأَطْفَالُ يَمْرَحُونَ. - Djeca su se počela veseliti.

أَنْشَعُوا يُمَارِسُونَ أَلْعَابَهُمُ الْمَحَبَّةَ. - Počeli su se igrati svojih omiljenih igara.

وَطَفِقَ زُورًا الْحَدِيقَةَ يَتَنَقَّلُونَ بَيْنَ مَشَاهِدِهَا.

Počeli su posjetioци parka obilaziti njegove znamenitosti.

وَجَعَلُوا يَتَمَتَّعُونَ بِسِحْرِ الطَّبِيعَةِ وَجَمَالِهَا وَعَجَائِبِهَا.

Počeli su uživati u čarima prirode, njenim ljepotama i divotam.

Predikat ovih glagola treba biti glagolska rečenica čiji glagol stoji u المضارع a upotrebljava se sa česticom أَنْ ili bez nje.

أَفْعَالُ الشُّرُوعِ stoje uvijek bez čestice أَنْ kao npr.:

أَخَذَ الْعِلْمُ يَغْزُو الْفَضَاءَ. - Nauka je počela osvajati svemir.

وَشَرَعَتْ سَفُنُ الْفَضَاءِ تَهْبُطُ عَلَى سَطْحِ الْقَمَرِ.

Svemirski su se brodovipočeli spuštati na površinu Mjeseca.

وَجَعَلَ الْعُلَمَاءُ يُوَاصِلُونَ الْبَحْثَ لِعَزْوِ الْكَوَاكِبِ الْآخَرَى.

Naučnici su nastavili raditi na istraživanju osvajanja i drugih planeta.

Glagoli koji izražavaju nadu dolaze sa čestiom أَنْ kao:

حَرَى السَّلَامُ أَنْ يَعْمَّ أَرْجَاءَ الْعَالَمِ. - Očekivati je da će mir obuhvatiti cijeli svijet.

إِخْلَوْلَقَ الْعَرَبُ أَنْ تَتَّحِدَ كَلِمَتَهُمْ. - Nadati se da će se Arapi ujediniti.

Glagoli koje smo nazvali أفعال المقاربة i glagol عسى od vrste koju smo nazvali أفعال الرجاء nekad stoje uz česticu أَنْ a nekad ne stoje - većina ih - kao glagoli كَرُبَ i كَادَ mogu da stoje sa tom česticom ali i ne moraju. Slično je i sa glagolom أَوْشَكَ , npr.:

كَادَ الْمُعَلِّمُ يَكُونُ رَسُولًا. - Učitelj je skoro (kao) poslani

Može se reći كَادَ الْمُعَلِّمُ أَنْ يَكُونَ رَسُولًا.

كُرِبَ التَّعْلِيمُ يَرْتَبِطُ بِخُطَّةِ التَّنْمِيَةِ فِي الْمَجْتَمَعِ.

Obrazovanje će skoro doći u vezu sa planom razvoja društva.

كُرِبَ التَّعْلِيمُ أَنْ يَرْتَبِطَ بِخُطَّةِ التَّنْمِيَةِ فِي الْمَجْتَمَعِ. ili

أَوْشَكَتِ الْمَرْأَةُ أَنْ تُشَارِكَ فِي كُلِّ مَجَالَاتِ الْعَمَلِ.

Skoro će žena početi učestvovati na svim poljima djelatnosti.

أَوْشَكَتِ الْمَرْأَةُ تُشَارِكُ فِي كُلِّ مَجَالَاتِ الْعَمَلِ. ili

عَسَى الصَّنَاعَاتِ الْعَرَبِيَّةُ أَنْ تُحَقِّقَ الْاِكْتِفَاءَ الذَّاتِي لِلْبِلَادِ

Nadati se da će arapska industrija ostvariti koliko je dovoljno za vlastite potrebe

Glagoli koji mogu doći u المضارع kad znače prošlu radnju

Sljedeći glagoli mogu doći u المضارع kad znače prošlu radnju, kao:

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ - Munja samo što ih ne zaslijepi!

تُوشِكُ مَوْجَةُ الْحَرِّ أَنْ تَنْكَسِرَ - Skoro će se talas vrućine smanjiti

يُطْفِقُ الْاِنْسَانُ يَهْبُ (طَفِقَ) - Čovjek poče brzo koračati. (cijela rečenica je خبر od glagola)

تَجْعَلُ الْأَشْجَارُ تَتَحَرَّكُ - Stabla se počeše njihati.

تمرينات 14 VJEŽBA

إِنْتَقَلَتِ الْحَضَارَةُ الْعَرَبِيَّةُ إِلَى أَوْرُبَّةَ عَنْ طَرِيقِ صَقَلِيَّةَ (Sicilija) وَأَسْبَانِيَا (Španija). وَأَصْبَحَ الْعَرَبُ أَسَاسَ الْعِرْفَانِ الَّذِي دَانَ لَهُ الْفِكْرُ الْأَوْرُبِيُّ فِي الْعُصُورِ الْوَسْطَى وَالَّذِي طَبَعَ النَّهْضَةَ الْأَوْرُبِيَّةَ الْحَدِيثَةَ.

وَلَمْ تَقِفِ الْحَضَارَةُ الْعَرَبِيَّةُ عِنْدَ نَمَطٍ وَاحِدٍ مِنْ أَنْمَاطِ الْمَعَارِفِ أَوْ الْفُنُونِ بَلْ كَانَتْ مِنَ الثَّرَاءِ وَالتَّنُوعِ وَالْحَصَبِ إِلَى دَرَجَةٍ أَضَافَتْ جَدِيدًا إِلَى كُلِّ حَقْلٍ مِنْ حُقُولِ الثَّقَافَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ وَتَرَكَتْ آثَارَهَا وَاصِحَةً عَلَى كُلِّ دَرْبٍ مِنْ دُرُوبِ التَّقَدُّمِ الْبَشَرِيِّ.

1) Analiziraj tekst riječ po riječ i od zatečenih glagola napravi neku proširenu vrstu i konstruiši rečenicu.

Uzmi neke od pomoćnih ili inkoatrivnih glagola pa sa njima konstruiši nove rečenice.

Uporedi dobivena značenja

2) Od datih glagola napravi rečenice uz upotrebu pomoćnih i drugih modalnih glagola: ظَنَّ - خَالَ - حَسِبَ - زَعَمَ - كَسَا - أَلْبَسَ - سَأَلَ - وَجَدَ - زَلَفَى - رَأَى

GLAGOLI KOJIMA SE HVALI ILI KUDI

أفعال المدح والذم

U arapskom jeziku ima jedna kategorija glagola koji se zovu glagoli kojima se hvali ili kudi. Da li su i u tom obliku to bili uistinu glagoli nije poznato, jer ni najdetaljnije gramatičke priručnike nismo u tom pravcu mogli koristiti. Od onoga što mi sada tako zovemo koriste se dva izraza i to نَعَم - dobar biti i بئس - loš biti. Ostali su i oblici za ženski rod نَعِمْتُ - biti dobra i بئستُ - biti loša. Prije bi se moglo govoriti o uzvicima - jer iza (uz) njih nema gramatičkih promjena. Imenica koja se hvali ili kudi dolazi u nominativu a i subjekat ovih izraza stoji, također, u nominativu.

Ovim oblicima pribraja se i glagol حَبَّ - voljeti čiji je subjekat uvijek pokazna zamjenica ذَا pa imamo حَبَّذَا i negativno لا حَبَّذَا. Od ovog „rudimenta“ glagola nastala je i druga vrsta, pa tako imamo: حَبَّ - يَحَبُّ - يُحَبُّ - تَحَيُّدٌ - odobravati.

U arapskim gramatika tvrdi se da ovo i nije ništa drugo nego تَأْكِيدٌ - pojačanje riječi koja dođe u funkciju subjekta.

Subjekt glagola نَعَمَ و بئسَ dolazi u četiri slučaja:

1. Da bude određen (određenim članom) kao:

. نَعَمَ الْخُلُقُ الْحَلِيمُ - Divna li je blaga ćud.

. بئسَ الْقَوْلُ شَهَادَةُ الزُّورِ. - Loš li je govor lažno svjedočenje.

2. Da bude المضاف riječi koja je određena (određenim članom) kao:

. نَعَمَ صَدِيقُ الْمَرْءِ النَّاصِحُ الْأَمِينُ.

Divan li je čovjekov prijatelj pouzdan savjetodavac.

. بئسَ جَلِيسُ السُّوءِ النَّمَامُ. - Loše li je druženje sa spletkarom.

3. Da bude lična zamjenica (odvojena i neodređena) kao:

. نَعَمَ مَسَلَكًا النَّقْدُ الْبِنَاءُ. - Divan li je metod konstruktivna kritika.

بِئْسَ مَسْلَكًا النَّقْدُ الْهَدَامُ. - Loš li je metod destruktivna kritika.

4. Da bude riječ ما ili من kao odnosna zamjenica:

نِعْمَ مَا يَتَصِفُ بِهِ الطَّيِّبُ النَّزْعَةَ الْإِنْسَانِيَّةَ.

Divno li je kad motiv humanosti karakterizira ljekara.

بِئْسَ مَا يَتَصِفُ بِهِ الطَّيِّبُ الْجَشْعُ الْمَادِّيُّ.

Ružno li je kad ljekara karakterizira materijalna pohlepa.

نِعْمَ مَنْ يَخْدُمُ وَطَنَهُ الْجُنْدِيُّ الْمُخْلِصُ!

Divan li je ko svojoj domovini služi kao iskren borac!

بِئْسَ مَنْ يُسِيءُ إِلَى وَطَنِهِ مُرَوِّجُ الشَّائِعَاتِ.

Loše li je kad neko o svojoj domovini protura loše vijesti.

Izrazi نِعْمَ i بِئْسَ mogu se upotrijebiti i ovako:

نِعْمَ الصَّدِيقُ الْكِتَابُ. - Divan li je prijatelj knjiga.

نِعْمَ صَدِيقُ الْمِرَّةِ الْكِتَابُ. - Divan li je prijatelj knjiga. (gen.veza subjekat)

نِعْمَ صَدِيقًا الْكِتَابُ. - Divan li je prijatelj knjiga. (objekat gl. نِعْمَ)

نِعْمَ مَا تُصَاحِبُ الْكِتَابُ. - Divan li je prijatelj knjiga. (zamjenica ما)

Subjektat može stajati prije glagola, kao: الْكِتَابُ نِعْمَ الصَّدِيقُ .

Ako se iz teksta daje zaključiti, subjekat se može ispustiti kao npr.:

إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ.

Mi smo znali da je on izdržljiv, divan je rob bio i mnogo se kajao (govori se o Ejjubu a.s.).

الاستعمار يُفَرِّقُ بَيْنَ الشُّعُوبِ فَبِئْسَ مَا يَصْنَعُ.

Imperijalizam pravi razliku među narodima, loše li je to što radi.

Subjektat ovih glagola može doći i u dvojini i u množini, kao:

الْمُنَافِقَانِ بِئْسَ الرَّفِيقَانِ. - Loša li su dva druga dva smutljivca.

Uz imenice ženskog roda glagol može doći u ženskom rodu (jedan od tih glagola) a može ostati u obliku koji je inače nepromjenljiv kao:

نِعْمَ الْفَضِيلَةُ الصِّدْقُ . - Divna li je vrlina iskrenost.

ili نِعِمَّتِ الْفَضِيلَةُ الصِّدْقُ .

بِئْسَ الرَّذِيلَةُ الْكِذْبُ . - Ružno li je djelo laž.

ili بِيَسْتِ الرَّذِيلَةُ الْكِذْبُ .

Kao نِعْمَ ima isto značenje حَبَّأَ a kao بِئْسَ – لا حَبَّأَ i upotrebljava se na isti način, npr.:

حَبَّأَ الْعَالِمُ الْعَامِلُ . - Divan li je radnik učenjak .

حَبَّأَ الْعَالِمَانِ الْعَامِلَانِ . - Divna li su dva radnika dva učenjaka.

حَبَّأَ الْعُلَمَاءُ الْعَامِلُونَ . - Divni li su radnici učenjaci.

Subjekt glagola حَبَّأَ و لا حَبَّأَ nikad nije poslije riječi na koju se odnosi (poslije svog subjekta).

Evo još nekoliko primjera:

بِئْسَ الْقَرِينُ الْمُخَادِعُ . - Loš li je drug licemjer.

بِئْسَ مَنْ تُصَاحِبُ الْمُخَادِعُ . - Loš li je drug licemjer.

الْمُخَادِعُ بِئْسَ مَنْ تُصَاحِبُ . - Loš li je drug licemjer.

الْمُخَادِعُ بِئْسَ قَرِينُ الْمُرءِ . - Loš li je drug licemjer.

تمرينات 15 VJEŽBA

الْحَضَارَةُ الْعَرَبِيَّةُ آثَارَهَا

الْحَضَارَةُ الْعَرَبِيَّةُ حَضَارَةٌ أَصْلِيَّةٌ إِسْتَطَاعَتْ عَلَى مَرِّ الْقُرُونِ أَنْ تُبَدِّعَ فِكْرًا بِنَاءً وَأَنَّ تُسَهِّمَ فِي رَكْبِ الْحَضَارَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ. وَلَمْ يَكْتَفِ الْعَرَبُ بِمَا نَقَلُوا عَنِ الْحَضَارَاتِ الْفَارِسِيَّةِ وَالْحَضَارَاتِ الْيُونَانِيَّةِ حِينَ بَدَأَ عَصْرُ النَّهْضَةِ وَلَمْ يَكُونُوا مُجَرَّدَ قَوَّامٍ عَلَى حِفْظِ التُّرَاثِ وَإِنَّمَا انْتَقَلُوا مِنْ مَرَحَلَةِ التَّرْجُمَةِ إِلَى مَرَحَلَةِ الْإِبْدَاعِ وَالْإِبْتِكَارِ، وَكُلُّ حَضَارَاتِ الْعَالَمِ صَارَتْ فِي هَذَا الطَّرِيقِ. إِبْتَكَرَ الْعَرَبُ وَأَبْدَعُوا فِي كُلِّ الْعُلُومِ وَالْفُنُونِ الَّتِي كَانَتْ مَعْرُوفَةً فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ وَاسْتَطَاعَ الْعَقْلُ الْعَرَبِيُّ الْخَلْقَ أَنْ يَسْتَوْعِبَ كُلَّ جَدِيدٍ وَأَنْ يُضَيِّفَ إِلَيْهِ وَيَصْنَعُ كُلَّ مَا تَلَقَّى ...

Evo nekoliko rečenica za razgovor:

أُرِيدُ اسْتِئْجَارَ سَيَّارَةٍ. - Hoću da uzmem rentakar.

بِكُلِّ سُرُورٍ. عِنْدَنَا سَيَّارَاتٌ جَيِّدَةٌ. - Samo izvolite, imamo dobra kola.

هَلْ عِنْدَكَ رُخْصَةُ قِيَادَةٍ؟ - Imate li vozačku dozvolu?

نَعَمْ، عِنْدِي رُخْصَةُ دَوْلِيَّةٍ. - Da, imam međunarodnu vozačku dozvolu.

مِنْ أَيِّ بَلَدٍ؟ - Iz koje države?

مِنْ دَوْلَةِ بُوْسْنَا وَهَرَسْكَ. - Iz Bosne i Hercegovine.

لِمُدَّةِ كَمْ يَوْمٍ تُرِيدُ السَّيَّارَةَ؟ - Za koliko dana uzimate kola?

لِمُدَّةِ أُسْبُوعٍ. - Za jednu sedmicu.

كَمْ أَدْفَعُ لَكَ؟ - Koliko sam dužan(dužna).

هَذَا هُوَ شَيْكٌ بِالْمَبْلَغِ. - Evo, ovo je iznos na čeku.

شُكْرًا، وَهَذَا هُوَ مِفْتَاحُ السَّيَّارَةِ. - Hvala, a ovo su ključevi od kola.

بِسَلَامَةٍ وَعَافِيَةٍ! - Sretno i u zdravlju!

1. Odgovori na sljedeća pitanja:

- a) Šta znaš o arapskoj civilizaciji?
- b) Znaš li čime su se Arapi bavili tokom srednjeg vijeka?
- c) Koje su nauke Arapi doveli do najvišeg stepena?
- d) Koje su nauke prenijeli krstaši u Evropu?
- e) Nabroj nekoliko učenjaka iz arapskog svijeta!
- f) Kako su kršćani osvajači zaustavili napredak u tom pogledu među islamskim svijetom u Aziji i Africi?
- g) Jesi li nešto saznao(la) o napretku u Španiji poslije osvajanja Arapa?
- h) Ili, možda nešto o prestanku toga napretka poslije povlačenja Arapa sa Iberijskog poluotoka?
- i) Znaš li gdje i kada su sve kršćani progonili islamski narod sve, evo, do današnjeg dana?
- j) Kako je došlo do pomaka u tom pogledu danas?

Poveži rečenice:

إكتسبت رضا الله و الناس

من يحترم صديقه

يقف التلاميذ في صفوف

إن تحافظ على أدواتك

تجدها دائما نظيفة

إذا يدق الجرس صباحا

يحترمه

إن أخلصت في عملك

GLAGOLI KOJIMA SE IZRAŽAVA ČUĐENJE I DIVLJENJE

أَفْعَالُ التَّعَجُّبِ

U arapskom jeziku postoje glagolski oblici kojima se izražava čuđenje - divljenje. Osim toga, čuđenje se može izraziti i vokativom. Ima izraza kojima se vrši upozorenje ili podstrek (na nešto) - traženje pomoći (sebi ili nekome), zatim izrazi za objašnjenje nekog cilja i slično.

Vratimo se glagolskim oblicima, ostale ćemo naznačiti.

Dakle, kad hoćemo da izrazimo osobinu koja je vidljiva a može biti lijepa ili ružna, može se raditi o ličnosti ili nečemu drugom - što po logici stvari može pripasti nekoj određenoj riječi, upotrebljavamo dva glagolska oblika (ali, arapski gramatičari kažu: „Ima mnogo različitih mogućnosti za to“).

To su oblici ما أَفْعَلُهُ i أَفْعَلُ بِهِ npr.:

ما أَعَذَّبَ مَاءَ سَرَايَ! - (Što je pitka) Pitka li je voda sarajevska!

ili

أَعَذَّبَ بِمَاءِ سَرَايَ! - (Što je pitka) Pitka li je voda sarajevska!

U prvom primjeru vidimo da je nešto čudesno učinilo sarajevsku vodu pitkom.

U drugom primjeru vidimo da je sarajevska voda čudesno pitka.

Prvi primjer sastavljen je od čestice مَا (مَا التَّعَجُّبِيَّةُ) koja je potpuno nepromjenljiva a znači nešto veliko (nema nikakve veze sa onim مَا do sada susretanim).

أَعَذَّبَ Ovo je oblik glagola u perfektu. Subjekat mu je ispušten pod uslovom da se podrazumijeva a vezan je za česticu مَا objekat i مَاءَ سَرَايَ اِضَافَةً.

U drugom primjeru imamo imperativ glagola kojim se zapovijeda اَمْرُ i prijedlog بِ koji je dodat imenici مَاءَ a koja se u ovakvoj konstrukciji smatra glagolskim subjektom i imenicu Sarajevo koja je المضاف إليه.

Uslov za ovakve glagolske oblike u ovoj upotrebi jeste da glagol bude ثلاثي

(od tri zdrava konzonanta), ne može biti ناقص da je promjenljiv - ne može biti جامد nepotpun, ne može doći u negativnom obliku, mora biti u aktivu معلوم a ne može doći na ovaj oblik ako mu je ženski rod na oblik فُعَلَاءُ .

Evo, npr.::

ما أَجْمَلُ سَمَاءَ بوسنه! - Divno li je nebo bosansko!

ili

أَجْمَلُ بِسَمَاءِ بوسنه! - Divno li je nebo bosansko!

Glagol جَمَلَ od koga smo izveli ova dva primjera zadovoljava sve uslove koje smo naveli pri upotrebi ovog oblika. Ako, pak, imamo glagole koji su nepotpuni, kao npr.: عسى - بقص - ليس od njih ne možemo praviti oblik o kome je riječ. Isto tako, ne može se graditi ovaj oblik od glagola čije značenje nema smisla kad bi bilo upotrijebljeno, npr.: مات - umrijeti ili فنى - proći (nestati).

Ako se uzmu u obzir glagoli koji su u osnovi sa više od tri zdrava konsonanta kao إمتاذ - اتقن ili kad bude krnji الناقص kao أصبح - أمسى ili ako pridjev dolazi na oblik čiji bi ženski rod bio na oblik فُعَلَاءُ , do ovih pojmova koji označavaju čuđenje (divljenje) dolazimo indirektno, i to na dva načina:

a) da se uz riječ kojoj se čudimo ili koja nas iznenađuje doda oblik ما أَفْعَلُهُ ili به أَفْعَلُ infinitiva čiji je cilj čuđenje (divljenje), npr.:

ما أَحْسَنَ إِتْقَانَ الصَّانِعِ لِعَمَلِهِ .

Lijepa li je preciznost proizvođača u njegovom radu. ili

أَحْسِنُ بِأَنْ يُتْقِنَ الصَّانِعُ عَمَلَهُ .

Lijepa li je preciznost proizvođača u njegovom radu.

ili

ما أَجْمَلُ أَنْ يُصْبِحَ الْجَوُّ مُعْتَدِلًا! - Krasno li je kad vrijeme osvane umjereno! ili

أَجْمَلُ بِاصْبَاحِ الْجَوِّ مُعْتَدِلًا! - Krasno li je kad vrijeme osvane umjereno!

Ako glagol bude negativan, kao npr.: ما يندم ili dođe u pasivu, kao npr.: يُقَالُ , onda čuđenje (divljenje) postizemo dodavanjem infinitiva, koji se iz smisla raz-

umije.

NAPOMENA: Infinitivi su bili posebno poglavlje pa ih nećemo ponavljati. Ali, u arapskoj gramatici ima izraz المصدر المؤول . To je infinitiv koji se iz smisla razumije a dolazi od oblika glagola u zavisnom načinu, npr:

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ. - *Allah hoće (želi) da vam oprost.*

Umjesto izraza أَنْ يُخَفِّفَ moglo bi (da nije u pitanju Kur'an časni) doći التَّخْفِيفِ .

Umjesto أَنْ može doći مَا ili أَنْ i njegov subjekat i predikat.

Glagolskim oblicima kojima izražavamo čuđenje ili divljenje mogu se dodavati sva lica, rod i broj ličnih sastavnih zamjenica. Tako se može reći npr.:

أَجْمَلُ بِهِ ili مَا أَجْمَلُهُ

أَطِيبُ بِهِمَا ili مَا أَطِيبَهُمَا

أَعْدِلُ بِكَ ili مَا أَعْدَلُكَ

أَقْبِحُ بِهِنَّ ili مَا أَقْبِحُهُنَّ

Isto tako se kao مَا أَشَدُّ mogu upotrijebiti svaki oblik pridjeva ili participa koji znači malo, mnogo, puno, velik, uzvišen, malen i sl. kao npr.:

مَا أَشَدَّهُمْ ili أَشَدُّ بِهِمْ

مَا أَكْبَرُكُنَّ ili أَكْبَرُ بِكُنَّ

مَا أَقَلُّهَا ili أَقَلُّ بِهَا

مَا أَكْثَرَنَا ili أَكْثَرُ بِنَا

تَمْرِينَات 16 VJEŽBA

... هذا هو البحر الذي لا تفنى عجائبه ولا العجب منه لم تنل الأيام من جماله ولا جلاله كأنما خرج من حكم الزمان وعزَّ على أفاعيله وقفت على شواطئه الاجيال ثم طواهم الدهر جيلا بعد جيل ولم يستطع أن يمسه هو بسوه في شباب دائم ونشاط دائم لم يلحقه يوماً عجز المشيب ولا وهن الكبر ولا يزال راحة المكدود هتعة النفس وسلوة العاشق وخيرة العالم وأنس الفيلسوف وبسمة الغواني ودمعة المتصوف.

شيئان أشعر معها - دائماً - بضعة الإنسان وحقارته ويملؤني العجب من قلة عقله في نزاعه وحيله ومراوغته وذلك واستعلائه وشغله الدائم بما لا طائل تحته صطالمة السماء ونجومها بالليل ومطالعة البحر وأمواجه وعظمته بالنهار ...

Ovo je jedan mali odlomak teksta لماذا نعيش^١ jednog plodnog i uvaženog savremenog arapskog profesora na filozofskom fakultetu, doktora Ahmeda Amina, jednog od urednika uglednog časopisa a zatim dekana na istom fakultetu.

Kao što ćeš iz teksta razumjeti - on na obali mora razmišlja o čudesnoj ljepoti koju je Allah stvorio da čovjek u njoj uživa.

1. Evo nekoliko pitanja iz datog teksta - odgovori na njih ili sam(a) nešto napiši o toj temi.

2. Možeš, na primjer, napisati zašto ti živiš.

3. Možeš tražiti razliku među ljudima u izrazima kao حسد^٢ (sebičnost) أنانيَّة (zavist) = طمع^٣ (pohlepa) i sl.

4. Šta je mislio pisac kad kaže: „More je samo po sebi otvorena knjiga (البحر نفسه كتاب مفتوح)“?

5. Koja su dva najvažnija mišljenja tajne života?
i zašto?

6. Reci svoje mišljenje o tekstu, s obzirom da je iz pera velikog pisca i filozofa.

Razgovor

بَيْنَ طَبِيبٍ وَمَرِيضٍ - između ljekara i bolesnika

فِي مَحَطَّةِ إِسْعَافٍ - u hitnoj pomoći

لَسْتُ عَلَى مَا يُرَامُ. - Nije mi dobro.

رَأْسِي (حَلْقِي - مِعْدَتِي) يُؤَلِمُنِي. - Boli me glava (grlo, stomak).

أَحْسُ بِعَدَمِ الْعَافِيَةِ الْيَوْمَ. - Danas se ne osjećam najbolje.

أَنَا لَا أَعْلَمُ مَاذَا أَصَابَنِي. - Ne znam šta mi se dogodilo.

رُبَّمَا تَكُونُ أَخَذْتَ بَرْدًا. - Možda si se prehladio.

يُمْكِنُ ذَلِكَ. - To je moguće.

مَاذَا تَشْعُرُ الْآنَ؟ - Šta sada osjećaš?

هَلْ عِنْدَكَ شَهِيَّةٌ لِلْأَكْلِ؟ - Imaš li apetit?

كَلَّا، بَلْ أَشْعُرُ أَحْيَانًا أَنَّنِي سَأَتَقَيَّأُ.

Ne, nikako, čak katkad osjećam da ću povraćati.

أَرِنِي لِسَانَكَ. - Pokaži mi jezik.

OPTATIV

To je glagolski način kojim se izražava želja, kojim se nešto traži, nešto što ti je drago a kad nije do toga nemoguće doći, ili kad nema nade, ili kad je daleko od mjesta na kome si ti, npr. u pjesmi:

أَلَا لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرُهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ.

Kamo sreće da se vrati mladost jednog dana
i da ga obavijesti šta je učinila starost.

(U stihu početni ا zove se حَرْفٌ تَنْبِيهٌ upozorenje, dakle, nije ovdje upitni!)

لَيْتَ لِي أَلْفُ دِينَارٍ - Da mi je 1.000 zlatnika.

Ako bi želja bila realna i mogla se ostvariti, onda se takva konstrukcija naziva لَعَلَّ - عَسَى (od glagola رَجَى nadati se) a objašnjavamo je česticama možda, ne bi li, npr.:

لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا.

Ti ne znaš, allah može poslije toga priliku pružiti.

Za (تَمَنَّى) želju imamo čestice od kojih je samo jedna osnovna a druge to nisu. To su:

لَيْتَ

هل - da li

فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا.

Da nam je zagovornika kakva pa da se za nas zauzme.

ولو - a da je

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ.

A da nam je samo da se povratimo pa da postanemo vjernici.

لَعَلَّ - možda, ne bi li npr. u stihu:

أَسْرَبَ الْقَطَا هَلْ مِنْ يُعِيرُ جَنَاحَهُ لَعَلِّي إِلَى مَنْ قَدْ هَوَيْتُ أُطِيرُ

Je li to neko odlutao na krilima jata ptica „kata“

da je i meni da odletim do onoga koga volim...

لَيْتَ شِعْرِي أَيْنَ كُنْتَ أَمْسًا! - Da mi je znati gdje si jučer bio!

لَيْتَ صَدِيقِي كَانَ فِي هَذِهِ السَّيَّارَةِ! - Da mi je prijatelj bio u tom autu!

Upotreba ovih čestica je obična. Stoga na početku rečenice pa, ako ne postoji neki drugi razlog, npr.: prijedlog - subjekat je u akuzativu a čitava rečenica se smatra predikatom **الْخَبَرُ** ili može da bude samo riječ - a i tada je u nominativu.

Evo još nekoliko primjera:

لَعَلَّ الْجَوَّ يَعْتَدِلُ! - Da se hoće vrijeme normalizirati !

ili: Možda će se vrijeme (klimatski) normalizirati.

لَعَلَّ الشَّبَابَ مُهْتَمُونَ بِالرِّيَاضَةِ - Da se hoće mladići zainteresirati za sport.

ili: Možda će se mladići zainteresirati za sport.

لَيْتَ السَّلَامَ سَائِدًا! - Da hoće mir prevladati!

لَعَلَّ ابْنِي يَسْتَحِقُّ الزَّنْبَقَ الذَّهَبِيَّ! - Da hoće moj sin zaslužiti „zlatni ljiljan“!

تمرينات 17 VJEŽBA

... هي حجرة مربعة الشكل، في حكم البالية ولكنها على عفاؤها تزدان جدرانها بالارابيسك، فليس لها من مطارح المجد إلا تاريخها، وعدة أرائك تحيط بها. وعند مدخلها كان يكب عامل على تركيب مذياع نصف عمر بجدارها. وتفرق نفر قليل بين مقاعدها يدخنون الجوز ويشربون الشاي. وعلى كذب من المدخل تربع على الأريكة في الخمسين يرتدى جلبابا ذابنيقة موصول بها رباط رقبة مما يلبسه الافندية، ويضع على عينيه المضععتين نظارة ذهبية ثمينة!

وفد خلع قبقابه على الارض عند موضع قدمية، وجلس جامدا كالمثال، صامتا كالأموات، لا يلتفت يمينه ولا يسيره، كأنه في دنيا وحده. ثم أقبل على القهوة عجوز مهدم، لم يترك له الدهر عضوا سالما، يجره غلام بيسراه، ويحمل تحت إبط يمناه ربابة وكتابا. فسلم الشيخ على الحاضرين، وسار من فوره إلى الأريكة الوسطى في صدر المكان، واعتلاها بمعونة الغلام ثم صعد الغلام إلى جانبه، ووضع بينهما الربابة والكتاب. وأخذ الرجل يهيء نفسه، وهو يتفرس في وجوه الحاضرين كأنما ليمنحن أثر حضوره في نفوسهم، ثم استقرت عيناه الذابلتان الملهبتان على صبي القهوة سنقر في انتظار وقلق، ولما طال انتظاره، ولمس تجاهل الغلام له خرج عن صمته قائلا بصوت غليظ:

القهوة يا سنقر...!

والتفت الغلام نحوه قليلا، ثم ولاه ظهره بعد تردد دون أن ينبس بكلمة، ضاربا عن طلبه صفحا. وأدرك العجوز إهمال الغلام له، ولم يكن يتوقع غير ذلك، ولكن جاءت نجدة السماء، إذ دخل في تلك اللحظة رجل وقد سمع هتاف العجوز ولاحظ إهمال الصبي، فقال للغلام بلهجة الأمر:

— هات قهوة الشاعر يا ولد..

من قصة «زقاق المدق» من نجيب محفوظ

كلمات

u stanju raspadanja - في حُكْم البالية

nargila - الجَوْزُ

prašina - عَفَاءٌ

sećija, sofa - أَرِيكَةٌ

trag slave - مَطَارِحُ الْمَجْدِ

galabija (vrsta košulje) - جَلْبَابٌ

podešavanje zvučnika - تَرْكِيْبُ مِذْيَاعٍ

velikog izreza - ذَا بَنِيْقَةٍ

مُضَعَّضَةٌ - slabe, bolesne (oči)	مُهْدَمٌ - oronuo (starac)
نَظَّارَةٌ - naočale	دَهْرٌ - sudbina, život
ذَهَبِيَّةٌ - zlatna	عُضْوٌ - organ, ud
ثَمِينَةٌ - skupocjena	إِعْتَلَى - ispeti se, popeti se
خَلَعَ - skinuti, izuti	مَعُونَةٌ - pomoć, pripomaganje
قَبْقَابٌ - obuća	صَعِدَ - popeti se
جَامِدٌ - ukočen	هَيَّأَ - pripremiti
عَيْنٌ - oko	تَفَرَّسَ فِي - zagledati se
ذَابِلَةٌ - mlitavih vjeđa (oko)	إِمْتَحَنَ - ispitivati
مُلْتَهَبَةٌ - upaljeno (oko)	إِسْتَقَرَّ عَلَى - zadržati se na
قَلَقٌ - dosada; nestrpljivost; nemir	تَرَدَّدَ - oklijevanje, kolebanje
لَمَسَ - opaziti	نَجْدَةُ السَّمَاءِ - spas s neba
غَلِيظٌ - hrapav, grub	هَتَافٌ - zov, povik
صَامِتٌ - miran, tih šutljiv	لَا حَظَّ - opaziti
أَمْوَاتٌ - mrtvaci	إِهْمَالٌ - zanemarivanje
إِلْتَفَتَ - okrenuti se	بِلَهْجَةِ الْأَمْرِ - glasom zapovjednika
يَمِينَةٌ - desno	شَاعِرٌ - pjesnik
يُسْرَةٌ - lijevo	

Odlomak koji si upravo pročitao(la) uzet je iz romana dobitnika Nobelove nagrade za književnost, prvog između tolikih arapskih književnika.

Ovo je jedan od njegovih ranih radova. Obrađuje interesantnu temu: život u jednom dijelu starog Kaira, možda čak fatimidskog, u kome se malo šta promijenilo. Likovi su običan mali svijet, neobičan utoliko što ih savremena civilizacija, čini se, nije ni dotakla.

Vrlo će korisno biti ako se malo zainteresiraš za leksiku i gramatiku koje su

ti dostupne. O stilu je sama nagrada rekla šta je važno!

Povadi zato sve glagole (i pomoćne) pa ih „provedi“ kroz konjugaciju. Zatim malo proanaliziraj imenske oblike glagola i objasni o čemu se radi. Na kraju ti ostaju i čestice! U gramatikama ih uvijek ostavljaju na kraju - a ti ćeš se uvjeriti koliko su one u govoru važne. Izvadi ih iz teksta i odredi o čemu se radi.

UZVICI حُرُوفُ النِّدَاءِ

U arapskom jeziku uzvici se upotrebljavaju pri dozivanju i zovu se حُرُوفُ النِّدَاءِ ali i u drugim prilikama kao izrazi koji tog trena odražavaju stanje onoga ko govori. Svi su nepromjenljivi a ima ih složenijih i od pojedinog sloga. Po katkad se sretnemo i sa ponekim imperativom upotrijebljenim kao uzvik. Ima i nekoliko fraza koje se samo tako i upotrebljavaju. Objašnjenje traži samo čestica koja se upotrebljava u nekim izrazima pri dozivanju, kao što je يَا أَبَتِ oče moj! يَا أُمَّتِ - majko moja! يَا أُمَّاهُ - majko! (يا رَبِّي) يَا رَبُّ - Gospode Bože moj! ili samo Gospode!

Specifična je upotreba priloga لِ i čestice لَ uz vokativnu česticu koja tada služi za dozivanje u pomoć, npr.:

يَا لِلرَّجُلِ - Čovječe, pomози! ali يَا لِلرَّجُلِ - U pomoć čovjeku!

Ostale uzvike samo ćemo nabrojiti:

أ - o! هَيَا، آي، أَي، أَيَا، أ

هَيْهَاتَ - daleko!velika je razlika!gdje je!

كَيْتَ شَعْرِي - da mi je znati!

هَلُمَّ - ovamo!

أَهْ، آهْ، آهْ، آهْ، آهْ، آهْ، آهْ، آهْ

هَلُمَّ جَرًّا - i tako dalje!

وَيْ - čudo!

هَاتِ - daj!

أُفُّ، أُفُّ - uh! fuj!

حَيَّ - dođi!

صَهْ - šuti!

حَيَّ بِنَا - hajdemo!

وَيْ، وَآ - uf (fuj)!

رَوَيْدًا - polahko!

مَهْ - polahko!

عَلَيَّ بِهِ - pusti ga (ovamo) meni!

وَآسَفَاهُ، وَآسَفَا - kuku! žalosti!

لِلَّهِ دَرُّهَا - divna li je

شَتَّانَ - razlika je!

هَلْ لَكَ فِي هَذَا - imaš li volju za tim!

هَيَّا بِنَا، هَيَّا - hajde, hajdemo!krenimo!idemo!

وَيْلٌ، وَيْحٌ - jao, teško...!

npr: وَيْلٌ لَهُ ili وَيْلَاهُ - teško njemu! وَيْحَكَ - teško tebi!

طُوبَى - blago,

npr.: طُوبَى لَكَ - blago tebi!

دُونَكَ - uzmi!

npr.: دُونَكَ رَفِيقًا - eto ti kolege (زَمِيلاً)!

إِيَّاكَ - čuvaj se,

npr.: إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ čuvaj se lijenosti!

تَمَارِينُ 18 VJEŽBA

1. Iz datog teksta izvadi rečenice koje bi (zbog značenja!) mogao(la) izraziti optativom:

2. Povadi čestice pa ih odredi!

وَقَفَ وَعَلٌ وَعُزَالٌ عَلَى حَافَةِ غَدِيرٍ. وَنَظَرَ الْوَعْلُ إِلَى الْمَاءِ فَرَأَى صُورَتَهُ وَصُورَةَ الْغَزَالِ. وَنَظَرَ فِي زَهْوٍ وَغُرُورٍ إِلَى الْغَزَالِ وَقَالَ انْظُرْ أَيُّهَا الْغَزَالُ إِنَّ الْوَعْلَ قَوِيٌّ وَإِنَّ قُرُونَهُ كَثِيرَةٌ وَأَنْتَ تَرَى أَنْ دَفَاعَهُ عَنْ نَفْسِهِ هَيِّنٌ أَمَّا الْغَزَالُ فَمِسْكِينٌ لَا يَسْتَطِيعُ الدِّفَاعَ عَنْ نَفْسِهِ. وَرَفَعَ الْوَعْلُ رَأْسَهُ فِي إِعْجَابٍ وَأَطْرَقَ الْغَزَالُ فِي أَلَمٍ. وَفَجْأَةً ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُ الصَّيَّادِينَ وَأَقْبَلَتْ كِلَابُ الصَّيْدِ تَجْرِي بِسُرْعَةٍ خَاطِفَةٍ. أَسْرَعَ الْغَزَالُ كَأَنَّ سُرْعَتَهُ السَّهْمُ الْمُنْطَلِقُ. وَجَرَى الْوَعْلُ وَعِنْدَ الْغَابَةِ نَفَذَ الْغَزَالُ بَيْنَ فُرُوعِ الشَّجَرَةِ وَاخْتَفَى عَنْ أَعْيُنِ الصَّيَّادِينَ، وَتَشَابَكَتْ قُرُونُ الْوَعْلِ هِيَ وَفُرُوعُ الشَّجَرِ فَتَحَيَّرَ، وَوَقَفَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ فِي أَلَمٍ: لَيْتَ الْوَعْلَ مِثْلَ الْغَزَالِ، لَقَدْ اسْتَهْزَأَتْ بِهِ وَلَعَلَّ الْغَزَالَ مُشْفِقٌ عَلَيَّ يَرْحَمُنِي وَلَا تَسْخَرُ بِي أَوْ يَضْحَكُ عَلَيَّ.

كلمات

إِرْتَفَعَ - podići se, dospjeti

وَعَلٌ - jelen, srnđac

صَيَّادٌ - lovac

حَافَةٌ - rub, ivica, brid

أَقْبَلَ - približiti se

غَدِيرٌ - lokva, jezerce

سُرْعَةٌ - brzina

زَهْوٌ - šala

خَاطِفَةٌ - munjevita

غُرُورٌ - opsjanar, varalica

أَسْرَعَ - požuriti

قُرُونٌ - rogovi

سَهْمٌ - strelica

دِفَاعٌ - odbrana

مُنْطَلِقٌ - izbačen

أَلَمٌ - bol

غَابَةٌ - šuma

إِعْجَابٌ - divljenje, oduševljenje

نَفَذَ - izmoći

فَجْأَةٌ - iznenada

فُرُوعٌ - grane

هَيِّنٌ - lahak, jednostavan

إِسْتَهْزَأَ - rugati se

إِخْتَفَى - sakriti se, skloniti

مُشْفِقٌ - sažaljiv, saosjećajan

تَشَابَكَ - isplesti se, izmiješati se

رَحِمَ - smilovati (se)

تَحَيَّرَ - ostati nepomičan

سَخَرَ - rugati (se)

حَدَّثَ - pričati, pripovijedati

ضَحِكَ - smijati, ismijavati se

Odgovori na sljedeća pitanja sa nekoliko rečenica:

١) بِمَاذَا افْتَخَرَ الوَعْلُ عَلَى الغَزَالِ؟

٢) بِمَاذَا نَجَا الغَزَالُ مِنَ الصِّيَادِ؟

٣) وَمَاذَا كَانَتْ عَاقِبَةُ الوَعْلِ؟

تَكَلَّمَ

كَيْفَ أَنْتَ الْيَوْمَ؟ - Kako si danas?

شُكْرًا جَزِيلًا، لَا بَأْسَ. - Hvala lijepo - nije loše.

الْعَفْوُ - molim (nema na čemu)

لَا شُكْرَ عَلَيَّ وَاجِبٍ - molim (nema na čemu)

أَسْتَغْفِرُكُمْ - ja vam se izvinjavam

إِسْمَحُوا لِي - oprostite mi

لَا تُؤَاخِذُونِي - ne zamjerite mi

لَا تُؤَاخِذْنِي - ne zamjeri mi

أَهْلًا وَسَهْلًا - dobro došao(li)

يَسْرَنِي - drago mi je

فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ - (sretna prilika) i meni je drago

كَيْفَ حَالُ وَالِدِكُمُ الْمُحْتَرَمِ؟ - Kako je vaš cijenjeni otac?

سَلِّمُوا عَلَيْهِ. - Pozdravite ga.

رِحْلَةٌ (٣)

نَزَلْنَا بِوَارِشٍ وَهِيَ مَدِينَةٌ بَيْنَ الْجِبَالِ وَالْغَابَاتِ . فَوَضَعْنَا قُفُفَنَا فِي حُجْرَةٍ ثُمَّ تَوَجَّهْنَا مَعَ مُدْرِسَتِنَا إِلَى سَفْحِ الْجَبَلِ . وَشَرَعْنَا فِي الصُّعُودِ فَمَشِينَا فِي طَرِيقٍ مُلْتَوِيَةٍ بَيْنَ شَجَرَاتٍ عَالِيَةٍ ، تَارَةً نَسِيرُ وَتَارَةً نَقِفُ لِنُشْرِفَ عَلَى الْمَدِينَةِ . وَوَرَاءَهَا الثَّلْجُ يَلْمَعُ تَحْتَ نُورِ الشَّمْسِ . وَكُنَّا نَظُنُّ أَنَّ سَنَصِلُ إِلَى رَأْسِ الْجَبَلِ وَلَكِنَّ الصُّعُودَ أَتَعَبْنَا ، وَعَرَقَتْ أَجْسَامُنَا وَصِرْنَا نَجْرُ أَرْجُلَنَا جُرًّا . فَلَمَّا رَأَتْ مُدْرِسَتُنَا تَعَبَنَا أَمَرْتَنَا بِالنُّزُولِ فَهَبَطْنَا أَسْرَعَ مِمَّا طَلَعْنَا حَتَّى وَصَلْنَا إِلَى الْغَابَةِ . وَهُنَاكَ أَخَذَ كُلُّ مِنَّا قُفَّتَهُ فَأَخْرَجَ طَعَامَهُ . وَجَلَسْنَا نَتَغَدَّى فِي ظِلِّ الشَّجَرِ وَبَعْدَ الْغَدَاءِ اسْتَرَحْنَا سَاعَةً ثُمَّ قُمْنَا وَتَفَرَّقْنَا . وَذَهَبَ بَعْضُنَا يَتَفَسَّحُ وَبَعْضُنَا يَجُولُ فِي الْغَابَةِ وَالْبَعْضُ الْآخَرُ يَلْعَبُ بِكُرَّةٍ .

بَقِينَا هَكَذَا فِي لَهْوٍ وَكَيْفٍ إِلَى أَنْ مَالَتِ الشَّمْسُ إِلَى الْغُرُوبِ فَجَمَعَتْنَا الْمُدْرِسَةُ وَرَكِبْنَا السَّيَّارَةَ الَّتِي رَجَعَتْ بِنَا إِلَى مَدِينَتِنَا .

Riječi - كلمات

staviti - وَضَعَ -	ručati - تَغَدَّى -
prostoriya, soba - حُجْرَةٌ -	sjenka stabla, hladovina - ظِلُّ الشَّجَرِ -
uputiti se - تَوَجَّهَ -	odmoriti(se) - اسْتَرَّاحَ -
podnožje brda - سَفْحُ الْجَبَلِ -	ustati, dići se - قَامَ -
početi, započeti - شَرَعَ -	razdvojiti se - تَفَرَّقَ -
uspinjanje - صُعُودٌ -	šetati - تَفَسَّحَ -
koračati, ići - مَشَى -	uzdići se nad - أَشْرَفَ -
put - طَرِيقٌ -	blještati, sijati se - لَمَعَ -
krivudav - مُلْتَوِيَةٌ -	misлити - ظَنَّ -
ići, putovati - سَارَ -	vrh planine - رَأْسُ الْجَبَلِ -
stati - وَقَفَ -	umoriti(se) - أَتَعَبَ -
izvaditi - أَخْرَجَ -	oznojiti - عَرَقَ -

جِسْمٌ - tijelo

لَعِبٌ - igra

جَرٌّ - vući (noge od umora)

لَهْوٌ - zabava, razonoda, veselje, igra

نُزُولٌ - spuštanje

مَالَ - bližiti se

هَبَطَ - stići, past

جَمَعَ - sakupiti

طَلَعَ - uspeti (se) pojaviti se

رَجَعَ - vratiti(se)

جَالَ - obilaziti, kružiti

1. Odgovori na postavljena pitanja:

(١) أَيْنَ ذَهَبَ التَّلَامِيذُ بَعْدَ النُّزُولِ مِنَ السَّيَّارَةِ ؟

(٢) مَاذَا رَأَوْا مِنَ الْجَبَلِ ؟

(٣) هَلْ وَصَلُوا إِلَى رَأْسِ الْجَبَلِ ؟

(٤) لِمَاذَا ؟

(٥) مَاذَا فَعَلُوا بَعْدَ الْغُضَاءِ وَالْإِسْتِرَاحَةِ ؟

2. Potraži u ovom štivu sve čestice, objasni ih i upotrijebi u nekoj drugoj rečenici.

3. Opiši jedan izlet u neki drugi grad bilo da si išao(la) sam(a) ili sa roditeljima ili drugovima i drugaricama. Pritom pazi na upotrebu glagola i repčenica (u arapskom jeziku uvijek je bolja glagolska nego imenska rečenica!)

وَفِي النَّهْيَةِ!

إِنَّ طَرِيقَ السَّعَادَةِ أَيُّهَا الطَّلِبَةُ الْأَعْزَاءُ أَمَامَكُمْ، فَاطْلُبُوهَا فِي الْعِلْمِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ وَالْأَخْلَاقِ الْفَاضِلَةِ
وَكُنُوا فِي كُلِّ أَمْرِكُمْ وَسَطًا تَكُونُوا سَعْدَاءَ!
وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ!

NAPOMENA AUTORA

Pri izradi udžbenika arapskog jezika pomagala sam se sljedećim udžbenicima:

القواعد الأساسية في النحو والصرف – تأليف:

يوسف الحمادي، محمد محمد الشناوي، محمد شفيق عطا

(štampano u Kairu 1981. godine)

معجم النحو – عبد الغني الدقر

(štampano u Damasku 1975. godine)

قواعد اللغة العربية – تأليف: حفني بك ناصف، محمد بك دياب، الشيخ مصطفى طوموم

(drugo izdanje štampano u Kairu 1909. godine)

التدريب على قواعد اللغة – ألفه الاساتذة:

ابراهيم مصطفى، عبد المجيد الشافي، محمود السيد عبد اللطيف

(štampano u Tunisu 1985. godine)

مميزات لغات العرب – تأليف: حفني ناصف بك

(drugo izdanje štampano Univerzitet u Kairu 1959. godine)

المبادئ الصرفية – تأليف: سعد بن عمر

(štampano u Tunisu 1974. godine)

مبادئ النحو – تأليف: محمد محمد رضوان، ابو المجيد احمد عبد الرحمن

(štampano u Kairu 1982. godine - drugo izdanje)

النصوص الجديدة في القراءة

grupa autora (štampano u Tunisu 1974. godine)

القراءة – تأليف الدكتور مصطفى الشكعة

(štampano u Kairu 1982. godine)

العصفور محاسن – تزييف: القطاري محمد سعيد فطوم

(štampano u Tunisu 1967. godine)

الجديد في القراءة و المحفوظات – تأليف: احمد ابو بكر ابراهيم، عبد العظيم بدوي

(štampano u Kuvajtu 1968. godine), te odlomke iz:

الايام – طه حسين

زقاق المدق – نجيب محفوظ

رحلة بن بطوطة

زينب – محمد حسين هيكل

SADRŽAJ

Uvod	5
Sintaksa akuzativa	7
vježba 1.	12
Gramatičko gradivo perfekta i inperfekta	14
vježba 2.	18
Još o pomoćnim glagolima	20
Čestica أَنْ i إِنْ i njima slične	25
vježba 3.	30
Direktni objekat	32
vježba 4.	34
Opći objekat	35
vježba 5.	37
Akuzativ za oznaku mjesta i vremena	39
vježba 6.	44
Akuzativ uz veznik وَ	46
vježba 7.	47
Akuzativ izuzimanja	49
vježba 8.	54
Akuzativ specifikacije	56
vježba 9.	67
Akuzativ uzroka ili svrhe	69
vježba 10.	71
Akuzativ stanja	73
vježba 11.	78
Subjekat čestice لَا za potpunu negaciju	82
Vokativ	84
vježba 12.	86
Pogodbena rečenica	88
vježba 13.	96
Glagoli koji ukazuje na početak radnje	98

vježba 14.	101
Glagoli kojim se hvali ili kudi	102
vježba 15.	105
Glagoli kojima se izražava čuđenje i divljenje	107
vježba 16.	110
Optativ	112
vježba 17.	114
Uzvici	117
vježba 18.	119
Napomena autora	123

**اللجنة الكويتية
المشتركة للإغاثة**

Udžbenik je besplatan zahvaljujući donaciji Generalnog kuvajtskog komiteta

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA, NIPP "LILJAN"

ISBN 9958-22-020-2. - ISBN 9958-11-009-1